

PAMIATKOVÁ ZÓNA RIMAVSKÁ SOBOTA

ZÁSADY OCHRANY A PREZENTÁCIE PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

Riaditeľka: Ing. arch. Zuzana Klasová

Hlavný riešiteľ: Ing. arch. Zuzana Klasová

Spoluriešitelia : Mgr. Gabriela Brezňanová, PhD.

Mgr. Katarína Damjanovová

Ing. Anna Faturová

Ing. arch. Mária Flórová

Ing. arch. Anna Hojčková

Ing. Ladislav Huňavý

Mgr. Andrea Moravčíková

Ing. arch. Silvia Pavlová

OBSAH

I. ANALÝZA VÝVOJA ÚZEMIA

A. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ÚZEMÍ

3

- A.1. Názov pamiatkového územia
- A.2. Kraj, okres, mesto podľa základnej územnej jednotky a katastra
- A.3. Orgán, ktorý pamiatkové územie vyhlásil, dátum vyhlásenia
- A.4. Číslo pamiatkového územia

B. PARCELNÉ VYMEDZENIE HRANÍC ÚZEMIA

3

- B.1. Popis hranice Pamiatkovej zóny Rimavská Sobota
 - B1.1. Zoznam parciel
- B.2. Informácia o zanesení hraníc v katastri a kódovaní

C. ÚDAJE O ZADANÍ A SPRACOVANÍ ANALÝZY VÝVOJA ÚZEMIA

6

- C.1. Účel a cieľ urbanistického a stavebno-historického výskumu
- C.2. Metóda spracovania a dátum spracovania výskumu

D. ÚDAJE O ÚPN A INÝCH , PODKLADOCH

6

- D.1. Prehľad platných územnoplánovacích dokumentácií, štúdií a návrhov
- D.2. Mapové podklady, katastrálne mapy a historické mapy
- D.3. Staršie prieskumy a výskumy
- D.4. Literatúra a ďalšie pramene

E. HISTORICKÝ A ARCHITEKTONICKÝ VÝVOJ ÚZEMIA

11

- E.1. Stručný historický a stavebný vývoj územia
- E.2. Urbanisticko-historické vývojové etapy

II. PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA

F. CHARAKTERISTIKA PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA

24

F.1. Pamiatkové hodnoty územia hmotnej povahy

- F.1.1. Obraz krajiny (reliéf terénu, vodné plochy, prírodné prvky) – charakteristické pohľady .
- F.1.2. Vonkajší obraz územia – panoráma, silueta
- F.1.3. Vnútrotný obraz územia – priestorová štruktúra
 - F.1.3.1. Hmotová skladba zástavby
 - F.1.3.2. Strešná krajina
- F.1.4. Funkčné využitie územia
- F.1.5. Historický pôdorys
- F.1.6. Objektová skladba územia – kompozícia
 - F.1.6.1. Dominanty a akcenty, celouzemné a miestne
 - F.1.6.2. Priestory územia – námestia, ulice a voľné plochy
 - F.1.6.3. Zástavba
 - F.1.6.4. Zatriedenie nehnuteľností
- F.1.7. Archeologické náleziská
- F.1.8. Zeleň v pamiatkovom území
- F.1.9. Prvky uličného interiéru a uličného parteru
 - F.1.9.1. Drobná architektúra
- F.2. Pamiatkové hodnoty územia nehmotnej povahy
- F.3. Vyhodnotenie pamiatkových hodnôt územia

III. STRATÉGIA OCHRANY ÚZEMIA

G.	ZÁSADY OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT ÚZEMIA	92
G.1.	Požiadavky na primerané funkčné využitie územia	
G.2.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie	
G.2.1.	Požiadavky na zachovanie a ochranu historickej pôdorysnej schémy	
G.2.2.	Požiadavky na reguláciu novej zástavby a riešenie rezervných plôch	
G.3.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu hodnotnej objektovej skladby	
G.3.1.	Požiadavky na ochranu charakteru tradičnej skladby zástavby	
G.3.2.	Požiadavky na zachovanie a ochranu historických dominánt a kompozície výškového zónovania sídla	
G.3.3.	Požiadavky na zásady diferencovaného prístupu k ochrane, obnove a údržbe objektov	
G.4.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu výškového a priestorového usporiadania objektov	
G.5.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu prvkov uličného Interiéru a uličného parteru	
G.5.1.	Požiadavky na ochranu typických prvkov prostredia	
G.5.2.	Požiadavky na zachovanie, použitie charakteristických stavebných materiálov	
G.5.3.	Požiadavky na zachovanie, ochranu, obnovu a údržbu pamiatkových a výtvarných hodnôt drobnej architektúry a výtvarných diel	
G.5.4.	Požiadavky na umiestňovanie reklám	
G.5.5.	Požiadavky nasvetlenia – iluminácie	
G.5.6.	Požiadavky na riešenie infraštruktúry a jej technických zariadení	
G.6.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu charakteristických pohľadov	
G.7.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu archeologických nálezísk	
G.8.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu zelene v území	
H.	LEGISLATÍVA, manažment ochrany, využívania a regenerácie územia	105
H.1.	Legislatíva, medzinárodné dohovory	
H.2.	Pamiatkový zákon a základné pojmy	
H.3.	Krajina, základné pojmy a legislatíva	
I.	ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA	109

IV. PRÍLOHY

Grafická dokumentácia

- Nariadenie o vyhlásení PZ Rimavská Sobota
- Výkresová dokumentácia

Fotodokumentácia

A. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ÚZEMÍ

A.1.	Názov pamiatkového územia:	Pamiatková zóna Rimavská Sobota
A.2.	Kraj, okres:	Banskobystrický, Rimavská Sobota
	Mesto:	Rimavská Sobota
	Katastrálne územie:	Rimavská Sobota
	Počet nehnuteľných kultúrnych pamiatok v pamiatkovom území:	25 KP
A.3.	Orgán, ktorý pamiatkové územie vyhlásil, dátum vyhlásenia:	
	Okresný úrad Rimavská Sobota, Vyhláška Okresného úradu v Rimavskej Sobote č. 2/1993 o vyhlásení historického jadra mesta Rimavská Sobota za pamiatkovú zónu	
	Dátum nadobudnutia účinnosti :	15.12.1993
A.4.	Číslo pamiatkového územia podľa ÚZPF:	58

B. PARCELNÉ VYMEDZENIE ÚZEMIA PODĽA PLATNÉHO NARIADENIA O VYHLÁSENÍ PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

B.1. Parcelné vymedzenie hraníc pamiatkového územia

Bolo spracované podľa mapového podkladu Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, ktorý spracoval Katastrálny úrad v Žiline v roku 2000 a 2007. Katastrálna mapa sa skladá z mapových listov číslo 2-5/34; 2-6/12; 2-6/21 (rok 2000) a 2-5/43 (rok 2007) v mierke 1:1000

Východiskový bod popisu hranice Pamiatkovej zóny Rimavská Sobota (ďalej len „PZ Rimavská Sobota“) je umiestnený v severnom rohu parcely č. č. 88 na križovatke Škultétyho a Hviezdoslavovej ulice. Pokračuje juhovýchodným smerom po severovýchodnej hranici parciel č. 88, č. 86, č. 84/2, č. 81, č. 80/2, č. 77/1, č. 77/3, č. 71, č. 70, č. 66, č. 57/1, č. 57/2, č. 45/6, č. 46 (Hviezdoslavova ulica), kde cca v jednej tretine parcely č. 46 kolmo križuje Hviezdoslavovu ulicu do západného rohu parcely č. 281/1. Severovýchodným smerom pokračuje po severozápadnej strane parciel č. 281/1, č. 284/3, č. 284/2, 280/13, 280/15, kde sa v severnom rohu parcely č. 280/15 stáča juhovýchodným smerom po severovýchodnej hranici parciel č. 280/5 a 280/4 a v deväťdesiat stupňovom uhle križuje parcelu č. 290 a napája sa na severozápadnú hranicu parcely č. 293/2, ktorá sa v severnom rohu spája s parcelou č. 293/1, kde sa stáča juhovýchodným smerom po severovýchodnej strane parcely č. 293/1 po severný roh parcely č. 295, v ktorom kolmo križuje Daxnerovu ulicu (parc. č. 3985) a cca v polovici križuje parcelu 304 a 296/1 až po dotyk s parcelou č. 302/7. V tomto bode sa lomí po severovýchodnej strane parcely č. 296/1 a ďalej pokračuje kolmo cez Ulicu J. Jesenského parc. č.564/2, potom pokračuje po severozápadnej a severovýchodnej strane parcely č. 562, kde kolmo križuje Kraskovu ulicu parc. č. 4005 a ďalej pokračuje severovýchodným smerom po severozápadnej strane parciel č. 557 a 558 a v severnom rohu parcely č. 558 sa stáča na juhovýchod, odkiaľ pokračuje po severovýchodnej strane parciel č. 558 a 557. Z východného rohu parcely č. 557 juhozápadným smerom kopíruje juhovýchodnú stranu parcely č. 557 po hranicu stavebnej čiary, odkiaľ kolmo križuje Železničnú ulicu parc. č. 4006 a ďalej pokračuje smerom na východ po severnej hranici parcely č. 569 a 570, kde sa vo východnom rohu parcely č. 570 prudko stáča juhozápadným smerom po juhovýchodnej strane parcely č. 570 a 571 až po stavebnú čiaru a ďalej pokračuje severozápadným smerom po hranici parcely č. 569 do miesta, odkiaľ kolmo pretína Ul. J. Fábryho v mieste, kde sa priamo napája na juhovýchodný roh parcely č. 621/1. Z juhovýchodného rohu parcely pokračuje juhozápadným smerom po juhovýchodnej strane parciel č. 621/1, č. 621/2, č.622/2, č. 625/3, kde sa v južnom rohu parcely č. 625/3 stáča severozápadným smerom po juhozápadnej strane parciel č. 625/4, č. 625/2, č. 635/1, č. 636/2, č. 636/1, č. 644/6, č. 644/1, č. 644/5, kde sa stáča kolmo cez Francisciho ulicu a napája na juhovýchodný roh parcely č. 654 a ďalej pokračuje juhozápadným smerom po juhovýchodnej strane parciel č. 653/1, č. 649/3, č. 653/3 do bodu styku s parcelou č.720/74, z ktorého pokračuje juhovýchodným smerom po severovýchodnej strane parcely č. 720/74 a v jej juhovýchodnom rohu sa točí smerom na juhozápad po juhovýchodnej strane parciel č. 653/2 a 655 do bodu styku parciel č. 655, č. 670 a 720/75, kde sa stáča

juhovýchodným smerom a pokračuje po severovýchodnej strane parcely č. 720/75 do jej juhovýchodného rohu. Z juhovýchodného rohu parcely č. 720/75 ďalej pokračuje juhozápadným smerom a kopíruje juhovýchodnú stranu parciel č. 720/75, č. 4021, č. 672 do juhozápadného rohu parcely č. 672, odkiaľ pokračuje severozápadne do juhovýchodného bodu parcely č. 680/5, z ktorého pokračuje juhozápadným smerom po juhovýchodných stranách parciel č. 680/5, č. 680/4, č. 680/1, č. 720/51, č. 720/102 (prepojovacia komunikácia pre peších medzi Hlavným nám. a Námestím Š. M. Daxnera), č. 720/6, č. 686/9, č. 686/1, č. 686/8, č. 686/6, č. 686/4, č. 686/5, č. 686/2, č. 692, č. 695 do juhozápadného rohu parcely č. 695, z ktorého kolmo pretína komunikáciu Ul. B. Bartóka (parc. č. 3972/1) do juhovýchodného rohu parcely č. 2036, odkiaľ juhovýchodným smerom pokračuje po severovýchodnej strane parciel č. 2033, č. 2028, č. 2027/3, č. 2027/2, č. 2027/1, č. 2024, č. 2019, č. 2018, č. 2016, č. 2015/1 (bývalé lýceum), č. 2014/1. Z juhovýchodného rohu parcely č. 2014/1 sa točí juhozápadným smerom, kde sa v juhozápadnom rohu tejto parcely stáča na severozápad a ďalej pokračuje po juhozápadných stranách parciel č. 2014/1, č. 1900/54, č. 2027/1, kde v styku parciel č. 2027/1 a č. 2027/2 sa stáča po juhovýchodnej hranici parcely č. 2027/3 a ďalej z jej juhozápadného rohu pokračuje severozápadným smerom po juhozápadných stranách parciel č. 2027/3, č. 2030/3, č. 2030/2, č. 2030/1, č. 1900/55, č. 2047/2. V severozápadnom rohu parcely č. 2047/2 sa točí severovýchodným smerom po severozápadnej strane parcely č. 2047/2 a ďalej pokračuje severozápadným smerom juhozápadnými stranami parciel č. 2050, č. 2051, č. 2054, 2047/3 až do styku s parcelou č. 2060 (Reduta) odkiaľ pokračuje v smere juhozápad juhovýchodnou hranicou parc. č. 2060 a č. 1900/9 a ďalej pokračuje severozápadným smerom po juhozápadnej strane parcely č. 1900/9 až do jej severozápadného rohu. Z tohto bodu pokračuje hranica severovýchodným smerom severozápadnou stranou parciel č. 1900/9 a č. 2060. Zo severovýchodného rohu parcely č. 2060 (Reduta) pokračuje do juhozápadného rohu parcely č. 2 hranicou vymedzujúcou Hlavné nám. a Hatvaniho ulicu. Z juhozápadného rohu parcely č. 2 pokračuje severozápadným smerom po juhozápadnej hranici parciel č. 2 a č. 3, kde zo severozápadného rohu parcely č. 3 pokračuje k juhozápadnému rohu parcely č. 128/1 a tým križuje Tomášikovu ulicu (parc. č. 3979). Odtiaľ pokračuje severozápadným smerom po juhozápadnej hranici parciel č. 128/1 a č. 129, kde sa v severozápadnom rohu parcely č. 129 stáča smerom severovýchodným a pokračuje severozápadnými stranami parciel č. 129, č. 130, č. 131, č. 126, č. 125. Zo severovýchodného rohu parcely č. 125 pokračuje juhozápadnou stranou parcely č. 107/3 v severozápadnom smere do severozápadného rohu parcely č. 107/3 odkiaľ pokračuje severovýchodným smerom po severozápadnej strane parciel č. 107/3, č. 116 do severovýchodného rohu parcely č. 116. Z tohto bodu pokračuje juhovýchodným smerom po severovýchodnej strane parcely č. 116 do miesta styku so severozápadným rohom parcely č. 111/2 odkiaľ pokračuje v severozápadnom smere po severnej hranici parcely č. 109 až do severovýchodného rohu parcely č. 109, odkiaľ križuje spojovaciu komunikáciu (parc. č. 3982) do severozápadného rohu parcely č. 104/2 a pokračuje severovýchodným smerom po severozápadnej hranici parc. č. 104/2 do jej severovýchodného rohu a ďalej kopíruje severovýchodnú stranu parcely č. 104/2 až do severozápadného rohu parcely č. 96/2 a pokračuje juhovýchodným smerom po severovýchodnej strane parcely č. 96/2 do jej juhovýchodného rohu, odkiaľ pokračuje severovýchodným smerom po severovýchodnej strane parcely č. 96/2 až do styku s parcelou č. 93/7. Z tohto bodu ďalej pokračuje severovýchodným smerom po severozápadnej strane parcely č. 93/7 a priečne križuje Svätoplukovu ulicu (parc. č. 3980) až po dotyk s juhozápadnou stranou parcely č. 79, odkiaľ pokračuje severozápadným smerom po juhozápadnej hranici parciel č. 79, č. 82/1, č. 82/2, č. 83/1, č. 87, č. 91 až do severozápadného rohu parcely č. 91 odkiaľ sa lomí severovýchodným smerom po severozápadných stranách parciel č. 91, č. 90, č. 89/2, č. 89/1, č. 88 a končí v severovýchodnom rohu parcely č. 88 (východiskový bod).

B.1.1. Zoznam parciel nachádzajúcich sa v pamiatkovej zóne:

Parcely číslo: 1 (Rímskokatolícky kostol sv. Jána Krstiteľa), 2 (tzv. Hekschov roh), 3, 4, 5, 6/1, 6/2, 7/1, 7/2, 7/3, 7/4, 8, 9, 10, 11, 12, 13/1, 13/2, 14/1, 14/2, 14/3, 14/4, 15, 16, 17, 18 (Rímskokatolícka fara), 19, 20/1, 20/2, 20/3, 21/1, 21/2, 21/3, 21/4, 22/1, 22/2, 23, 24/1, 24/2, 24/3 (Poistovňa), 24/4, 25/1, 25/2, 26/1 (Radnica, 26/2, 26/3, 26/4, 27, 28/1, 28/2, 28/3, 28/4, 28/5, 29/1, 29/2, 29/5, 30/1, 30/2, 31/1, 31/3, 32, 33/1, 33/2, 33/3, 33/4, 33/5, 34/1, 34/2, 34/3, 35/1, 35/2, 35/3, 35/4, 36/1 (Hotel Tatra – v minulosti „Tri ruže“), 36/2, 37, 45/1, 45/2, 45/6, 45/7, 45/8, 46, 57/1, 57/2, 58/1, 58/2, 58/3, 58/4, 59, 60/1, 60/2, 60/3, 60/4, 61/1, 62, 63, 64, 66, 67/1, 67/2, 67/3, 67/4, 68/1, 68/2, 70, 71, 72/1, 72/2, 73, 74, 75/1, 75/2, 75/3, 76, 77/1, 77/2, 77/3, 77/4, 78/1, 78/2, 79, 80/1, 80/2, 81, 82/1, 82/2, 82/3, 83/1, 83/2, 83/3, 84/1, 84/2, 84/3, 85, 86, 87, 88, 89/1, 89/2, 90, 91, 93/7, 96/2, 102, 103 (Pamätný dom Š. Petöfiho), 104/1, 104/2, 104/3, 104/4, 107/3, 109, 110, 111/1, 111/2, 116, 117, 118, 119, 125, 126, 127, 128/1, 128/2, 128/3, 129, 130, 131, 280/4, 280/5, 280/13, 280/14, 280/15, 281/1, 283, 284/1, 284/2, 284/3, 285, 286, 288/1, 288/2, 293/1, 293/2, 294/1, 294/2, 294/3, 295, 296/1 (časť), 304 (časť), 557, 558, 562 (sedria), 564/2 (Ul. J. Jesenského), 567, 569 (Obvodný úrad), 570, 571, 621/1, 621/2, 622/1, 622/2, 625/1, 625/2, 625/3, 625/4, 627, 628, 629/1, 629/2, 629/3, 629/4, 629/5, 629/6, 629/10, 629/11, 629/12, 629/13, 635/1, 635/2, 635/3, 636/1, 636/2, 637/3, 637/4, 639/1 (Gemersko – malohontské múzeum), 639/2, 639/3, 639/4, 641, 643, 644/1, 644/2, 644/3, 644/4, 644/5, 644/6, 649/1, 649/3, 650, 653/1, 653/2, 653/3, 654, 655, 670, 672, 673/1, 673/5, 675/1, 675/2, 676, 677, 678, 680/1, 680/3, 680/4, 680/5, 684 (Knihnica Mateja Hrebendu), 685, 686/1, 686/2, 686/4, 686/5, 686/6, 686/7, 686/8, 686/9, 687, 688/1, 689, 691, 692, 694/1, 694/2, 695, 720/6, 720/50, 720/51, 720/74, 720/75, 720/102, 1900/9, 1900/54, 1900/55, 2014/1, 2015/1 (Lýceum), 2015/2, 2016, 2018, 2019, 2020, 2024, 2027/1, 2027/2, 2027/3, 2028, 2030/1, 2030/2, 2030/3, 2030/14, 2030/15, 2030/16, 2030/17, 2033, 2036, 2037, 2040, 2047/1, 2047/2, 2047/3, 2047/4, 2047/5, 2047/6, 2048 (Reformovaný kostol), 2049/1, 2049/2, 2049/4, 2050, 2051, 2054, 2055, 2056, 2057, 2060 (Reduta), 2772 (Nám. M. Tompu), 2773/1, 2773/2, 2774/1, 2774/2 (Hlavné námestie), 2774/3, 2774/4, 2774/5, 2774/6, 2774/7, 2774/8, 2774/9, 2774/10, 2774/11, 2774/12, 2774/13, 2774/14, 2774/15, 2774/16, 2774/17, 2774/18, 2774/19, 2774/20, 2774/21, 2774/22, 2774/23, 2774/24, 2774/25, 2774/26, 2774/27, 2774/28, 3971/1 (Ul. Povstania), 3971/2, 3971/3 (Ul. Povstania), 3971/4, 3971/5, 3971/6, 3971/7, 3971/8, 3971/9, 3971/10, 3971/11, 3971/12, 3971/13, 3971/14, 3972/1 (časť Ul. B. Bartóka), 3972/2 (Hlavné námestie), 3972/3 (Hlavné námestie), 3979 (Tomášikova ul.), 3980 (Svätoplukova ul.), 3981/1, 3982 (prepojovacia cesta medzi Tomášikovou ul. a Škultétyho ul.), 3983/1 (Salvova ul.), 3983/2 (prepojovací chodník medzi Tomášikovou ul. a Hlavným nám.), 3984 (časť Hviezdoslavova ul.), 3985 (časť Daxnerova ul.), 4005 (časť Kraskova ul.), 4006 (časť Železničná ul.), 4008 (časť J. Fábryho ul.) 4018/1 (časť Francisciho ul.), 4021, 4039.

B.2. Informácia o zanesení hranice v katastri

V roku 2011 vykonal Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (ďalej len „PÚ SR“) podľa § 9 ods. 3 a § 10 ods. 2 písm. c) zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“) revíziu PZ Rimavská Sobota, v ktorej konštatoval že pamiatková zóna nie je evidovaná v súbore geodetických informácií, ani v súbore popisných informácií v katastri nehnuteľností a žiadal o vykonanie nápravy. Správa katastra Rimavská Sobota vykonala v roku 2012 zápis údajov o právach k nehnuteľnostiam do operátu katastra nehnuteľností, hranica pamiatkovej zóny však v katastri nie je zakreslená.

Označenie kódov ochrany na listoch vlastníctva:

201 - Kultúrna pamiatka (nehnuteľné kultúrne pamiatky, nachádzajúce sa v pamiatkovom území)

203 – Pamiatková zóna (ostatné nehnuteľnosti v pamiatkovom území)

C. ÚDAJE O ZADANÍ A SPRACOVANÍ VÝSKUMU

C.1. Účel spracovania urbanisticko-historického výskumu

Urbanisticko--historický výskum PZ Rimavská Sobota je spracovaný pre identifikáciu a analýzu historických a pamiatkových hodnôt územia a spracovanie zásad ochrany, obnovy a prezentácie týchto hodnôt. Zásady ochrany pamiatkového územia sú v zmysle § 29 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“), dokumentom na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia a sú súčasťou územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom pre spracovanie územnoplánovacej dokumentácie.

C.2. Metóda a dátum spracovania výskumu

Zásady ochrany, obnovy a prezentácie pamiatkového územia sú spracované na základe realizovaného archívneho a terénneho výskumu, odbornej literatúry, historických mapových podkladov, fotodokumentácie a podľa Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu dokumentácie „Urbanisticko-historický výskum“ s platnosťou od 01.01.2011.

Prieskum terénu a aktualizácia stavu pamiatkových hodnôt územia bol realizovaný v rokoch 2013 - 2014.

D. ÚDAJE O ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCII

D.1. Prehľad platných územnoplánovacích dokumentácií, štúdií a návrhov (týkajúcich sa PZ Rimavská Sobota)

- **Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001** (ďalej len „KURS“)
a/ spracovateľ: AUREX, s.r.o., Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava, v zastúpení - Ing. arch. Ľubomír Klaučo, konateľ;
b/ dátum: december 2001
c/ schválila: Vláda SR uznesením č. 528 v roku 2002

Podľa KURS-u je predmetné územie súčasťou rekreačného krajinného územného celku, s väzbou na kultúrno-historický potenciál, dobrými podmienkami na medzinárodný turizmus a potenciálom pre poznávací turizmus a zotavenie.
- **Územný plán veľkého územného celku Banskobystrický kraj** (ďalej len „ÚPN VÚC Banskobystrický kraj“)
a/ spracovateľ: URKEA s.r.o., Urbanizmus, krajinná ekológia, architektúra, 974 00 Banská Bystrica, Zvolenská cesta č.20; zástupca firmy – Ing. arch. Ľudovít Jankovič; hlavný koordinátor – Ing. arch. Mária Chocholová
b/ dátum: september 1998
c/ schválila: Vláda SR uznesením č. 394 z 09. 06. 1998.

Nariadenie vlády SR, ktorým sa vyhlásila jeho záväzná časť, bolo uverejnené v Zbierke zákonov SR č. 263/1998, čiastka č. 99, dňa 18. augusta 1998.
- **ÚPN VÚC Banskobystrický kraj – Zmeny a doplnky č. 2004** boli schválené Zastupiteľstvom Banskobystrického samosprávneho kraja uznesením č. 611/2004 zo dňa 16. a 17. decembra 2004, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 4/2004 zo dňa 17. decembra.2004, ktoré nadobudlo účinnosť 21.januára 2005.
- **ÚPN VÚC Banskobystrický kraj – Zmeny a doplnky č. 1/2007** boli schválené Zastupiteľstvom Banskobystrického samosprávneho kraja uznesením č. 222/2007 zo dňa 23.augusta 2007, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 6/2007, ktoré nadobudlo účinnosť 27. septembra 2007.

- **ÚPN VÚC Banskobystrický kraj – Zmeny a doplnky č. 2009** boli schválené Zastupiteľstvom Banskobystrického samosprávneho kraja uznesením č. 94/2010 zo dňa 18.júna 2010, záväzná časť bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením BBSK č. 14/2010, ktoré nadobudlo účinnosť 10. júla 2010.
- **Územné a hospodárske zásady pre ÚPN VÚC okres Rimavská Sobota**
a/ spracovateľ: Aura Banská Bystrica
b/ dátum: 1997
- **Územný plán mesta Rimavská Sobota** (ďalej len „ÚPN Rimavská Sobota“)
a/ spracovateľ: Projektová kancelária A.U.R.A Banská Bystrica
b/ dátum: 1994
c/ schválil: MsZ uznesením č. 137/1994 zo dňa 11.11.1994
- **Zmeny a doplnky ÚPN Rimavská Sobota** zmena funkcie plochy Ul. Jesenského (Koliba v údolí)
a/ spracovateľ: autor Ing. arch. Jozef Dižka, Ing. Várady, Banská Bystrica
b/ dátum: 2000
c/ schválil: MsZ uznesením č. 8/2000 zo dňa 29.02.2000, právoplatné od 18.09.2009
- **Zmeny a doplnky ÚPN Rimavská Sobota**
a/ spracovateľ: Projektová kancelária A.U.R.A Banská Bystrica,
b/ dátum: 2003
c/ schválil: MsZ uznesením č. 119/2003 zo dňa 09.12.2003
- **Zmeny a doplnky ÚPN Rimavská Sobota č. 2/2006**
a/ spracovateľ: autor Ing. arch. Jozef Dižka, Banská Bystrica,
b/ dátum: 2006
c/ schválil: MsZ uznesením č. 51/2006 zo dňa 31.10.2006
- **Zmeny a doplnky ÚPN Rimavská Sobota č. 1/2006, Konceptia tepelného hospodárstva mesta .**
a/ spracovateľ: autor Ing. arch. Jozef Dižka, Banská Bystrica,
b/ dátum: 2005
c/ schválil: MsZ uznesením č. 75/2006 zo dňa 31.10.2006
- **Zmeny a doplnky ÚPN Rimavská Sobota č. 1/2007,**
a/ spracovateľ: autor Ing. arch. Jozef Dižka, Banská Bystrica,
b/ dátum: 2007
c/ schválil: MsZ uznesením č. 52/2008 zo dňa 29.04.2008
- **Zmeny a doplnky ÚPN Rimavská Sobota č. 1/2008,**
a/ spracovateľ: autor Ing. arch. Jozef Dižka, Banská Bystrica,
b/ dátum: 2008
c/ schválil: MsZ uznesením č. 115/2008 zo dňa 23.09.2008
- **Zmeny a doplnky ÚPN Rimavská Sobota č. 2/2008,**
a/ spracovateľ: autor Ing. arch. Vladimír Ragan, Lučenec,
b/ dátum: 2008
c/ schválil: MsZ uznesením č. 75/2009 zo dňa 29.06.2009
- **Zmeny a doplnky ÚPN Rimavská Sobota č. 1/2009,**
a/ spracovateľ: autor Ing. arch. Vladimír Ragan, Lučenec,
b/ dátum: 2010
c/ schválil: MsZ uznesením č. 46/2010 zo dňa 27.04.2010

D.2 . Mapové podklady, katastrálne mapy, historické mapy

Historické mapy

1. Historická mapa Rimavská Sobota. Coll: XVIII. Sectio XI. Theil des Gömörer und klein Honter Comitát, 1782-1784. I. vojenské mapovanie. Kópia. Archív Pamiatkového úradu SR Bratislava.

2. Historická mapa Rimavská Sobota. 1822. Koryto Rimavy. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, nesign. Jelšava. 1782-1784. I. vojenské mapovanie. Kópia. Archív Pamiatkového úradu SR Bratislava.
3. Historická mapa. Stav vodných tokov a kanálov Rimavy a potoka Záno, projekt novej cesty Rimavská Sobota – Tomášová. 1822. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, sign. MFN 116 V 26 Jelšava. Po roku 1845. II. vojenské mapovanie. Kópia. Archív Pamiatkového úradu SR Bratislava.
4. Historická mapa. Rimavská Sobota – východná časť mesta. Plán regulácie Pokoradzského potoka. 1827. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, sign. MFN 130 V 40
5. Historická mapa. Rimavská Sobota. Section 42. Colonne XXXVI. Königreich Ungarn. District diesseits der Theisz. Comitat Gömör, 1847. II. vojenské mapovanie. Kópia. Archív Pamiatkového úradu SR Bratislava.
6. Historická mapa. Usporiadanie pozemkov mesta Rimavská Sobota na parcelách zhorených stodôl (východná časť). 1848. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, sign. MFN 118 V 28
7. Historická mapa. Rimavská Sobota. 1848. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, sign. MFN 140 V 50
8. Historická mapa. Rimavská Sobota. 1867. Mierka 1:2280. Kópia. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec
9. Historická mapa. Rimavská Sobota. 1886. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, sign. MFN 114 V 24
10. Historická mapa. Rimavská Sobota. Koniec 19.stor. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, sign. MFN 150 V 55.
11. Historická mapa. Rimavská Sobota. 1902. Kópia. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec
12. Historická mapa. Rimavská Sobota. 1911. Mierka 1:2880. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, nesign.
13. Mapa. Revúca – Rimavská Sobota. Mierka 1:75 000. Vojenský zemepisný ústav v Praze, 1932. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, nesign.
14. Historická mapa. Rimavská Sobota mesto a dedina Rimavská Tomášová. 1938-1945. Mierka 1:2880. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, nesign.
15. Historická mapa. Nákras ulíc s ukazovateľom. Mesto Rimavská Sobota a obec Tomášová. Po r. 1945. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, nesign.
16. Historická mapa. Situačný plán mesta Rimavská Sobota a mestskej štvrti Tomášová. Mierka 1:5760. Po r. 1945. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, nesign
17. Historická mapa. Plán mesta Rimavskej Soboty a obce Tomášová. 2. pol. 20. stor. Zbierka máp a plánov uložená v MV SR Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Rimavská Sobota, nesign.
18. Pozemkovknížna mapa, 1. pol. 20. stor., kópia, Okresný úrad Revúca, katastrálny odbor

Iné mapové podklady

19. Rimavská Sobota. Štátna mapa, mapový list 2-5, 2-6. Mierka 1:5000. Slovenská správa geodézie a kartografie, 1. vydanie, 1958.
20. Mapa. Rimavská Sobota – centrum. 1968. Kópia. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec.
21. Rimavská Sobota. Mapový list M-34-125-C-c-3. Mierka 1:10 000. Ústredná správa geodézie a kartografie, 1967
22. Rimavská Sobota. Štátna mapa, mapový list 2-6, S-V časť mesta. Mierka 1:5000. Slovenská správa geodézie a kartografie, 2. doplnené vydanie, 1973.

23. Mapa. Rimavská Sobota. Mierka 1:10 000. Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, po r. 1993. Kópia. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec.
24. Mapa. Pamiatková zóna Rimavská Sobota – návrh na vyhlásenie. 1993. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec.
25. Lučenec – Rimavská Sobota. Mapa mesta. Mierka 1:10 000 a 1:50 000. Vojenský kartografický ústav, š. p. Harmanec. 1996.
26. Ortofotomapa. Rimavská Sobota. 2004. Zdroj Google earth.
27. Katastrálna mapa. Rimavská Sobota. 2007. Mierka 1:1000. Katastrálny úrad Banská Bystrica, Správa katastra Rimavská Sobota.

D. 3. Staršie prieskumy a výskumy

Realizované prieskumy a výskumy, archeologické výskumy územia

- Fillová L.: Hotel TATRA - Rimavská Sobota. Obhliadkový prieskum s návrhom obnovy. 10/1983. Archív KPÚ Banská Bystrica, pracovisko Lučenec. Sign. T 96
- Melicherčík M., Ferusová D.: Umelecko-historický a architektonický výskum,
- Gottwaldovo nám. č. 8 (bývalý župný dom), Rimavská Sobota. December 1980. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 97
- Kušnierová E.: Návrh na vyhlásenie veci za kultúrnu pamiatku – Hrobka rodiny Benköovcov. Pamiatkový ústav Bratislava, regionálne stredisko Rožňava 1994. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 110
- Ďurás J.: Zámer obnovy pamiatky, rekonštrukcia hotela TATRAN. November 1982. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 115
- Zámer obnovy pamiatky – Bývalý župný dom, Rimavská Sobota. November 1978, Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 119
- Ďurás J.: Zámer obnovy pamiatky – Hotel TATRAN, Rimavská Sobota. November 1982, Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 127
- Ďurás J.: Zámer obnovy pamiatky – rekonštrukcia Hotela TATRAN, Rimavská Sobota. November 1982, Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 129
- Jakabová K.: Zámer obnovy pamiatky – bývalé gymnázium, Rimavská Sobota, ul. Leningradská č. 20. August 1987. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 139
- Seteny L.: Zámer obnovy pamiatky, Rimavská Sobota – Bývalý župný dom. November 1978. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 151
- Baran J.: Pamiatková zóna, historické jadro mesta Rimavská Sobota. 1993-1994. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 155
- Kasper J.: Program pamiatkovej úpravy, Rimavská Sobota – župný dom, Gottwaldovo nám. č. 8. Máj 1981. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 156
- Baran J.: Rimavská Sobota – pamiatková zóna, návrh na vyhlásenie pamiatkovej zóny, 1989. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 164
- Kovács I.: Sobôtka - Rimavská Sobota, Záchranno zisťovací archeologický výskum TURECKÉHO HRADU. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 166
- Sutáková Z.: Hrobka rodiny Benkö János (1900) – Rimavská Sobota, rekonštrukcia. Marec 2003. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 181.
- ŠPÚ OOO BA: Predbežné statické posúdenie budovy Hotela TATRA v Rimavskej Sobote. August 1983. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 183
- Škandík I., Kovalčíková M.: Reštaurátorský výskum, umelecko-historický, architektonický prieskum Okresný súd, Nám. M. Tompu č. 1 v Rimavskej Sobote. November 2004. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 218
- Botoš A.: Rimavská Sobota – Sobôtka - TURECKÝ HRAD, návrh na vyhlásenie nehnuteľnej veci za NKP. December 2006. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. T 243

- AVANT spol. s.r.o. Lučenec: Rimavská Sobota – Hlavné námestie, projekt stavby. November 1996. Archív KPÚ BB, pracovisko Lučenec. Sign. A 283

D. 4. Literatúra a ďalšie pramene

- Alberty, J.: Pohľadnice z dejín Rimavskej Soboty. In: Obzor Gemera XX/1989. č. 3. str. 154 - 162
- Bolfík, J.: Rimavská Sobota, Martin, 1973.
- Bolfík, J.: Okres Rimavská Sobota, Martin, 1971.
- Bodorová, O.: Gemersko – malohontské múzeum s akcentom na jeho počiatky. In: Zborník Gemersko-malohontského múzea Gemer – Malohont. Rimavská Sobota: Gemersko-malohontské múzeum, 2007, roč. 3, s. 55 – 75.
- Borovszky, S.: Magyarország vármegyei és városai. Gömör és Kis-Hont vármegye. Budapest 1904.
- Boršošová, H.: Kultúrna situácia v Rimavskej Sobote v období dualizmu. In: Zborník Gemersko-malohontského múzea Gemer – Malohont II. Rimavská Sobota: Gemersko-malohontské múzeum, 2006, s. 129 – 143.
- Botoš, A.: História a dedičstvo osmanských Turkov v Novohrade, Gemeri a Malohonte. In: Zborník Gemersko-malohontského múzea Gemer – Malohont I. Rimavská Sobota: Gemersko-malohontské múzeum, 2005, s. 40 – 53.
- Botoš, A.: Rimavská Sobota v stredoveku a v novoveku. In: Archaeologia historica 37/2012/1, Brno 2012, s.75-86.
- Dulla, M. - Moravčíková, H.: Architektúra Slovenska v 20. storočí. Bratislava 2002.
- Foltyn, L.: Architektúra na Slovensku do polovice XIX. storočia. Bratislava 1958.
- Furmánek, V.: Nové archeologické lokality na juhu stredného Slovenska. In: AVANS 1984, 83- 86.
- Furmánek, V. - Veliačik, L./Vladár, J.: Slovensko v dobe bronzovej. Nitra 1991.
- Hudák, J.: Patrocíniá na Slovensku, Bratislava 1984
- Kováč, D.: Dejiny Slovenska. Bratislava 1998.
- Kovács, Š. B.: Nové archeologické nálezy z Rimavskej Soboty. In: AVANS 1981, 163-165.
- Kovács, Š. B.: Stredoveké nálezy z Rimavskej Soboty. In: AVANS 1982, 140-141.
- Kovács, Š. B.: Výskumy a prieskumy Gemerského múzea v okrese Rimavská Sobota. In: AVANS 1984, 63-66.
- Kovács, Š. B.: Nález komorových kachlíc z Rimavskej Soboty. In: AVANS 1992, 71-72.
- Kovács, Š. B.: Prvá etapa výskumu Hlavného námestia v Rimavskej Sobote. In: AVANS 1993, 82-83.
- Kovács, Š. B.: Pokračovanie výskumu v Rimavskej Sobote na Hlavnom námestí. In: AVANS 1994, 22.
- Kovács, I. B.: Gemersko. Črty tváre regionálnej vlasti vo faktoch, obrazoch a myšlienkach. Gemer - malohontský muzeálny spolok. Rimavská Sobota 2005.
- Kol.: Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia. II. zväzok. Stredoslovenský kraj. Nitra 1992.
- Kovács, I.B.: Rimaszombat Várostarténeti barangolásaok I. Rimavská Sobota 2010
- Kol.: Súpis pamiatok na Slovensku III - R-Ž. Bratislava 1969.
- Kol.: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku 2. Bratislava 1977.
- Kuča, K. - Kučová V.: Principy památkového urbanismu. Praha 2000.
- Mencl, V.: Středověká města na Slovensku, Bratislava 1938.
- Mező, A.: Patrocíniumok a középkori magyarországon, Budapest 2003
- Petřík, B. - Rybár P.: Evanjelická encyklopédia Slovenska. Bratislava 2001.
- Plaček, M. - Bóna M.: Encyklopédia slovenských hradov. Bratislava 2007.
- Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia. II. zväzok. Stredoslovenský kraj.

- Nitra 1992.
- Sokolovský, L.: Stručné dejiny Malohontu do r. 1803. Rimavská Sobota 1997.
- Sokolovský, L.: Stredoveké listiny k dejinám Rimavskej Soboty. In Zborník Gemersko-malohontského múzea Gemer – Malohont I. Rimavská Sobota: Gemersko-malohontské múzeum, 2005, s. 54 – 63.
- Šášky, L.: Kamenná krása našich miest. Martin 1981.
- Štefánik, M. - Lukačka, J. a kol.: Lexikon stredovekých miest na Slovensku, Bratislava 2010.
- Točík, A.: Slovensko v mladšej dobe kamennej. Bratislava 1970.
- Vodrážka, P.: Dejiny stavby miest, Bratislava 2001.
- Zalčík, T.: Urbanizmus stredovekého mesta na Slovensku, Bratislava 1973.
- Žudel, J.: Stolice na Slovensku. Bratislava 1984.

E. HISTORICKÝ A ARCHITEKTONICKÝ VÝVOJ ÚZEMIA

E.1. Stručný historický a stavebný vývoj územia

Mesto Rimavská Sobota vzniklo cca 5 km od významného kláštorného komplexu benediktínov v Rimavských Janovciach a jeho základom je pravdepodobne spojenie dvoch osád (pôvodne trhovej s domácim obyvateľstvom s názvom Zumbothel, pravdepodobne založenej v 11. storočí a novej osady s pravidelným usporiadaním (osada Stefendorf /Štefanová ?).

Námestiu dominoval pôvodne opevnený kostol, vedľa ktorého sa nachádzali ďalšie objekty (identifikované ako radnica, prípadne bitúnok). Mesto bolo (podľa kráľovských výsad mesta Budína z rokov 1334-1335) opevnené drevenými palisádami.

Vďaka výrobným a obchodným výsadám si Rimavská Sobota udržala charakter významného hospodárskeho a trhového centra Malohontu. Mesto bolo administratívnym, hospodárskym a kultúrnym centrom Malohontu, administratívnym strediskom Gemersko – malohontskej župy a dôležitým trhovým miestom so špecializovanými výrobnými remeselníckymi činnosťami (niektoré z nich dosiahli úroveň cechových organizácií a stali sa známymi v celouhorskom meradle). Medzi významné remeselné činnosti patrili hrnčiarstvo, mlynárstvo, pivovarníctvo, kožušníctvo, valchárstvo (halenári a súkenári) a ďalšie remeslá ako mäsiari, kováči, zlatníci, sedlári, remenári, zámočníci, brusiči, debnári, garbiari, čutoráši (vyrábali z volských rohov dlhé pipasáre - násadky na fajky, ozdobné náušnice a prstene), hrebenári, tkáči, čižmári, ševci, krajčíri, tesári. Okrem týždenných trhov sa v Rimavskej Sobote konal výročný trh (konaný pravdepodobne v októbri) a 6 - 7 väčších jarmokov (Vianočný, Trojkráľový, okolo Kvetnej nedele, na sv. Žofiu, sv. Margitu a Sťatie sv. Jána Krstiteľa, Ondrejský), na ktorých sa obchodovalo s dobytkom, obilím, vínom, voskom, medom a tabakom.

Dátum, historické obdobie	Historická udalosť	Stavebná činnosť
pravek a starovek		Archeologické nálezy (Hlavné námestie a územie PZ) - mladšia doba kamenná, stredná a mladšia doba bronzová, železná, keltské osídlenie, obdobie sťahovania národov, slovanské osídlenie
10. storočie	Prítomnosť vojenských skupín, staromaďarských kmeňov	
11. storočie		Doklady trvalého osídlenia
r. 1268	najstaršia písomná zmienka o Rimavskej Sobote (Zumbothel)	
r. 1270 (1271?)	prvá písomná zmienka, kaločský biskup oslobodzuje obyvateľov Rimavskej Bane	

	od poplatkov, ktoré vyberali jeho úradníci v Rimavskej Sobote prvýkrát sa uvádza názov mesta Rymoa Zumbota	
1334 -1335	výmena majetkov medzi kaločským arcibiskupom Ladislavom a Tomášom Sečením, vrátane Rimavskej Soboty, udelenie a potvrdenie základného mestského privilégia kráľom Karolom Róbertom obsahujúce privilégiá kráľovského mesta Budín, právo na vybudovanie mestských hradieb a bášť, Rimavská Sobota sa stáva zemepanským mestom	Kamenné hradby nikdy neboli vybudované
1387	Kráľ Žigmund Luxemburský (1368-1437) pri svojej návšteve mesta pravdepodobne daroval mestu erb, ktorý tvorí v striebornom štíte umiestnená čierna orlica s červenou zbrojou (zobák, jazyk, pazúry). Definitívna podoba erbu je z roku 1595, z toho istého roku pochádza najstaršie dochované mestské pečatidlo s kruhopisom SIGILLVM OPIDI RIMA SOMBAT (znak mesta Rimavská Sobota) a obrazom orlice. Súčasná mestská čierno – červená - biela vlajka je odvodená z erbových farieb.	
1414	prvýkrát písomne doložený rimavskosobotský trh	
1424-1439	polovica mesta patrila kráľovi	
21.7.1447	Ján Jiskra z Brandýsa uzavrel v Rimavskej Sobote prímerie s Jánom Huňadym	
1451, 1452	rokovania medzi Jánom Jiskrom a Jánom Huňadym	
1. pol. 15. storočia	hospodársky rozvoj mesta, vznik prvých cechov kožušníkov, valchárov a mäsiarov	prvá zmienka o existencii kostola
1456	Rimavská Sobota v držbe Michala Orsága z Gutu a Alberta Lošoncziho z Lučenca, zaťov Ladislava zo Sečian	
1458	<ul style="list-style-type: none"> rimavskosobotskí kožušníci získali slobody a práva, akými sa riadili kožušníci v slobodných kráľovských mestách písomná zmienka o denných trhoch 	
1461	Barbora z Rozhanoviec (vdova po Ladislavovi zo Sečian) potvrdila výsadné práva valchárom; dáva im do opatery oltár Panny Márie v kostole sv. Jána Krstiteľa a mlyn na Rimave	
1468		doložená existencia filiálky soľnej komory
1479	Vytvorenie združenej cechovej organizácie (zlatníci, kováči, sedlári, remenáři, zámočníci a iní remeselníci) povolenej Lošonciovcami a dostávajú do opatery oltár sv. Michala v kostole Sv. Jána Krstiteľa (Oltárne bratstvo sv. Michala archanjela)	artikuly cechu mäsiarov (dostávajú do opatery bočný oltár Božieho tela v kostole sv. Jána Krstiteľa)

16. storočie		prvá územná koncepcia výstavby mesta
1506	mesto na osem rokov oslobodené od platenia daní	<ul style="list-style-type: none"> • rozsiahly požiar mesta, zničené drevené stavby, zhorel mestský archív; • vyhorel aj farský kostol s mobiliárom; • nová výstavba (po požiari, orientovaná severným smerom)
1512	významné rimavskosobotské privilégium - Vladislav II. oslobodil rimavskosobotských mešťanov od platenia všetkých mýt a iných trhových poplatkov na celom území Uhorského kráľovstva	
1516	potvrdené artikuly spoločného cechu zlatníkov kováčov, sedlárov, remenárov, zámočníkov, brusičov, debnárov	
1520	výročný trh (písomne doložený)	
1542		najstaršia správa o existencii školy
1549	<ul style="list-style-type: none"> • kráľ Ferdinand potvrdil výsadné práva mesta a udelil mu právo výročných trhov • prvý portálny súpis, v ktorom sa uvádza 130 port 	
1553 - 1593	I. obdobie tureckej nadvlády, sídlo okresu (nahije) začleneného do Fiľakovského sandžaku	
1555	fiľakovský beg Mehmed opevnil tureckú pevnosť na ostrove Rimavy, Sobôtka, geograficky najsevernejšiu pohraničnú pevnosť Osmanskej ríše	
1560		zmienka o kalvínskej škole
1594		cisárske vojská obsadili a zbúrali hrad v Sobôtke
1595	definitívna podoba erbu, najstaršie dochované mestské pečatidlo	
1596 - 1686	II. obdobie tureckej nadvlády, mesto platí poplatky Turkom aj svojim zemepánom	
1601	mesto získalo právo meča udelené vtedajším zemepánom (potvrdené kráľom Karolom VI. v r. 1735)	drevená budova radnice; tehelňa
16. – 17. storočie	mesto majetkom Forgáčovcov a Sėčiovcov reformácia s prevahou kalvínskeho smeru	
17. storočie	vývoj mesta negatívne ovplyvňovaný protihabsburskými povstaniami	
17. – 18. storočie	Rimavská Sobota centrom Kalvínovho učenia na Slovensku	
1611	artikuly valchárskeho cechu	
1623	udelené výsadné práva hrnčiarom	
1626, 1644, 1645	protihabsburské povstania - Rimavská Sobota dôležitá zastávka pri presune povstaleckých a cisárskych vojsk, povinnosť mesta zásobovať vojská a poskytovať ubytovanie	
1631	artikuly kupeckého cechu, jedného z najdôležitejších cechov v meste	
1646	získanie práva čapovať víno	
1648		v meste evidovaných len 12 port

1687	uhorský snem ponechal Malohont v Hontianskej stolici ako osobitný dištrikt s pomerne veľkou samosprávou so sídlom v Rimavskej Sobote	
prelom 17.-18. storočia	mesto postihnuté morom	prvé známe úpravy koryta rieky Rimavy v priestore Sobôtky, nové koryto presmerované z východného na juhovýchodný smer, vznikol priestor na novú výstavbu mesta
začiatok 18. storočia		mesto obkolesené priekopou a chabým násypom (Matej Bel)
18. storočia	politické a správne centrum Malohontského dištriktu	
po roku 1711	szatmársky mier, hospodársky a spoločenský rozvoj mesta (potvrdené viaceré mestské privilégia a výsady , dôležité miesto naďalej zohrávajú cechy)	
1715	existencia 119 remeselníckych dielní	
1732		v meste sa nachádza 219 usadlostí
1747	vykúpenie mesta z poddanskej závislosti od Forgáčovcov	
1769	náboženské nepokoje v Rimavskej Sobote medzi kalvínskymi a rímskokatolíckymi veriacimi (zobrazenie na vedute mesta od neznámeho autora z roku 1771)	
1771	vyhnání reformovaní kazatelia, učitelia a študenti z mesta; kostol vrátený katolíkom	
1772 – 1775		postavená rímskokatolícka fara
1774 - 1790		<ul style="list-style-type: none"> • zbúraný pôvodný. gotický kostol, • postavený nový rímskokatolícky kostol sv. Jána Krstiteľa
1783	krátka zastávka cisára Jozefa II. na ceste po stolici v R. Sobote	
1784		položené základy reformovaného kostola
1786 – 1790	spojenie Gemera s Malohontom, sídlo stolice prenesené z Plešivca do Rimavskej Soboty	mimo hlavného námestia postavený evanjelický a . v. kostol
1790		zriadený poštový úrad, významné miesto na poštovej linke Košice – Lučenec
1792	vysvätený nový rímskokatolícky kostol	
1794		postavená budova dnešného pamätného gymnázia na Bartókovej ul.
1795	<ul style="list-style-type: none"> • vykúpenie z poddanskej závislosti od Koháryovcov • mesto označované ako slobodné privilegované mesto 	
1796 - 1798		nové sídlo stolice na Hlavnom námestí, dnes budova Knižnice M. Hrebendu (kvôli nemu zbúrané obytné meštianske domy)
1801		stavba novej radnice
od r. 1803	vznik Gemersko – malohontskej stolice,	

	definitívne spojenie Malohontu s Gemerom	
1805, december	počas návratu po bitke pri Slavkove sa v Rimavskej Sobote zastavil ruský generál M. I. Kutuzov s armádou	
18. st. – 1. 1/2 19. storočia	Rimavská Sobota hlavným strediskom remeselnej výroby v regióne	
1818 - 1822		postavený hotel U troch ruží (neskôr Hungária, dnes hotel Tatra)
1828	308 remeselníckych dielní v meste	
1839 – 1844		výstavba hotela Čierny orol podľa projektu F. Miksa, pôvodný účel Reduta (Vigadó), dostavané ako sídlo Gemersko – malohontskej stolice
1847 – 1848		<ul style="list-style-type: none"> • zničenie obytných a hospodárskych stavieb požiarmi v juhovýchodnej časti mesta • nová výstavba, realizovaná podľa nariadenia mestského magistrátu z kameňa, tehál a na pokrytie striech použitá nehorľavá (keramická?) krytina (mesto poskytovalo zdarma určitú časť tehál z mestskej tehelne, príspevky stavebníkom poskytovala aj župa)
1850 – 1860	Rimavská Sobota sa druhýkrát stáva správnym strediskom Gemersko-malohontskej stolice	
druhá 1/2 19. storočia		plán novej výstavby (po odvodnení močiarov a úprave korýt potokov východným smerom), Cintorínske námestie (Temető tér), dláždenie ulíc, výsadba verejnej zelene, stromoradií
okolo r. 1850	trh s dobytkom sa z Hlavného námestia presunul na okraj mesta smerom na Rimavské Janovce	postavený objekt delostreleckých kasární na novovznikajúcom námestí (Husárske námestie, Námestie M. Tompu), podľa projektu F. Miksa, dnes budova Gemersko - malohontského múzea názov nového námestia - Husárske námestie, kde sa presunuli pravidelné trhy s obilím
druhá 1/2 19. storočia		pristavaná veža k reformovanému kostolu, novogotika
1853		vznik Zjednoteného protestantského gymnázia (spojením kalvínskej školy v Rimavskej Sobote a evanjelickej latinskej školy v Ožďanoch)
1856		k evanjelickému kostolu pristavaná veža vo veži umiestnená vzácna knižnica Učenej spoločnosti malohontskej z Nižného Skálnika založená Matejom Holkom ml. (1757- 1832), ktorá bola do Rimavskej Soboty prevezená po roku 1832
1857		založená Mestská sporiteľňa

		(Rimaszombati Takarékpénztár), najstaršia finančná inštitúcia v meste
1865		<ul style="list-style-type: none"> • založená Obchodná škola • postavená synagóga
1868 - 1890		Vyššia verejná dievčenská škola
1870		začala svoju činnosť Ľudová a priemyselná banka Gemerskej stolice Gömörmegeye Nép és Iparbank), prvým sídlom hotel Tri ruže na Hlavnom námestí
1874		po postavení železničnej trate a napojení Rimavskej Soboty na železničnú sieť sa nová výstavba presúva východným smerom ku železničnej stanici
1877		po postavení železničnej trate a napojení Rimavskej Soboty na železničnú sieť sa nová výstavba presúva východným smerom ku železničnej stanici
1883 - 1922	Rimavská Sobota tretíkrát sídlom stolice až do konca stoličného zriadenia; správne, kultúrne a spoločenské centrum, rozvoj školstva, zdravotníctva, sociálnej starostlivosti	výstavba župných objektov (nemocnica, nové gymnázium, štátny sirotinec), sústredených okolo nového námestia, v ktorého sa začala vytvárať nová sieť ulíc
1882	vznik Muzeálneho spolku Gemersko-malohontskej župy, založené župné múzeum	
1884		roľnícka škola na puste Kurinec, zriadená mestom Rimavská Sobota a štátom, bola súčasťou mesta
1886		<ul style="list-style-type: none"> • mestská nemocnica • budova reformovaného gymnázia podľa projektu M. Kálu
1885 – 1887		budova Kráľovskej súdnej stolice (sedrie) a väznice, na dnešnom Námestí M. Tompu
1890		zriadená meštianska škola
1892		elektrické osvetlenie mesta z miestnej elektrárne (pôvodne osvetlenie mesta petrolejovými lampami)
1895		elektrické osvetlenie ulíc súčasne so zavedením elektriny (náhrada za petrolejové)
1898		evanjelický a. v. kostol prestavaný v novogotickom slohu
od začiatku 20. storočia	rozvoj priemyselnej výroby	
1900, 1904		novogotické hrobky na cintoríne, rodiny Benkövcov a tzv. Margitina hrobka
1901 – 1902		nové sídlo župy na tzv. Husárskom námestí, dnes Námestie M. Tompu
1902		odhalená socha M. Tompu, sochár Barnabáš Holló
1903 - 1908		sirotinec, dnes budova špeciálnej základnej školy (na parcele bývalého

		cintorína) podľa projektu Lajosa Ybla
1903 - 1904		objekt Zjednoteného protestantského gymnázia podľa projektov mestského architekta B. Tótha
1907		nová budova dievčenskej školy, projekt B. Tótha
1913		železničná trať spájajúca Rimavskú Sobotu s Poltárom
1920		sprevádzkovanie nového mlyna
1929		postavená nová budova železničnej stanice a sídlo Zväzu živnostníkov
1936		<ul style="list-style-type: none"> • nová budova nemocnice, hlavný pavilón postavený podľa projektu architekta V. Houdka, • odborná hospodárska škola podľa projektu architekta J. Marka (mimo mesta)
1938 – 1944	bolo pripojené mesto k Maďarsku (po Viedenskej arbitráži)	
1945	11. apríla Slovenská správna komisia oficiálne prevzala mesto do svojej správy	
1948	pripojenie obce Tomášová k mestu	
po r. 1948		výstavba priemyselných závodov (mliekareň 1948, tabaková továreň 1957)
60. roky 20. storočia		rozvoj hlavne potravinárskeho priemyslu, postavený cukrovar, sladovňa, pivovar, konzervárne, liehovar
1970		spustenie výroby v novopostavenom mäsokombináte
1980		zahájenie prevádzky nového mlyna
70.–80.roky 20. storočia		veľkoplošná asanácia pôvodnej historickej zástavby najmä v západnej časti od vodného toku Rimavy smerom k historickému centru sídla, Hlavnému námestiu, výstavba panelových sídlisk
90. roky 20. storočia		revitalizácia historického centra mesta Hlavného námestia

E.2. Urbanisticko - historické vývojové etapy

Územie, na ktorom sa dnes rozkladá mesto Rimavská Sobotka, na nive a terase rieky Rimava v severozápadnej časti Rimavskej kotliny, patrilo už oddávna k výhodným polohám pre osídlenie a v priebehu storočí zaznamenávalo demografický vzostup a kontinuálny rast jeho hospodárskeho významu. Postupným vývojom sa mesto stalo centrom remesiel, obchodu, trhov, správnym a cirkevným strediskom a centrom vzdelávania a kultúry v regióne.

Pravek – koniec 12. storočia

Praveké osídlenie Rimavskej Soboty je potvrdené viacerými archeologickými nálezmi, sústrednými na Hlavnom námestí, Hviezdoslavovej ulici, Svätoplukovej ulici a na námestí Š. M. Daxnera a sú prezentované hlavne črepovým materiálom obyvateľov bukovohorskej, bádenskej, otomanskej, pilinskej a kyjatickej kultúry. Hlavné námestie súčasne dokladá i staršiu stredovekú etapu (esovitě záušnice z 11.-12.stor). Predmetné nálezy sú dokladom existencie

a koncentrácie osád v území PZ Rimavskej Soboty a jej dôležitej hospodárskej pozície od najstarších vývojových etáp ľudstva.

Prvá vývojová etapa - I. pol. 13. stor. – 15. stor.

Prvá písomná zmienka o Rimavskej Sobote (Zonathel) Zumbothel je listina z roku 1268. Mesto s pravidelným pôdorysom vzniká pri pokojnom toku rozvetvenej rieky Rimavy a na obchodnej ceste smerom S – J z banských oblastí Slovenského rudohoria k centrálnym oblastiam Uhorska. Základná uličná a parcelná osnova mesta bola vytvorená na prelome 13. a 14. storočia s ústredným priestorom námestia, ktorému dominoval kostol ohradený múrom a fara, neskôr k nim pribudla radnica. Objekty boli postavené väčšinou z dreva. Mesto bolo v tomto období pravdepodobne obohané drevenými palisádami s mestskými bránami. Murované hradby okolo mesta neboli postavené, čiastočne bolo chránené len priekopou s navŕšeným valom a palisádami. Ulice stredovekého mesta sa napájali v jeho rohoch. Kompozičnou urbanistickou jednotkou mesta bola pravouhlá obdĺžniková parcela, na ktorej stál spravidla obytný dom.

Pravidelná pôdorysná forma sídla, ktorá je charakteristickým prvkom zakladania kolonizačných miest, je pravdepodobne dôsledkom povolania nemeckých (prípadne severotalianskych) hostí v 13. storočí uhorským panovníkom Belom IV. (1235-1270) na územie Malohontu, (zanechali aj jedno z historických pomenovaní mesta – Stefensdorf).

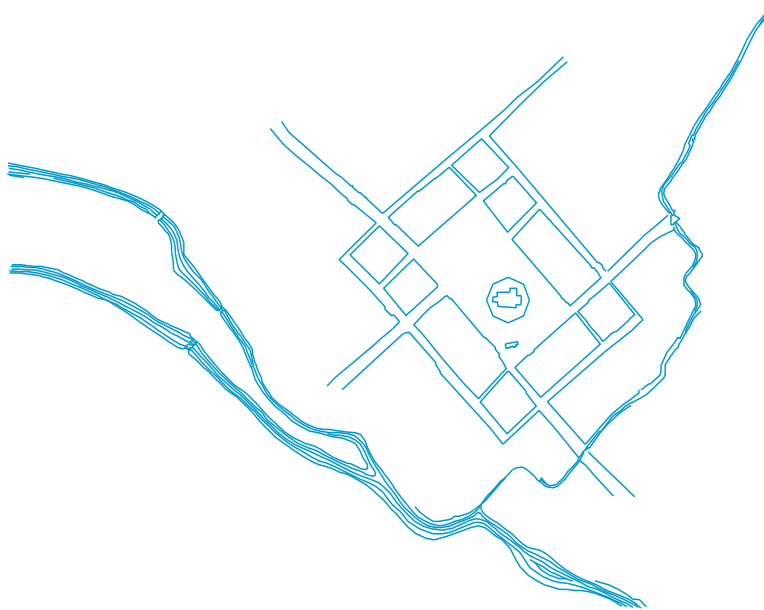

Schéma č.1 - urbanistický vývoj mesta – prvá etapa

Druhá vývojová etapa – začiatok 16. storočia – polovica 18. storočia

Po požiari v roku 1506 sa začína mesto budovať na torzách pôvodnej architektúry s dodržaním urbanistického členenia a historickej parcelácie. Nová výstavba sa sústredila severným smerom od námestia. V rámci nasledujúcej obnovy námestiu pribudla prilehajúca pravidelná sústava ulíc. Ťažisko novej mestskej výstavby sa posunulo severnejšie od pôvodného centra (trhovisko, hlavné námestie s príhlou pravidelnou sieťou ulíc).

Počas stavovských povstaní a tureckej okupácie v 17. a 18. storočí zaznamenáva urbanistický útlm.

Pravdepodobne na prelome 17. a 18. storočia došlo k prvej dôležitej úprave hydrografických pomerov. Koryto rieky Rimavy bolo v priestore, kde vtekala do mesta, preložené. V oblasti Sobôtky bolo nové koryto rieky presmerované z východnej polohy na juhovýchod, čím sa vytvorili vhodnejšie podmienky a možnosti ďalšej výstavby mesta.

Dominantou mesta bol naďalej kostol a na námestí boli postavené nové verejné budovy – mestský dom a meštianske domy. Na severnej strane námestia bol postavený komplex cirkevných budov, tvorený farou a školou. Na základe rozhodnutia Hontianskej stolice sa mal v meste postaviť stoličný dom, pre ktorý bolo potrebné asanovať obytné meštianske domy v juhovýchodnej časti námestia. V prvej polovici 18. storočia pribudli k trom mlynom a zájazdovému hostincu valcha a tehelňa. Ulice vychádzajúce z námestia sa volali podľa toho, kam smerovali (Rimavská, Jánošovská, Zacharovská - Cintorínska, Čerenčianska). Okrem týchto dôležitých hlavných komunikácií ústilo v pol. 18. storočia z námestia niekoľko menších uličiek nazývaných Malá ulica (Kis utca). Takto boli pomenúvané všetky vznikajúce prepájajúce komunikácie, kým si rast mesta nevynútil ich špeciálne pomenovanie.

Na konci hlavných ulíc sa nachádzali mestské brány Pokoradzka (Čerenčianska), Zacharovská, Rimavská, (Jánovecká), pri ktorých sa vyberali trhové a jarmočné poplatky. Výstavbou mesta sa postupne vyplňal priestor od Cintorínskeho potoka na západ, kde sa nové ulice štrukturovali od Pokoradzkej ulice a ďalšia sústava ulíc vznikla medzi Čerenčianskou a Rimavskou ulicou. V súvislosti s povinnosťou mešťanov poskytovať vojsku ubytovanie, stravovanie a ustajňovanie zvierat, boli v 1. polovici 18. stor. v intraviláne mesta postavené stajne a stodoly.

Schéma č. 2 - urbanistický vývoj mesta – druhá etapa

Tretia vývojová etapa – II. polovica 18. – I. polovica 19. stor.

Rimavská Sobota sa stala sídelným miestom stolice, prechádzala ňou poštová linka Lučenec – Košice. Je to obdobie najväčšieho rozvoja mesta, charakterizované intenzívnou stavebnou činnosťou (budovanie verejných budov), ale i požiarmi.

Koncom 18. storočia so znovuzriadením reformovaných cirkví sa začala rozvíjať aj cirkevná architektúra a školstvo, mesto sa stáva kultúrnym strediskom širokého regiónu.

Mesto na prelome 18. a 19. storočia je doplnené o ďalšie dominanty (na námestí nový katolícky kostol na mieste pôvodného a kalvínsky kostol bez veže postavený v rade medzi ostatnými domami v západnej časti námestia). Severne od námestia, mimo centra, bol postavený evanjelický kostol tiež bez veže. Stavebne boli upravené aj všetky verejné budovy na námestí – rímskokatolícka fara, mestský dom a najstarší mestský zájazdový hostinec Čierny orol (Feketa sas). Na východnej strane námestia pribudol stoličný dom a nový mestský zájazdový hostinec Tri ruže (Három rózsa). Ďalšia zástavba sa situovala, pokiaľ to dovoľovali hydrografické pomery, okolo historického jadra.

Pri východe z mesta smerom na Lučenec bol postavený tretí mestský zájazdový hostinec Pod zeleným stromom a okolo neho vznikol park (neskôr pomenovaný Séčeniho záhrada/ Széchenyi kert), v roku 1842 sa smerom na východ začal budovať mestský park (na miestach, kde sa v minulosti skladovalo seno a slama).

Mesto v rokoch 1847 – 1848 zachvátilo niekoľko požiarov, najviac boli postihnuté objekty na Kispásti (Partizánske námestie ?), Jánošovská, Ružová a Sodomská ulica, zhorel aj mestský pivovar, ktorý už mesto neobnovilo. Požiarom zničené časti mesta nadobudli výstavbou nový charakter. Mesto začalo usmerňovať individuálnu zástavbu hospodárskymi budovami, nariadilo stavať domy z tehál a pokrývať ich nehorľavou krytinou.

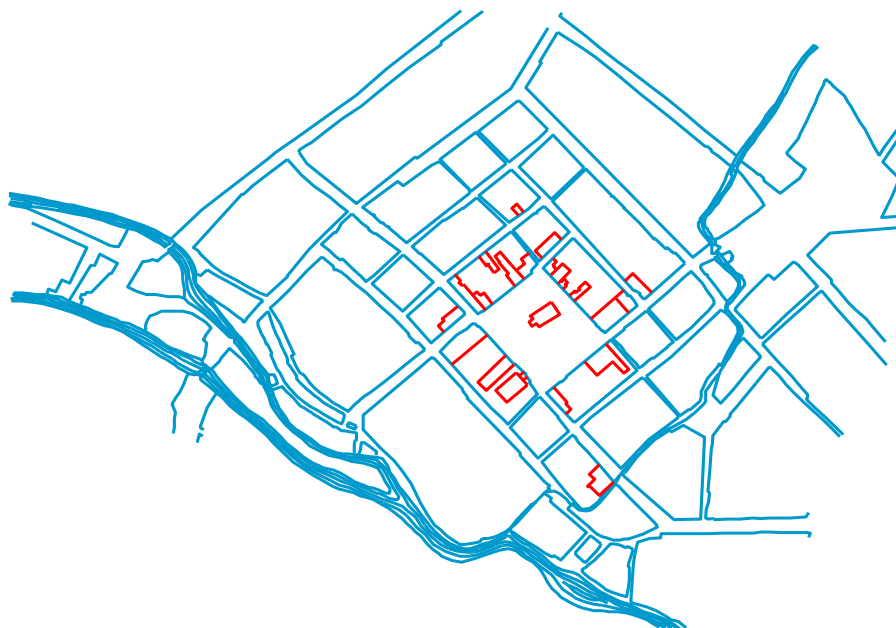

Schéma č. 3 - urbanistický vývoj mesta – tretia etapa

Štvrtá vývojová etapa – II. polovica 19. storočia - 20. stor.

Dôležitým rozhodnutím mestského magistrátu v druhej polovici 19. storočia bolo pokračovanie v hydrografických úpravách hlavne na východnom okraji mestského územia. Vznikol projekt nového mestského priestranstva, tzv. Cintorínskeho námestia (Temető tér), dnešné Námestie M. Tompu. Na odvodnených priestranstvách námestia boli najskôr postavené kasárne (dnes budova múzea), krčma (pravdepodobne na parcele, kde bol neskôr postavený župný dom) a novovybudovaná časť mesta dostala pomenovanie Husárske námestie (Huszár tér). Do tohto priestoru sa presunul trh s obilím a tým sa odbremenilo Hlavné námestie. Dobyččí trh bol premiestnený na okraj mesta smerom na Rimavské Janovce.

Po napojení Rimavskej Soboty na železničnú trať v roku 1874 sa mestská zástavba postupne orientovala východným smerom k železničnej stanici.

Významným impulzom pre stavebný rozvoj mesta bol rok 1882, keď sa Rimavská Sobota stala jediným sídlom župy a zároveň sa posilnila jej funkcia správna, kultúrna ako i spoločenská. Významné verejné budovy, Uhorský kráľovský súd (sedria) a väznica v rokoch 1885-1887, nový župný dom v rokoch 1900-1901) sa stali dominantami novovytvoreného námestia. V jeho blízkosti, smerom na východ, bol postavený areál nemocnice. Okolo novostavieb protestantského gymnázia (r.1904) na Krajnej ulici (Szél utcza) a detského útulku (r.1908) na ulici Útulku (Menyhely utcza) sa začala vytvárať nová sieť ulíc.

Na prelome 19. a 20. storočia dochádza k premenovaniu námestí, parkov a väčšiny ulíc po významných predstaviteľoch maďarskej histórie a kultúry a po významných miestnych rodákoch. Mesto malo v tomto období tri námestia, 35 ulíc a 2 parky. Väčšina budov bola postavená z kameňa a tehál, menej z váľkov a dreva, pokryté boli škridlou, šindľom, trstím a kukuričným šúpolím. Pôvodné osvetlenie petrolejovými lampami bolo v roku 1892 nahradené elektrickým z miestnej elektrárne. Mesto malo vodovod a štyri verejné studne.

V roku 1853 mestský magistrát rozhodol o spevnení mestských komunikácií (dláždení ulíc) a výsadbe stromoradií.

V meste pôsobili 4 úverové inštitúcie: Rimavkosobotská sporiteľňa (Rimaszombati takarékpénztár) založená v roku 1861, Gemerská ľudová a priemyselná banka (Gömörmegeyi nép és ipar bank) založená v roku 1870, Gemerská sporiteľňa a úverová banka (Gömörmegeyi

takarékpénztárés hitelbank) z roku 1897 a Všeobecno-hospodárska a obchodná banka (Kereskedelmi és közgazdasági bank) založená v roku 1907. V roku 1920 začala fungovať mestská elektrárň (pri mlyne) a elektrina bola zavedená aj do domácností.

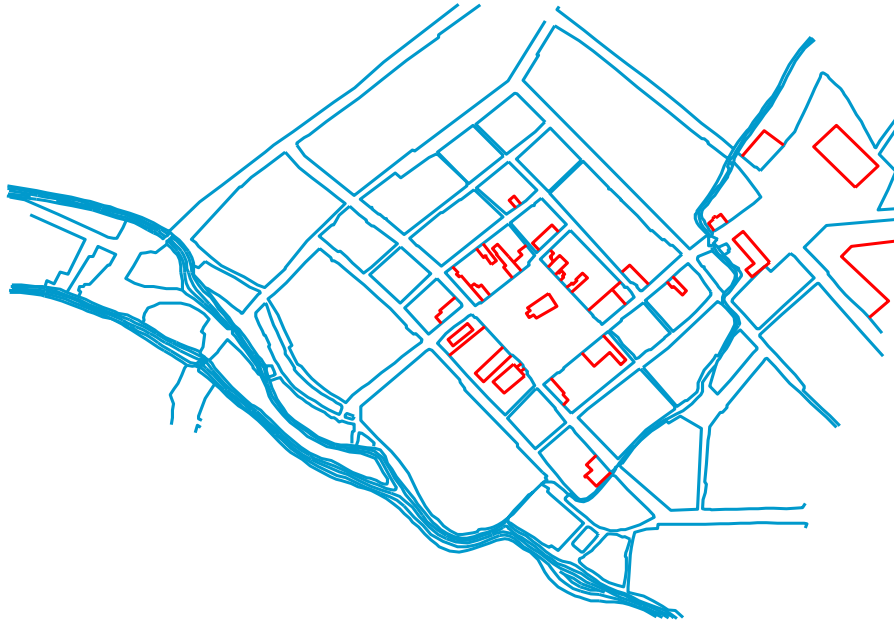

Schéma č.4 - urbanistický vývoj mesta – štvrtá etapa

Piata vývojová etapa – II. polovica 20. storočia - súčasnosť

Druhá polovica 20. storočia je obdobím budovateľského rozvoja. Rozvoj mesta ovplyvnili viaceré faktory - likvidácia remeselníkov a živnostníkov a súkromného vlastníctva. Zásahom do urbanizmu mesta bola v 70. rokoch 20. storočia rozsiahla asanácia časti historickej zástavby a nová výstavba obytných objektov a objektov občianskej vybavenosti, čo spôsobilo výrazné narušenie celistvosti pôvodného urbanizmu a historickej zástavby. Dôsledkom týchto stavebných realizácií je možnosť prezentácie a ochrany charakteristickej panorámy a siluety limitovaná a zabezpečovaná parciálne.

Schéma č.5. - urbanistický vývoj mesta – piata etapa

Obdobie svetových vojen prinieslo mestu stavebný útlm. Po druhej svetovej vojne sa obnovovali vojnou poškodené objekty. Začína sa uplatňovať nový urbanizmus charakterizovaný asanáciou časti historického centra a výstavbou panelových sídlisk, ktorých vzhľad a výškové zónovanie nenadväzuje na historicko-priestorovú štruktúru, potláča jej dominanty a v konečnom dôsledku negatívne mení celú panorámu mesta. Najhorším zásahom do štruktúry mesta sú v 60. až 80. rokoch 20. stor. komplexné asanácie ulíc, blokov rodinných domov, Partizánskeho námestia a jednotlivých objektov v historickom jadre mesta. Nahrádzajú sa novými mohutnými blokmi, ktoré nezodpovedajú ani kvalitnej architektúre a navyše degradujú prostredie nevhodnou zástavbou na Ulici povstania (bývalá budova Pošty, polyfunkčný objekt orientačné č.16, Dom textilu), na Francisciho ul. (expozitúra banky VÚB, expozitúra Slovenskej sporiteľne), na Svätoplukovej ul. (administratívne objekty mestského úradu), na Hviezdoslavovej ul. (budova bývalej Sociálnej poisťovne), na Tomášikovej ul. (administratívna budova regionálneho úradu verejného zdravotníctva). V tomto období dochádza aj k prestavbe štruktúry mesta v bezprostrednej blízkosti historického jadra a pamiatkovej zóny (sídlisko Rimava, sídlisko Západ, areál hotela Zlatý býk, Tržnica, rozsiahle polyfunkčné objekty).

V meste sa modernizujú staré a budujú nové areály potravinárskych podnikov (rozšírenie konzervárne z roku 1902, mliekarny 1948, tabakovej továrne 1957, cukrovaru 1966, pivovaru 1967, mäsokombinátu 1977, mlyna a pekárne 1980). Priemyselné stavby postavené v centre mesta nevhodným spôsobom zasiahli do panoramatických vnútorných a vonkajších pohľadov.

Ako flexibilný a variabilný prvok druhej polovice 20. storočia vznikajú v mestskom urbanizme tzv. "prechodné dvory" a otváranie vnútroblokov objektov.

Súčasná výstavba v meste rieši nezastavané parcely po asanovaných objektoch (Ulica B. Bartóka expozitúra Tatra banky č. orientačné 12 od Ing. arch. E. Klauberta z roku 2003, Hviezdoslavova ul. Polyfunkčný dom na Hviezdoslavovej ul., expozitúra ČSOB banky na Hlavnom námestí č. orientačné 15). Sklenený kubus z roku 2002 od miestneho architekta E. Klauberta v priestore archeologickej lokality „bývalej Radnice“ dopĺňa Hlavné námestie v ultra modernom stvárnení obchodnej prevádzky.

V priebehu 2. pol. 20. stor. sa výšková a hmotová skladba interiéru mesta začína radikálne meniť nevhodnou zástavbou panelového sídliska Západ a sídliska Rimava, na južnej a juhozápadnej strane, dôsledkom čoho bolo zrušenie pôvodných komunikácií a celej mestskej štvrte pri rieke Rimava. Zlikvidovaním Partizánskeho námestia (pôvodne Trhové námestie) a následným vystavaním obytných budov a tržnice bola na juhovýchodnej a južnej časti mesta odstránená celá mestská štvrť vybudovaná pri cestnej komunikácii smerom na Rimavské Janovce a Jesenské. Osobitným negatívnym prvkom degradácie vnútorného obrazu mesta bolo budovanie solitérnych panelových unifikovaných stavieb v 70. a 80. rokoch 20. stor. bezkonceptne situovaných v uličných zástavbách severne od historického centra. Výstavba panelových sídlisk v bezprostrednej blízkosti PZ Rimavská Sobota, negatívne mení panorámu mesta a jej historickú siluetu. Táto novodobá výstavba zapríčinila asanácie blokov okružných ulíc v južnej časti mesta a budov v historickom jadre a ich nahradenie objektmi bez architektonickej kvality (Ul. povstania - budova bývalej Pošty, polyfunkčný dom, bývalý dom textilu, Ul. Francisciho - budova Slovenskej sporiteľne, VÚB banky, Hviezdoslavova ul. - budova bývalej Sociálnej poisťovne, Ul. Svätoplukovej - administratívne budovy Mestského úradu, Tomášikova ul. - budova Úradu verejného zdravotníctva).

F. CHARAKTERISTIKA PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA

F.1. Pamiatkové hodnoty územia hmotnej povahy

F.1.1. **Obraz krajiny** (vonkajší, vnútorný obraz územia) – charakter, pohľady

Mesto Rimavská Sobota leží v Slovenskom rudohorí, v údolí rieky Rimavy, na úrodnej nive tvorenej holocénnym nánosom v nadmorskej výške 208 m, v bezprostrednej blízkosti chránenej krajinskej oblasti Cerová vrchovina.

Sídlo vzniklo na významne položenom mieste v centre Rimavskej kotliny, na spojnici komunikácií, ktoré zohrali dôležitú úlohu pri osídlení historického regiónu Malohontu v južnej časti stredného Slovenska. Zásadný význam pre vznik mesta mala diaľková obchodná cesta vedúca od západu na východ, od Rimavskej Soboty k toku Slanej, ktorá spájala viaceré obchodné centrá ako Miškovec (Miskolc), Gemer, Plešivec a Rožňavu. Ďalšia dôležitá komunikácia, tzv. trhová cesta, prechádzala Rimavskou Sobotou v smere od juhu k Tisovcu. Dôležitou spojnicou bola aj cesta vedúca z juhovýchodu proti smeru toku rieky Rimavy do Slovenského rudohoria.

Jadro pamiatkovej zóny (Hlavné námestie) je situované na rovinnom teréne, severozápadne od brehu rieky Rimavy. Intravilán mesta je ohraničený lesmi pri Čiernolúckom potoku, Tomášovskou horou, Kurinským lesom a poľnohospodárskymi pozemkami a lúkami s drobnými usadlosťami (chotárne názvy: Dieliky, Pri agátoch, Pod majerom, Sobôtka, Dvojramenný potok, Chrenovisko, Šibeničný vrch, Malý Rákoš, Malá pustatina, Pod Kurinskou cestou, Včelinec).

Pôvodné malebné panorámy s dominantami kostolných veží a objemových dominant môžeme vnímať len na zachovaných historických fotodokumentáciách zo začiatku 20. storočia. Stavebnou a priemyselnou činnosťou v 70. rokoch 20. storočia došlo k výraznému narušeniu ich celistvosti, dôsledkom čoho ochrana existujúcich charakteristických dominant je zabezpečovaná parciálne.

Vodné plochy

Územím mesta preteká rieka Rimava, ktorá bola v minulosti determinujúcim činiteľom pre vznik a rozvoj mesta.

Mierny tok Rimavy v historickom katastri mesta vytváral široké koryto s rozvetvenými ramenami, s nízkou stabilitou a hladinou vody. V niektorých polohách vodný tok mal charakter pokojnej hladiny jazera. Medzi týmito ramenami sa ustálením toku a vplyvom vegetácie konsolidovala krajina a vytvárali stabilné ostrovy (tzv. anastomózný tvar koryta). Tieto prírodné

danosti boli ideálnym miestom na mlynskú, garbiarsku a valchársku činnosť. Rimava bola regulovaná v niekoľkých etapách, nevyhnutnosť a koncepčnosť regulácie vodného toku si občania mesta uvedomovali už začiatkom 19. stor. (mesto často zaplavovala voda). V archíve sa nachádza niekoľko plánov na reguláciu rieky Rimavy a jej prítokov Cintorínskeho a Pokoradzského potoka. Jedna z prvých regulácií Rimavy v meste bola na prelome 19. a 20. stor. kedy vyhorel parný mlyn a zrušili malé rameno rieky, ďalšia etapa regulácie sa realizovala tesne po II. svetovej vojne. Neskoršie regulácie Rimavy boli v 60. a 70. rokoch 20. stor. z dôvodu častého kolísania hladiny rieky a prispôsobovania sa novej výstavbe. V súčasnosti má rieka Rimava v katastri mesta jediné koryto s ochrannými protipovodňovými zábranami, záchytnými rigolmi, avšak ani tie nezabránili jej vyliatiu počas povodne v roku 2010.

Hydrografické pomery mali rozhodujúci vplyv na výstavbu mesta, vnútromestskú a vonkajšiu komunikáciu a bezpečnosť majetku a obyvateľov mesta, ktoré voda často zaplavovala. Od začiatku 19. stor. boli pripravované plány na reguláciu rieky Rimavy a jej prítokov na území mesta, Cintorínskeho a Pokoradzského potoka. Pre zabezpečenie stálej komunikácie medzi jednotlivými časťami mesta bolo vybudovaných niekoľko mostov, kamenný na Tarnóckych lúkach, most na Mostovej ulici (Híd utca) a most na Sodomskej ulici. V súvislosti s týmito úpravami sa začala pripravovať nová výstavba západným smerom medzi mestom a obcou Tomášová, projekty „nového mesta“ (új város), tzv. Rimavský rad (Rimasor) a Mlynský klin (Malom-szög). Na severovýchodnom okraji mesta (v priestore dnešného námestia M. Tompu) boli stále močiare, ktoré sa len provizórne odvodňovali a zasýpali.

Najvýznamnejší most cez Rimavu v Rimavskej Sobote bol tzv. Turecký most. Most je zobrazený aj na vedute mesta z roku 1771, kedy ho zdobila socha sv. Jána Nepomuckého. Pravdepodobne bol vystavaný na začiatku 60. rokov 18. storočia. Na jar v roku 1958 nahromadené ľadové kryhy pri mostných pilieroch podmyli ich základy a tým narušili klenbu mostných otvorov. Prepadla sa aj cesta vedúca cez most, ktorý následne uzavreli a pre nákladnú dopravu sprístupnili neďaleký brod. V roku 1962 bol most po zdokumentovaní asanovaný.

V západnej časti mesta sa na prelome 18. a 19. stor. nachádzalo niekoľko mlynov a k nim viedli náhony ako Mlynský potok a potok Sodoma. Posledný mlyn bol na toku Rimavy za mestom pri ceste do Rimavských Janoviec. Kontinuita mlynárstva pretrvala v meste od 15. storočia (1461 písomne doložený mlyn) po súčasnosť a prispôbovala sa vývoju mlynárskej technológie (parný mlyn, moderný priemyselný mlyn). Historickú tradíciu mlynárstva v Rimavskej Sobote dopĺňa najväčší mlyn vo vtedajšom Československu postavený v 50. rokoch 20. storočia.

Medzi mlynskými náhonmi bola v r. 1825 založená Ferdinandom Lennerom Séčeniho (Széchenyi) záhrada, dnešná mestská záhrada.

Špecifiká územia pamiatkovej zóny :

- historický pôdorys mesta s pravidelnou šachovnicovou štruktúrou zástavby, stred ktorej tvorí štvorcové námestie, lemované meštianskymi domami
- situovanie dvoch námestí v bezprostrednej blízkosti, prepojené priamočiarou komunikáciou (Ul. povstania)
- existencia priečných úzkych uličiek medzi parcelami („kis utca“)
- charakter sídla vo vzťahu k determinantom krajiny - osídlenie na ideálnej rovine .
- charakter krajiny - poľnohospodárska krajina, v symbióze s prírodnou krajinou

F.1.2. Vonkajší obraz územia – panoráma, silueta

Obrázok č. 1 - Rimavská Sobota, celkový pohľad, prvá polovica 20. storočia

Chránené diaľkové pohľadové uhly na pamiatkové územie

- I. pohľad na východnú časť mesta z miestnej časti Šibeničný vrch
- II. pohľad na severnú časť mesta z medzinárodnej komunikácie Košická cesta (z miestnej časti Chrenovisko)

Pohľad č. I. - Panoramatický pohľad na východnú časť mesta z miestnej časti Šibeničný vrch

Pohľad č. II. - pohľad na severnú časť mesta z medzinárodnej komunikácie Košická cesta (z miestnej časti Chrenovisko)

F.1.3. Vnútrotný obraz územia – priestorová štruktúra (výškové a objemovo-priestorové usporiadanie)

Chránené pohľadové uhly v interiéri pamiatkového územia

1. pohľad na Tomášikovu ulicu východným smerom
2. pohľad na Tomášikovu ulicu západným smerom
3. pohľad z križovatky ulíc Tomášikova a Svätoplukovej ulice juhovýchodným smerom
4. pohľad z križovatky Hviezdoslavovej ulice a Ulice povstania juhozápadným smerom

5. pohľad z parku na Námestí M. Tompu na Ulicu povstania juhozápadným smerom
6. pohľad z Námestia M. Tompu severovýchodným smerom
7. pohľad z Námestia M. Tompu severným smerom
8. pohľad z Ulice povstania na Hlavné námestie, r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a reformovaný kostol
9. pohľad z južnej strany Hlavného námestia severovýchodným smerom na r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a Hotel Tatra
10. pohľad z južnej časti Hlavného námestia na Ulicu B. Bartóka
11. pohľad z južnej časti Hlavného námestia a Ulice B. Bartóka smerom na Hlavné námestie, r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a reformovaný kostol
12. pohľad na južnú časť Hlavného námestia a Ulicu B. Bartóka pred evanjelického kostola
13. pohľad od reformovaného kostola na Hlavné námestie, r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a Ulicu B. Bartóka
14. pohľad z juhozápadnej časti Hlavného námestia smerom na Hlavné námestie a r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa
15. pohľad zo západnej časti Hlavného námestia smerom na Ulicu Š. Hatvaniho
16. pohľad pred katolíckeho kostola na severozápadnú časť Hlavného námestia
17. pohľad zo stredu námestia východným smerom na Knižnicu Mateja Hrebendu a Hotel Tatra
18. pohľad spoza r. k. kostola sv. Jána Krstiteľa východným smerom na Knižnicu Mateja Hrebendu, meštianske domy a Hotel Tatra
19. pohľad zo severnej časti Hlavného námestia južným smerom na r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a reformovaný kostol
20. pohľad zo severozápadnej strany Hlavného námestia na Redutu juhozápadným smerom

Pohľad č. 1 - pohľad na Tomášikovu ulicu východným smerom

Pohľad č. 2 - pohľad na Tomášikovu ulicu západným smerom

Pohľad č. 3 - pohľad z križovatky ulíc Tomášikova a Svätoplukovej ulice juhovýchodným smerom

Pohľad č. 4 - pohľad z križovatky Hviezdoslavovej ulice a Ulice povstania juhozápadným smerom

Pohľad č. 5 - pohľad z parku na Námestí M. Tompu na Ulicu povstania juhozápadným smerom

Pohľad č. 6 - pohľad z Námestia M. Tompu severovýchodným smerom

Pohľad č. 7 - pohľad z Námestia M. Tompu severným smerom

Pohľad č. 8 - pohľad z Ulice povstania na Hlavné námestie, r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a reformovaný kostol

Pohľad č. 9 - pohľad z južnej strany Hlavného námestia severovýchodným smerom na r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a Hotel Tatra

Pohľad č. 10 - pohľad z južnej časti Hlavného námestia na Ulicu B. Bartóka

Pohľad č. 11 - pohľad z južnej časti Hlavného námestia a ulice B. Bartóka smerom na Hlavné námestie, r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a reformovaný kostol

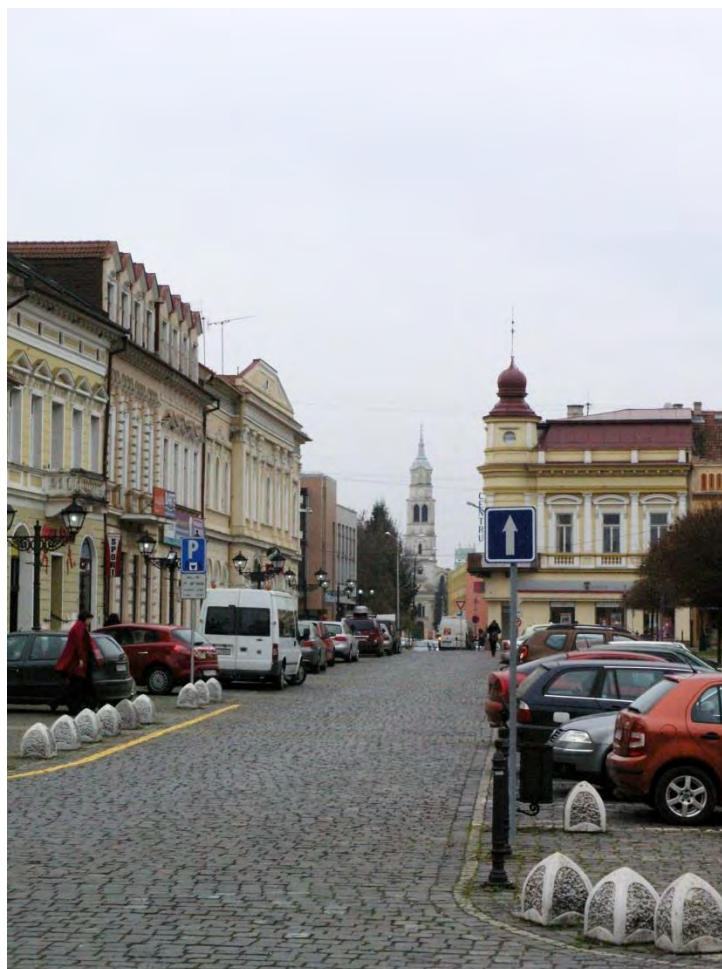
Pohľad č. 12 - pohľad na južnú časť Hlavného námestia a Ulicu B. Bartóka spreď kostola reformovanej cirkvi

Pohľad č. 13 - pohľad od reformovaného kostola na Hlavné námestie, r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a Ulicu B. Bartóka

Pohľad č. 14 - pohľad z juhozápadnej časti Hlavného námestia smerom na Hlavné námestie a r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa

Pohľad č. 15 - pohľad zo západnej časti Hlavného námestia smerom na Ulicu Š. Hatvaniho

Pohľad č. 16 - pohľad spred r.k. kostola sv. Jána Krstiteľa na severozápadnú časť Hlavného námestia a býv. Redutu

Pohľad č. 17 - pohľad zo stredu námestia východným smerom na Knižnicu Mateja Hrebendu a Hotel Tatra

Pohľad č. 18 - pohľad spoza r. k. kostola sv. Jána Krstiteľa východným smerom na Knižnicu Mateja Hrebendu, meštianske domy a Hotel Tatra

Pohľad č. 19 - pohľad zo severnej časti Hlavného námestia južným smerom na r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a reformovaný kostol

Pohľad č. 20 - pohľad zo severozápadnej strany Hlavného námestia na Redutu juhozápadným smerom

Chránené pohľadové uhly z exteriéru na interiér pamiatkového územia

- a. pohľad z križovatky Škultétyho ulice a Svätoplukovej ulice na Svätoplukovu ulicu juhovýchodným smerom
- b. pohľad na Hviezdoslavovu ulicu západným smerom
- c. pohľad z križovatiek ulíc Š. Hatvaniho a Jánošíkovej na Hlavné námestie

Pohľad a) - pohľad z križovatky Škultétyho ulice a Svätoplukovej ulice na Svätoplukovu ulicu juhovýchodným smerom

Pohľad b) - pohľad na Hviezdoslavovu ulicu západným smerom

Pohľad c) - pohľad z križovatiek ulíc Š. Hatvaniho a Jánošíkovej na Hlavné námestie a r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa

F.1.3.1 Objemovo - priestorová skladba zástavby

Urbanistickú štruktúru sídla charakterizuje radová zástavba okolo dvoch štvorcových námestí a ich paralelných ulíc. Hlavnú komunikačnú os námestí tvorí priamočiara spojnice (Ul. povstania).

Obrázok č.2 – letecký pohľad na zástavbu v pamiatkovom území - cestná komunikačná sieť a situovanie zástavby v jej bezprostrednej blízkosti

Hlavné námestie

Objemovo-priestorová skladba zástavby Hlavného námestia, je charakterizovaná situovaním jednotlivých architektúr v radovom usporiadaní a prezentuje charakteristickú výškovú gradáciu zástavby dvoj a trojpodlažnými meštianskymi a verejnými domami k centrálne umiestnenému rímskokatolíckemu kostolu sv. Jána Krstiteľa.

Výškovými a objemovými dominantami Hlavného námestia sú okrem rímskokatolíckeho kostola, kostol reformovanej cirkvi, budova hotela Tatra (pôvodne „Tri ruže“), župný dom a stredná škola (pôvodne „Reduta“).

Obrázok č.3 – pohľad na centrálnu časť Hlavného námestia s dominantami r. k. kostolom sv. Jána Krstiteľa a reformovaný kostol, ohraničenú zástavbou meštianskych domov a reprezentačných budov

Námestie M. Tompu

Objemovo-priestorová skladba zástavby námestia, je charakterizovaná situovaním jednotlivých solitérnych architektúr a prezentuje špecifickú objemovú zástavbu dvojpodlažných verejných budov s centrálne umiestnenou parkovou úpravou.

Jeho objemovými dominantami sú župný dom, objekt Gemersko-malohontského múzea (pôvodne „kasárne“) a objekt býv. Uhorského kráľovského súdu („sedria“).

Obrázok č.4 – pohľad na parkovú úpravu centrálnej časti Námestia M. Tompu s okolitou zástavbou

Dvorové časti parciel boli zastavané rôznymi hospodárskymi a účelovými stavbami, ktoré neraz rozčleňovali parcelu na obytno-hospodársku časť a časť záhradnú. Zástavba dvorov prechádzala pomerne komplikovaným vývojom a jej skladba podliehala početným zmenám. Od druhej polovice 19. stor. sa dvory stali územnou rezervou pre situovanie a rozširovanie ubytovacích, výrobných a skladovacích krídel objektov, či výstavbu samostatných budov, čo viedlo k ich zahusťovaniu (dvorové časti v blízkosti južnej časti stredovekého centra mesta, napr. radnica, reduta).

Domy sú osadené na úrovni terénu, čiastočne alebo plne podpivničené. Úroveň vstupu a potreba jeho preklenutia niekoľkými schodiskovými stupňami závisí od situovania parcely v severnom svažitom teréne alebo v rovinnom východnom teréne. Pri dvojpodlažných objektoch sú obytné priestory na poschodí sprístupnené vnútorným, jednoramenným priamym schodiskom.

F.1.3.2. Strešná krajina (výšky ríms, hrebeňov, tvar striech, komíny, vikiere, druhy a tvary krytiny, farebnosť)

Strešná krajina pamiatkového územia je tvarovo rôznorodá a originálne zachovaná vo veľkej miere s minimálnymi úpravami.

Najrozšírenejšími autentickými typmi striech sú sedlové strechy so štítom, so sklonom 38-45°, s protipožiarnymi štítmí kolmými na priečelie a oddeľujúcimi strechy s hrebeňom rovnobežným s pozdĺžnou osou stavby, ktorá sa uplatňovala v radovej zástavbe domových blokov. Druhým rozšíreným typom strechy je manzardová, použitá väčšinou na dominantnejších nárožných objektoch, ojedinele valbová (pri menších objektoch obytných domov v uliciach Hviezdoslavovej, Tomášikovej). Pultovou strechou sú prekryté dvorové prístavby meštianskych pavlačových domov. Objekty postavené v druhej polovici 20. storočia sú prestrešené plochou strechou (Ul. povstania).

Jednou z ťažiskových hodnôt tzv. piatej fasády je zachovaná **strešná krytina**. Charakteristickou krytinou, ktorá prevláda aj dnes, je keramická pálená škridla, ktorej farebnosť závisela od ložísk hliny, prímiesí oxidov kovov a lokálne od obsahu kaolínu. Jej použitie bolo ovplyvnené silnou tradíciou tehliarskej ťažby a výroby tehál a krytiny v regióne.

Od cca 19. storočia sa vyskytovalo i použitie vláknocementovej (azbestovej) strihanej šablóny, ktorá je na pamiatkovom území čiastočne zachovaná.

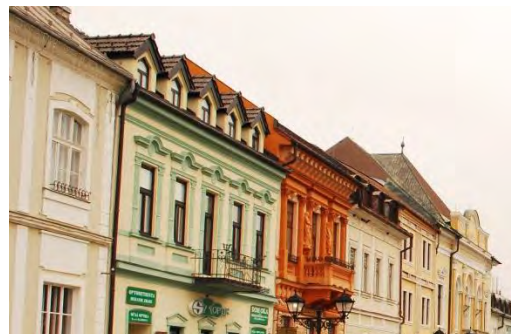
Hlavne na cirkevných a reprezentatívnych verejných budovách je preukázané kontinuálne použitie medeného, pozinkovaného plechu kladeného do pásov alebo šablón. V 20. storočí sa začala využívať plechová krytina (ojedinele kladená uhlopriečne, farebne prispôbená pôvodnej krytine) a betónová kusová krytina.

Novodobé strešné krytiny (asfaltový šindel, plech) sú použité prevažne na novostavbách, prístavbách a na neexponovaných miestach a je nutné ich akceptovať len na dočasnú dobu.

Podkrovia prevažne administratívno – spoločenských budov sú presvetlené vikiermi, ukončenými trojuholníkovým štítom, prípadne strešnými oknami, ojedinele ukrytými za atiky. Novodobé vikiere svojou veľkosťou, tvarom a počtom narúšajú architektonický výraz budov a historického prostredia na južnej a severnej strane námestia (Hlavné nám. 3, 5, 18).

Súčasťou striech historických domov sú komínové telesá, murované z pálených tehál, tvarovo jednoduché, bez profilácie, či prekrytia hlavice a omietané alebo s priznaním škárovania.

Zaujímavou súčasťou strechy Mestského úradu na Hlavnom námestí je zachovaná historická ohlasovňa požiarov.

Obrázok č.5 – strešná krajina

F.1.4. Funkčné využitie územia

Historické funkcie mesta :

- obytná domov meštianske domy, priestory uličných traktov remeselníckych domov
- administratívno –správna radnica, župné domy
- kultúrno – spoločenská reďuta, cirkevné objekty, iné verejné objekty
- vzdelávacia cirkevné školy
- obchodná priestory námestia, konanie výročných trhov a jarmokov
- výrobná drobná remeselná výroba, v dvorových častiach zástavby poľnohospodárska výroba, mlyny
- hospodárska objekty bánk

V súčasnej dobe prevláda na území pamiatkovej zóny polyfunkčné využitie, prezentované funkciami, ktoré na výnimku konania trhov sú zhodné s pôvodnými historickými (funkcia kultúrno spoločenská – cirkevné, administratívne, školské, obchodné služby a funkcia obytná).

Priestor Hlavného námestia sústreďuje vyššiu občiansku vybavenosť, ktorú charakterizujú budovy mestského úradu, Knížnice M. Hrebendu, Mestskej galérie, farských úradov a kostolov, biskupského úradu, gymnázia s internátom a služieb a obchodu. Námestie M. Tompu je obštané administratívnou budovou štátnej správy, budovou Gemersko – malohontského múzea a budovami s polyfunkčným využitím. V oboch prípadoch z námestí nie je vylúčená doprava a dopravná situácia v území Hlavného námestia umožňuje parkovanie motorových vozidiel.

Spojnica (Ul. povstania) týchto námestí je pešou komunikáciou s výlukou dopravných vozidiel a s polyfunkčnou funkciou, zastúpenou obchodnými prevádzkami, službami a bývaním.

F.1.5. Historický pôdorys

Pôdorysná štruktúra

Územie pamiatkovej zóny tvoria priestranstvá Hlavného námestia, Námestia M. Tompu, štorcového pôdorysu, situované v bezprostrednej blízkosti, ich spojnica (Ulica povstania) a ulice s charakteristickou zástavbou, vytvárajúce pravidelnú šachovnicovú štruktúru pamiatkového územia (Svätoplukova, Tomašíkova, Hviezdoslavova, B. Bartóka, Hatvaniho, Salvova, Francisciho, Kuzmányho, Daxnerova).

V centrálnej polohe Hlavného námestia sa na základoch pôvodného gotického kostola nachádza rímskokatolícky kostol sv. Jána Krstiteľa.

Historické jadro Rimavskej Soboty si dodnes ponechalo základnú schému, v ktorej sa plánuje rozvíjať už od konca 13. storočia, prípadne od 1. polovice 14. storočia. Z ortogonálneho námestia vychádzali tri základné uličné ťahy: na východ, smerom do Rimavských Janoviec,

viedla Janovecká ulica (v súčasnosti ulica B. Bartóka), na západ, do Čerenčian, Čerenčianska ulica (dnes Hatvaniho ulica) a na sever, do Zacharoviec, Zacharovská (dnes Ulica povstania). Pôvodná parcelácia (jej pravidelnosť radenia, orientácia, obdĺžnikový tvar), v ktorej je premietnutý historický vývoj urbanizmu mesta, je vo veľkej miere zachovaná. K narušeniu originálnej urbanistickej kompozície došlo novodobou výstavbou sídliskových aglomerácií v bezprostrednej blízkosti pamiatkového územia, realizovanou od 60. rokov 20. storočia. Štruktúra zástavby námestia je tvorená najreprezentatívnejšími (funkčne i architektonicky) budovami a dvojpodlažnými meštianskymi domami. Zástavba na paralelne radených uliciach v okolí Hlavného námestia je charakterizovaná štruktúrou remeselníckych domov s hospodárskymi dvormi. Štruktúra zástavby je formovaná výmerou stredovekých parciel a umiestnenia domov s rešpektovaním uličnej čiary, pričom prevaha domov je stavaná na celú šírku parcely. Neskôr dochádza hospodárskym vývojom k ich postupným dostavbám s pozdĺžnym radením objektov. Remeselné domy boli obdĺžnikového pôdorysu, stavané na časti parcely, s rešpektovaním uličnej čiary a vstupom do priestoru dvora. Špecifikom urbanistického členenia územia sú priečne úzke uličky medzi parcelami, ktoré slúžili ako pešie komunikácie a boli všetky rovnako nazývané „Malá ulica“ („Kis utca“).

Obrázok č.6 – remeselné domy na Tomášikovej ulici

F.1.6. Objektová skladba územia

F.1.6.1. Dominanty a akcenty

Existencia a kompozícia dominant je pre sídlo charakteristická a umocňuje jeho identifikáciu v interiérových a diaľkových pohľadoch.

Najvýraznejšími výškovými dominantami Hlavného námestia je barokový rímskokatolícky kostol sv. Jána Krstiteľa, postavený na základoch pôvodného gotického kostola, v západnej časti radovej zástavby pamiatkového územia kostol Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku (r.1786), s vežou dostavanou koncom 18. storočia, upravenou v r.1903. Najvýraznejšími objemovými dominantami sú dvojpodlažné budovy mestského úradu

(pôvodne „Župný dom“), hotela Tatra (pôvodne hotel „Tri ruže“) a strednej školy (pôvodne „Reduta“).

Najvýraznejšími objemovými dominantami Námestia M. Tompu sú dvojpodlažné budovy Župného domu, Uhorského kráľovského súdu („sedria“) a býv. kasárni (múzeum). Predmetné dominanty v centrálnej časti priestoru námestia dopĺňa parková úprava verejnej zelene.

Špecifikom pamiatkového územia je vysoký podiel zachovaných nárožných objektov, s architektonicky zvýrazneným nárožím formou arkiera, ukončeným strešnou vežičkou, skosením nárožia alebo oblúkom. Súčasne sú nárožia obohatené o architektonický prvok, balkón s umelecko-remesleným prevedením zábradlia.

Obrázok č.7 – Objemová dominanta Námestia M. Tompu a nárožný objekt na Železničiarkej ulici č. 1

F.1.6.2. Priestory (námestia, ulice, voľné plochy)

Charakteristikou priestorovej skladby pamiatkovej zóny sú dve námestia pravidelných geometrických tvarov (Hlavné námestie a Námestie M. Tompu), v smere Z – V územia pamiatkovej zóny, komunikačne prepojených (Ul. povstania). Hodnota priestoru Hlavného námestia je tvorená kompaktnou objemovo - priestorovou historickou zástavbou s centrálnou časťou bývalého trhoviska, dnes oddychovo - relaxačná zóna s možnosťou zhromažďovania pre účely spoločensko - kultúrnych podujatí. Obvodom tejto časti prebieha komunikácia (jednosmerný dopravný ťah), ktorú ohraničuje súvislá radová zástavba meštianskych a iných reprezentatívnych budov. Za Hlavným námestím sa nachádzajú paralelne radené ulice, ktoré reprezentujú zástavbu remeselníckych typov domov. Ústredný priestor Námestia M. Tompu je tvorený veľkorysou plošnou parkovou úpravou, po obvode lemovanou reprezentatívnymi verejnými budovami. Námestím prebieha rušná vnútromestská dopravná tepna. Spojnica námestia je členená, jej časť (styk s Hlavným námestím) je pešou komunikáciou s líniovou zeleňou, s vylúčením dopravy. Jej druhá časť je súčasťou Námestia M. Tompu a je jeho severozápadnou dopravnou komunikáciou.

F.1.6.3. Zástavba (architektonické, umelecko-historické a výtvarné hodnoty objektov)

Zástavba Rimavskej Soboty až do II. polovice 20. storočia bola kontinuálne zachovaná a odrážala ekonomický a spoločenský význam mesta, ktorý bol prezentovaný rozmanitým typologickým spektrom architektúr.

Špecifikom zástavby v pamiatkovej zóne je jej kompaktnosť a prevaha originálne zachovaných architektúr a ich detailov.

- Sakrálna architektúra : rímskokatolícky kostol sv. Jána Krstiteľa
kostol Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku
rímskokatolícka fara
- Profánna architektúra :
administratívno-správna funkcia – radnica, župný dom, okresný súd
kultúrno-spoločenská funkcia – reduta, škola a internát, múzeum
obytná funkcia - meštianske domy, remeselné domy
- Drobná architektúra - pomník M. Tompu
- Historická zeleň
- Archeologické nálezy - gotický kostol, mäsiarstvo, príkostolný cintorín s opevnením

Sakrálna architektúra

Rímskokatolícky kostol sv. Jána Krstiteľa

Výškovou a hmotovou dominantou v rámci interiéru sídla je už od prelomu 18. a 19. storočia rímskokatolícky kostol, zasvätený Mučeníckej smrti sv. Jána Krstiteľa, ktorý bol postavený na mieste stredovekého kostola s ohradeným cintorínom (pod základmi terajšieho farského kostola boli objavené základy staršieho, zrejme románskeho kostola, pri severozápadnej strane veže kostola sa podarilo čiastočne zdokumentovať základy veže gotického kostola a juhovýchodne od sakristie boli zistené základy ďalšej sakrálnej stavby, identifikovanej ako kaplnka Nanebovzatia Panny Márie z 2. polovice 16. storočia postavenej mešťanom Jánom Wargom). Ohradenie cintorína je rozdelené do dvoch etáp. Staršiu fázu ohradenia cintorína možno datovať do 14. - 15. storočia a mladšiu fázu do 2. polovice 17. storočia. Mladšia fáza ohradenia sa viaže na písomnú historickú zmienku, podľa ktorej Turci v roku 1661 povolili opravu, prípadne opätovnú výstavbu ohradného múra cintorína. V stredoveku slúžil areál kostola s cintorínom ako refúgium.

Po náboženských nepokojoch v roku 1769 medzi kalvínmi a katolíkmi pristúpili k asanácii staršieho kostola, ktorý katolícka cirkev považovala tým, že na určitú dobu prešiel do rúk kalvínom za znesvätený, a následne vystavali v barokovo – klasicistickom štýle nový kostol za finančného príspevnia samotnej cisárovnej Márie Terézie v rokoch 1774 - 1790, v roku 1792 ho posvätil biskup A. Andrassy. Nový kostol, orientovaný v osi SV – JZ je dispozične jednodňový priestor, zaklenutý pruskými klenbami a uzatvorený pravouhlou svätyňou a predstavanou vežou. V interiéri sú v poliach pruskej klenby maľby z 18. storočia. Interiérovú výmalbu v roku 1942 realizoval Gustáv Oberdorff. Hlavný oltár zachytáva scénu sťatia sv. Jána Krstiteľa od viedenského maliara Fischera. Pri kostole je na základe archeologických výskumov náznakovo prezentované pôvodné opevnenie kostola a zvyšky stredovekej architektúry.

Reformovaný kostol

Paralelne s výstavbou rímskokatolíckeho kostola sa začala, v súvislosti so silným reformačným hnutím v regióne, v roku 1784 zlúčením niekoľkých stredovekých parciel v juhozápadnej uličnej zástavbe Hlavného námestia aj výstavba reformovaného kostola, ktorý tvorí ďalšiu výškovú dominantu námestia. Mohutné reformačné hnutie zanechalo v meste silnú tradíciu a tak veriaci v kalvínskej viere postavili jednodňový chrám v zjednodušenom barokovo - klasicistickom štýle

stavaný ako účelovú stavbu v osi SV - JZ. Hlavný vchod do objektu bol pravdepodobne z východnej strany. V roku 1787 prestavali neogotickú vežu severným smerom, čím sa narušila kompaktnosť uličnej čiary. O rok neskôr veža z dôvodov statických porúch vzniknutých počas výstavby spadla, novú postavili na mieste pôvodnej. Komplexnou rekonštrukciou kostol prechádza na začiatku 20. stor., kedy prefasádovali vežu s minimalistickým doplnením secesných výzdobných prvkov. V roku 1909 v južnom nároží v mieste napojenia veže s loďou kostola bola postavená hrobka rimavskosobotského rodáka sochára I. Ferenczyho (1792-1856) podľa architektonického návrhu G. Sándyho, nad vstupom je v nike z bieleho mramoru umiestnené poprsie umelca od L. Vaszaryho ml. a priamo v hrobke je umiestnená socha I. Ferenczyho Umierajúca Eurydiké.

Rímskokatolícka fara

Hromadnou výstavbou cirkevného bloku v západnej časti námestia v 70. a 80. rokoch 18. stor. sa uzatvára štvorcový pôdorys námestia. V severozápadnom rohu bola na dvoch zlúčených parcelách postavená v rokoch 1772-1775 rímskokatolícka fara v neskorobarokovom stavebnom štýle. Pôvodne bol na budove latinský nápis „*saCro bene teMpora CeDIte teto (voľný preklad „Nech dobre plynie čas pod touto strechou“)* chronostichový nápis s vročením 1801. V súčasnosti medzi dvoma štukovými konzolami nesúcimi balkón je nápis 1772 HIC OULUS DOMINI VIGILET RECNANTIS IN ALTO 1905 (v preklade „Nech stráži oko Pána panujúceho na nebesiach) a chronostichon obsahuje datovanie 1872. Objekt rímskokatolíckej fary je podpivničený jednou pivnicou v priestore dvorového krídla a druhou samostatnou pivnicou pod hlavným objektom. V súvislosti s protireformáciou mali rímskokatolícki veriaci podporu v príchode rehoľných rádov (bližšie neurčených), ktoré postavili na dnešnej Salvovej ulici podlažnú budovu cirkevného komplexu, pri ktorej bol pôvodne veľkoryso riešený dvor so záhradou. Kláštor neskôr slúžil na výchovu dievčat, koncom 19. storočia ho viedol prelát Endre Séman (1857-1929), odtiaľ pochádza pomenovanie „Sémanov ústav“. Objekt je podpivničený. V rámci cirkevných stavieb sa v tomto istom bloku budujú aj stavby cirkevných objektov reformovanej (kalvínskej) cirkvi.

Profánna architektúra

• Hlavné námestie

Župný dom

Objekt (dvojpodlažný, dvojtraktový s uzavretým dvorom; z vestibulu vedie ústredné schodisko na poschodie; v miestnostiach pruské klenby) vo východnej časti námestia postavený v roku 1798 (za dva roky) bol navrhnutý na reprezentačné účely župy. Stavba charakteru mestského paláca je zakomponovaná svojou hmotou do radovej zástavby. Dvojpodlažná, dvojtraktová budova má dispozíciu riešenú v tvare písmena „L“. Hlavný vstup je z námestia cez široko klenutý kamenný portál v klenáku s rokom 1930, v ktorom sa realizovala rekonštrukcia budovy. Priečelie budovy nesie znaky barokovo – klasicistickej výzdoby pravdepodobne z doby výstavby. Hlavné krídlo má manzardovú strechu a vedľajšie krídla sedlovú. Prízemie bolo sekundárne upravované a prispôbované funkčnému využitiu priestorov. Severozápadnej fasáde dominuje stredový trojosový rizalit členený pilastrami, ukončený atikou v strešnej úrovni. V priestore korunnej rímsy je latinský majuskulový nápis s centrálne umiestneným erbom malohontskej župy s chronostichonom. Nápis znie: „*STATUUM PROVIDENTIA POPULI SOLERTIA PUBLICIS USIBUS POSUIT*“ s vročením 1796. Budovu postavili na dvoch zlúčených parcelách, o čom svedčia dva samostatné suterénne priestory; dvorová fasáda s otvorenou arkádou.

Budova Mestskej sporiteľne

Pravdepodobne ako účelovú stavbu finančnej inštitúcie vystavali začiatkom 19. stor. nárožný objekt v severnom rohu námestia. Budova v pôdoryse písmena „L“ je kompletne podpivničená.

V roku 1857 v nej sídlila Mestská sporiteľňa, ktorá tu nepretržite pôsobila do 50. rokov 20. storočia. Následne do dvojpodlažnej budovy umiestnili predchodcu dnešnej Polície - Zbor národnej bezpečnosti. Počas rekonštrukcie v rokoch 1996-2000 bola stavba asanovaná a z pôvodného objektu sa zachovala len uličná fasáda z Hlavného námestia ako „kulisa“ a suterén.

Hotel

Honosnejší objekt vo východnom nároží môžeme pozorovať už na vedute mesta z roku 1771. Pôvodný objekt hostinca prestavali v rokoch 1818 - 1821. V takmer neporušenom stave sa zachoval severný trakt suterénu zaklenutý valenými klenbami, prípadne klenbovými poliami so stredným stĺpom (stav z r. 1983). Okolo roku 1862 postavili poschodie a upravili budovu podľa projektov lučeneckého staviteľa F. Miksa. V priestore korunnej rímsy stredného rizalitu je latinský nápis „*EXCITOR OPPIDO GLORIOSA ADVENAE DELICIOSA*“ s datovaním 1820. Hotel od svojho vzniku slúžil verejnému zhromažďovaniu (knížnica, kasíno, pobočka hornouhorskej banky Tatra) a spoločenským udalostiam (koncerty, bály a i.). V atike rizalitu je nápis „HOTEL“, pod ktorým sa nachádzali jednotlivé názvy objektu, *Három rózsa - Hungária – Tatra*, zachytené na historických fotografiách. Architektonický výraz fasád objektu je v historizujúcom štýle. Na priečelí budovy je umiestnená pamätná tabuľa (prof. Juraj Bartusz, 2006).

Radnica

Svetské stavby z obdobia prvej polovice 19. storočia reprezentuje nová stavba radnice na zlúčených parcelách v severovýchodnej časti Hlavného námestia. Poschodová budova (dvojpodlažná 6 – osová stavba so stredným rizalitom zakončeným tympanónom, s pruskými klenbami) dostavaná v roku 1801 má v štíte stredného portika centrálne umiestnený erb mesta s nápisom „*S. P. R. Sz. 1801*“ a nad hlavným vstupom v priestore nad kordónovou rímsou latinský nápis „*DIVA THEMIS IVSTI SISHEIC AEOVIQEPATRONA.FLOREATAVSPICIISPAX BONASERATVIS.*“. Chronostichon s rokom 1793, prípadne 1797 (?) môže označovať začiatok výstavby radnice. Budova radnice bola na prelome 19. a 20. storočia rozšírená aj o vedľajšiu parcelu, čoho dôsledkom bolo zjednotenie spoločnej uličnej fasády časti radnice a novopostaveného objektu. Táto exteriérová úprava je vnímateľná, centrálna (severná) časť staršej stavby má dominantný stredový portikus a okná riešené ako jednoduché, zatiaľ čo vedľajšia stavba má okná rozšírené. Potvrdením uvedenej skutočnosti je historická fotodokumentácia z prelomu 19. a 20. storočia.

Reduta

V roku 1839 na podnet rimavskosobotského župana K. Andrásyho sa začala na zlúčených parcelách v západnom rohu Hlavného námestia rozsiahať stavba najreprezentatívnejšej budovy mesta, Reduty (Vigadó). Realizovala sa podľa projektu staviteľa Ferenca Miksa, ktorý ju riešil v duchu modernej doby v štýle klasicizmu ako uzatvorenú štvorkrídlovú dvojpodlažnú budovu. Stavbu dokončili v roku 1844 už pre potreby rozrastajúcej sa administratívy gemersko – malohontského župného sídla. Nádvorie objektu je riešené átriom s mohutnou murovanou arkádou, na poschodí so stĺpovým a pilierovým stĺporadím. Stavba je podpivničená. Severnou (užšou) fasádou je stavba orientovaná do námestia, hlavný vstup je riešený mohutným zaklenutým podjazdom. Uličná fasáda je gradovaná šesťosovým stredovým rizalitom, členeným pilastrami s korintskými hlavicami. Portikus ukončuje atika s nábehom na nedokončený štít (?), v ktorom je centrálne umiestnený erb mesta Rimavská Sobota (zrejme z tohto dôvodu sa pre ňu zaužíval názov „Čierny orol“). Reprezentatívnejšou časťou je západná fasáda, orientovaná do Jánošíkovej ulice, kde nechal autor plne rozvinúť veľkoleposť svojho návrhu v duchu klasicistického staviteľstva. K budove sa viaže niekoľko historických udalostí, ktoré dotvárajú kolorit mesta. Dnes v nej sídli Spojená učňovská škola.

Gymnázium

Na prístupovej ceste z Hlavného námestia smerom východným na trase k Rimavským Janovciam je v súčasnosti situovaný nárožný objekt bývalého lýcea. Budova na hranici pamiatkového územia uzatvára radovú južnú uličnú výstavbu bloku zachovaných historických stavieb. Pôvodne prízemný objekt Zjednoteného protestantského gymnázia (vznikol spojením Gymnázia malohontského evanjelického seniorátu v Ožďanoch s Gymnázium reformovanej cirkvi v Rimavskej Sobote) bol postavený na konci 18. storočia. V roku 1801 položili základný kameň rekonštrukcie budovy ako trojpodlažnej blokovej stavby, ktorá má hlavný vstup situovaný na severnej strane tvorený mohutným oblúkovým portálom, na fasádach sa pod omietkou nachádza neskorobarokové iluzívne maľované tvaroslovie. Po vybudovaní novej školy v roku 1904 budovu cirkev predáva súkromnému vlastníkovi (odvtedy zaužívaný názov „Donáthov dom“), ktorý objekt prestaval na obchodné prevádzky v prízemí a nájomné byty na poschodiach. V budove sú umiestnené pamätné tabule z roku 1968 dokumentujúce slávnych žiakov tejto výnimočnej školy.

Škola je realizovaná podľa projektu mestského architekta Bélu Tótha (1870 – 1939). Fasáda má klasicistický vzhľad s prvkami secesného ornamentu.

Podľa návrhu Bélu Tótha začiatkom 20. stor. sa realizuje i budova bývalej Dievčenskej školy na Šrobárovej ulici z roku 1907. Je postavená v štýle klasicizmu a jej štukovú rastlinnú výzdobu vo vstupnej chodbe vyrobili podľa návrhov architektovej manželky Vilmy rodenej Schulekovej.

Obrázok č. 8. - charakteristické architektonické detaily

Meštianske domy a ich historizujúce úpravy

Charakteristickým typom obytného domu v priebehu 16. a 17. storočia je dvojtraktový prejazdový dom. Typickým prvkom renesancie zachovaným v hmote stavieb sú rady rovnakých okien, ktoré horizontálne členia fasády a nárožné kruhové arkiere (pravdepodobne objekty na Ul. Hatvaniho 1 a Ul. Hviezdoslavova 1). Renesančné omietky ustúpili neskôr plastickým barokovým a klasicistickým omietkam. Významným prvkom tohto obdobia v Rimavskej Sobote je murované dvorové krídlo s obytnou funkciou a miestami zachovanou arkádovou chodbou a otvorenou pavlačou (dom Svätoplukova ul. 2, Hlavné námestie 8). Väčšina honosnejších príbytkov je stavaná v severnejších polohách mesta. Objekty na Hlavnom námestí a v príľahlých uliciach severnej časti mesta majú suterény umožňujú datovanie ich vzniku do obdobia stredoveku.

Príkladom reprezentatívneho jednopodlažného prejazdového domu so spoločnou strechou sú objekty situované v juhozápadnej časti námestia. Pôvodne stredoveké objekty, podpivničené, na pôdoryse písmena „L“, boli prebudované koncom 18. storočia a prefasádované najmä v prvej 1/2 19. storočia, kedy vznikali aj zaklenuté prejazdy.

Neogotická romantická prestavba obytného domu na Tomášikovej ulici č. 6 (druhá pol. 19. stor.) určila nový impulz, ktorým sa začali riadiť úpravy priečelí a parterov objektov v Rimavskej

Sobote. Prízemný remeselnícky dom bol prebudovaný na viacpodlažnú stavbu s bohatou štukovou ornamentálnou výzdobou, rešpektujúcu hĺbkovú parcelu. Trojpodlažná stavba má pivničné priestory z konca 18. storočia.

Ďalšou dekoratívnou stavbou (autor F. Miks, pôvodne cirkevná budova), je náročný 3-podlažný objekt na Tomášikovej ulici č. 2, s podpivničením. Počas rozsiahlych prestavieb v 20. stor. došlo k zamurovaniu arkády a zdeformovaniu oktogónovej stĺpovej loggie na I. poschodí.

Neorenesancia, prezentovaná na fasádach, uplatňuje mohutné vyvinuté stĺpové rady s pravidelným rytmom okien. Používa sa hlavne kameň, alebo jeho napodobňovanie kvádrovaním fasád prízemia, bosážou modelovanou v omietke na poschodí. Pozornosť je venovaná schodiskám, hlavne interiérovým. Objekty sú dekorované bohatým plastickým detailom, štípmi, figurálnymi motívmi. Popularitu nadobúdajú náročné vežičky, niekde s kupolkami a ochodze, balkóny, arkiere na krakorcach. Okrem kamenných stavieb, sú aj stavby obložené z exteriéru štukovými a sádrovými, sériovo prefabrikovanými detailmi. Celá fasáda sa „de facto“ zostavuje ako stavebnica. Celok dopĺňajú mreže a zábradlia. Neorenesanciu prezentujú meštianske domy na Hlavnom námestí, ulici B. Bartóka, Hatvaniho ulici, Svätoplukovej ulici a na Námestí M. Tompu.

Obrázok č. 9- charakteristické architektonické detaily

Neobarok sa odzrkadľuje v členení fasád, tvaroch vikierov a manzardových strechách, tvaroch okien a vstupov.

Secesia, významný umelecký sloh prelomu 19. a 20. stor., našla výrazné uplatnenie i na fasádach mnohých domov v Rimavskej Sobote. V lokálnych podobách reagovala na historizmus, uplatňovaný na fasádach radníc, finančných inštitúcií, verejných budov. Najvýraznejšie sa prejavila v architektúre rodinných domov mešťanov, napr. na Ulici povstania č. 14 a č. 9. Priechliam dominuje balkón a štít presahujúci nad úroveň strechy. Prvky jemného detailu sú kombinované s organickým členením priečelí. Tvarová tektonika, precízne naturalistické detaily prelínané s „maďarským národným štýlom“ a lokálnymi prispôbeniami dotvárajú živý, kompaktný celok a dodávajú rimavskosobotskej secesii značku originality.

Obrázok č. 10 - dekoratívny štukový detail

V 90. rokoch 19. stor. prenikol do architektúry nový konštrukčný prvok, oceľ, ktorej predchádzala liatina, používaná najmä na zábradlia, kandelábre verejného osvetlenia a iné prvky mestského mobiliára. V tomto období dochádza v Rimavskej Sobote k výraznému rozvoju eklekticizmu (v tomto umeleckom štýle je upravená väčšina fasád meštianskych a verejných domov).

Remeselnícke domy

Stavebná činnosť v širšom historickom centre sa prikláňala k strohejším prízemným, podpivničeným stavbám s využitím hĺbkovej zástavby parcely, využívaným na obytné i remeselnícke účely (gemersko – malohontské remeselnícke domy), dodnes čiastočne zachované prevažne na Tomášikovej ulici. Prízemné objekty hmotou akcentujú pozdĺžny tvar stredovekej parcely. Potreby dostavieb, resp. prestavieb boli riešené do hĺbky parcely obdĺžnikového pôdorysu. Svojim objemom a výškou rešpektujú hmotovo-priestorovú gradáciu, spoločenskú diferenciaciu a dominanciu reprezentatívnych a cirkevných stavieb v centre mesta. Vyznačujú sa zaujímavými dekoratívnymi stvárneniami segmentových brán, volútových štítov a pilastrových priečelí. Fragment dodnes zachovaného domoradia môžeme charakterizovať ako domy radené bez prieluk, spájané bránami. Uličné priečelia týchto domov majú plytké pilastrové medziokenné členenie.

Novodobá zástavba

Objektovú skladbu zástavby Hlavného námestia ruší solitérna novostavba skleného kubusu miestneho architekta E. Klauberta z roku 2002, situovaná v južnom rohu námestia na základoch pôvodnej historickej stavby. Zámerom bol návrh vhodnej prezentácie archeologického nálezu, ktorý v súčasnosti čiastočne prekrýva torzá historických murív, je riešený bez akejkoľvek analógie k tomuto nálezu a svojim architektonickým výrazom nespĺňa požiadavky kvalitnej architektúry v pamiatkovom území.

Ďalším príkladom zástavby nezodpovedajúcej kvalitnej architektúre a degradujúceho prostredie sú novostavby na Ulici povstania (bývalá budova Pošty, polyfunkčný objekt č. orientačné 16, Dom textilu), na Francisciho ul. (expozitúra banky VÚB, expozitúra Slovenskej sporiteľne), na Svätoplukovej ul. (administratívne objekty mestského úradu), na Hviezdoslavovej ul. (budova bývalej Sociálnej poisťovne), na Tomášikovej ul. (administratívna budova regionálneho úradu verejného zdravotníctva) a v blízkosti pamiatkového územia (tržnica, rozsiahle polyfunkčné objekty).

• Námestie M. Tompu

Námestie M. Tompu (starší názov Husárske námestie) sa začalo transformovať v priestore bývalého dobytčieho trhoviska s budovou hostinca (Husársky hostinec). Rohy námestia sú orientované svetovými stranami.

Budova stoličného úradu, Župný dom

V období na prelome 19. a 20. stor. zasadnutie Gemersko – malohontskej stolice odsúhlasilo výstavbu novej budovy stoličného úradu a sochy M. Tompu. Monumentálna solitérna stavba účelového objektu Župného domu bola postavená ako novostavba v rokoch 1900 až 1901 na juhovýchodnej strane námestia a svojím pôdorysom ohraničuje lúčovito vychádzajúce ulice z námestia. Eklektický, reprezentatívny, trojpodlažný, trojkrídlový objekt nepravidelného pôdorysu, ktorého interiérová dispozícia a výzdoba je riešená s akcentom na funkčné a reprezentatívne účely stavby.

Kasáreň

Solitérna stavba bývalého komplexu kasární postavených okolo roku 1850 podľa projektu F. Miksa, situovaná na juhozápadnej strane námestia. Vojenskému účelu slúžila budova do roku 1886. Po krátkom období využívania stavby pre potreby školstva je od roku 1902

sídlom Gemersko – malohontského múzea, ktoré bolo založené v roku 1882 ako piate najstaršie múzeum na Slovensku. Klasicistická úprava dvojpodlažnej budovy, je realizovaná podľa architektonického návrhu rimavskosobotského staviteľa Mihálya Kallu. Prvú stálu expozíciu múzeum sprístupnilo v roku 1913.

Socha M.Tompu

Priestoru námestia dominuje socha M. Tompu, ktorú odhalili 4. júna 1902. Pamätník básnikovi a farárovi reformovanej cirkvi Mihályovi Tompovi (1817-1868) od sochára Barnabása Hollóa je umiestnený na pylónovom kamennom podstavci. Okolie sochy je upravené do parčíka s fontánou z roku 1966.

Na námestie bola v roku 2004 osadená menšia bronzová socha Sándora Petőfiho.

Pred Gemersko – malohontským múzeom je umiestnený pomník padlým v druhej svetovej vojne z roku 1945 (umiestnený bol na pôvodnom pomníku s maďarskými štátnymi znakmi).

Budova Uhorského kráľovského súdu

Solitérna budova bývalého Uhorského kráľovského súdu (sedrie) uzatvára severovýchodnú časť námestia a zároveň tvorí hranicu PZ Rimavská Sobota. Významným impulzom pre podporu novostavby sedrie bolo darovanie pozemkov, stavebného materiálu a prác mestom Rimavská Sobota. V roku 1885 ministerstvo spravodlivosti Rakúsko-uhorskej monarchie vydalo povolenie na výstavbu súdnej budovy a na jej dvore sa súbežne stavala aj väznica pre 160 až 180 väzňov. Práce na budovách boli ukončené v roku 1887. Významnú úlohu pri realizácii stavby zohral Aladar Kubínyi, ktorý sa stal aj prvým predsedom súdu. Autor projektu je neznámy. Dvojpodlažná stavba sedrie reprezentuje strohý rád neorenesančnej budovy palácového typu prispôbena miestnym podmienkam, pri výstavbe ktorej sa uplatňujú všetky typické prvky renesančných stavieb ako rímsko – antická korunná rímsa, kvádrová bosáž, trojuholníkový frontón nad oknom, rustikový odľahčovací oblúk, rustika. Monumentálnosť stavby dotvára schodisková hala so schodiskom, dve vnútorné átriá a pojednávacia sieň na poschodí. Pre účely súdu slúžila budova od svojho vzniku až do roku 1960. V rokoch 1960 až 2002 bola v objekte situovaná poliklinika, pre ktorej účely bola prispôbena jej prestavba. V súčasnosti je budova rekonštruovaná pre potreby Okresného súdu Rimavská Sobota.

Zástavba severozápadnej strany

Táto strana námestia je urbanistickým pokračovaním Ulice povstania s radenými pozdĺžnymi parcelami. Objekty dodržiujú uličnú čiaru a výzdobou fasád dokumentujú dobu výstavby, prípadne úprav fasád. Zo severozápadnej strany námestia je domoradie prerušené Daxnerovou ulicou.

F.1.6.4 Zatriedenie nehnuteľností v pamiatkovom území (stavby, pozemky, zeleň)

Rozdelenie nehnuteľností na základe ich pamiatkových hodnôt :

- nehnuteľné národné kultúrne pamiatky
- objekty vytypované na vyhlásenie za NKP
- objekty s pamiatkovou hodnotou
- objekty rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia
- objekty nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia
- pamätihodnosti obce

Národné kultúrne pamiatky

Národné kultúrne pamiatky sú nehnuteľnosti s individuálnymi pamiatkovými hodnotami (historické, spoločenské, urbanistické, krajinné, architektonické, vedecké, technické, výtvarné, umelecko-remeselné), evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu.

ulica orient. č.	parc. číslo	UNKP/PO, (zaužívaný názov objektu) miestne pomenovanie funkčné využitie	fotodokumentácia	zatriedenie nehnuteľností v pamiatkovom území	stavebnotechnický stav nutnosť úprav
Bélu Bartóka č. 1	694/1	dom meštiansky - obchodná		NKP 3466/1	dobrý
Bélu Bartóka č. 20	2015/1	gymnázium pamätné evanjelické lýceum služby		NKP 1005/1	dobrý
Hatvaniho č.1	2	dom meštiansky Hekschov roh obchodná		NKP 3406/1	dobrý úprava výkladov parteru nevhodná úprava parteru
Hlavné námestie	1	Kostol r. k. sv. Jána Krstiteľa katolícky kostol		NKP 998/1	dobrý
Hlavné námestie	2048	Kostol reformovaný reformovaný kostol		NKP 1000/1	dobrý
Hlavné námestie č. 1	24/3	budova administratívna - poisťovňa		NKP 3402/1	vyhovujúci oprava sokla
Hlavné námestie č. 2	26/1, 27	radnica - verejná inštitúcia		NKP 1004/1	dobrý vymeniť krytinu

Hlavné námestie č. 4	30/1	dom meštiansky - lekáreň/zdravotnícke zariadenie		NKP 3403/1	po obnove
Hlavné námestie č. 8	684	dom župný a pamätná tabuľa knižnica Mateja Hrebendu		NKP 2931/1	vyhovujúci doplnenie poškodenej časti krytiny, oprava žľabov, výmena okien poschodia a obnova fasády
Hlavné námestie č. 19	2060	reduta župný dom školstvo/ služby		NKP 1001/1	vyhovujúci obnova fasády, výplní otvorov a dokončenie výmeny strešnej krytiny
Hlavné námestie č. 20	6/1	dom meštiansky - služby		NKP 3404/1	po obnove
Hlavné námestie č. 28	14/1	dom meštiansky - služby/ref. fara		NKP 3405/1	po obnove
Hlavné námestie č. 29	18	fara rímsko-katolícka obchod		NKP 1003/1	vyhovujúci
Námestie M. Tompu č. 9	569	dom župný okresný úrad verejná inštitúcia		NKP 1002/1	v obnove
Námestie M. Tompu č. 44	639/1	kasárne - Gemersko-malohontské múzeum		NKP 3411/1	po obnove
Námestie M. Tompu	2772/1	pomník - Tompa M.		NKP 1068/1	v obnove

Povstania č. 1	36/1- 2	hotel Hotel Tatra obchod/ služby		NKP 3407/1	vyhovujúci obnova fasády
Povstania č. 9	284/1	dom meštiansky - školský klub Relax		NKP 3408/1	vyhovujúci obnova fasády
Povstania č. 14	653/2	dom meštiansky - obchodná/ obytná		NKP 3409/1	dobrý
Tomášikova č. 2	3	dom meštiansky - obchodná/ služby		NKP 3410/1	narušený komplexná obnova
Tomášikova č. 6	12	dom meštiansky - služby		NKP 1006/1	dobrý
Tomášikova č. 24	103	dom pamätný a pam. Tabuľa - pam. izba/ múzeum		NKP 1070/1	dobrý

Objekty vytypované na vyhlásenie za NKP

Objekty s vysokým podielom zachovaných pamiatkových hodnôt (historické, spoločenské, urbanistické, krajinné, architektonické, vedecké, technické, výtvarné, umelecko-remeselné). Svojim pôdorysným založením, výškovým a priestorovým usporiadaním, dispozíciou a výrazom exteriéru spoluvytvárajú historickú urbanistickú štruktúru pamiatkového územia, ktorá je predmetom pamiatkovej ochrany.

obec súp. č.	parc. číslo	charakter funkčné využitie	fotodokumentácia	zatriedenie nehnutelností v pamiatkovom území	stavebnotechnický stav nutnosť úprav
Bélu Bartóka č. 14	2019	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	dobrý
Daxnerova č.2	304	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP nevhodné členenie výplní otvorov	vyhovujúci výplne okenných a dverných otvorov
Hlavné námestie č. 3	28/1	dom polyfunkčný - obchodná/ zdravotnícke zariadenie		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	dobrý preriešiť vikiere
Hlavné námestie č. 6	34/1	dom polyfunkčný - obchod/verejná inštitúcia - galéria		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	vyhovujúci preriešiť označenie prevádzky
Hlavné námestie č.13	692	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	dobrý
Hlavné námestie č. 16	2049 /1	cirkevný objekt - evanjelická fara		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	vyhovujúci obnova náteru krytiny, resp. realizovať novú

Hlavné námestie č. 17	2050	dom polyfunkčný - obchod		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	dobrý obnova náteru vstupnej brány
Hviezdoslavova č. 25	77/1, 76	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	vyhovujúci
Námestie M. Tompu č. 1	562	verejná inštitúcia sedria bez využitia		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	pozastavená obnova
Svätoplukova č. 2	37	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	dobrý úprava parteru
Svätoplukova č. 18	62	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	dobrý úprava – omietnutie štítového múru
Tomášikova	15	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	narušený celková obnova
Tomášikova č. 8	16	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	vyhovujúci obnova fasády
Tomášikova č. 10	17	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	narušený celková obnova
Železničná č. 1	557	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť vytypovaná na vyhlásenie za NKP	dobrý farebnosť fasády

Objekty s pamiatkovou hodnotou

Historické objekty so zachovanými pôvodnými časťami konštrukcií, úpravami fasády (rozmery a výplne otvorov, detailmi štukovej výzdoby, prvkami strešnej konštrukcie,...) a inými detailmi, ktoré vhodne prezentujú hodnoty pamiatkového územia.

obec súp. č.	parc. číslo	charakter funkčné využitie	fotodokumentácia	zatriedenie nehnuteľností v pamiatkovom území	stavebnotechnický stav nutnosť úprav
Bélu Bartóka č. 2	2040	dom polyfunkčný - obchodná/ služby		nehnuteľnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodná reklama prekrývajúca zábradlie	dobrý reklama
Bélu Bartóka č. 3	694/2	dom polyfunkčný - služby/ lekáreň		nehnuteľnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodná krytina a presvetlenie podkrovia	vyhovujúci výmena krytiny
Bélu Bartóka č. 4	2037	dom polyfunkčný - obchodná/ služby		nehnuteľnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodné výplne okenných otvorov poschodia a reklamné označenia prevádzok	vyhovujúci výplne okenných otvorov poschodia a označenia prevádzok
Bélu Bartóka č. 6	2036	dom polyfunkčný - obchodná/ služby		nehnuteľnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodná farebnosť výplní okenných otvorov poschodia a narušená fasáda	narušený v obnove

Bélu Bartóka č. 8	2033	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodný obklad stĺpov parteru a technické zariadenia umiestnené na fasáde	dobrý parter odstránenie technických zariadení
Bélu Bartóka č. 10	2028	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodná výplň otvorov parteru	vyhovujúci výplň otvorov parteru
Bélu Bartóka č. 12	2024	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Bélu Bartóka č. 18	2016	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou - nevhodné výplne otvorov a úprava výkladu	dobrý výplne okenných a dverných otvorov
Daxnerova č.1	295	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodný tvar vikierov	dobrý
Jána Fábryho	627	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Jána Fábryho	628	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Hatvaniho č.2 A	129	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý

Hlavné námestie č. 5	33/1	dom polyfunkčný - obchodná/ verejná inštitúcia - galéria		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý preriešiť vikiere a zosúladiť farebnosť výplní otvorov
Hlavné námestie č. 9	687	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodná farebnosť a členenie výplní otvorov	vyhovujúci preriešenie reklamných označení a výplní otvorov
Hlavné námestie č. 10	688/1	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodné členenie výplní otvorov parteru	vyhovujúci nová výplň otvorov parteru a odstránenie polepu výkladu
Hlavné námestie č. 11	689	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Hlavné námestie č. 12	691	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Hlavné námestie č. 18	2051	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Hlavné námestie	2055	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý preriešiť vikiere
Hlavné námestie	2056	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý odstránenie nevhodného banneru preriešiť vikiere

Hlavné námestie č. 23	7/1	dom polyfunkčný - služby/ref. fara		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý odstránenie nevhodnej farebnej povrchovej úpravy výplní okenných otvorov
Hlavné námestie č. 24	9	dom polyfunkčný - obchod		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodné výplne otvorov parteru	dobrý odstránenie nevhodných výplní parteru
Hlavné námestie č. 26	13/1	dom polyfunkčný - obchod		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodná krytina	dobrý nová krytina
Hlavné námestie č. 30	19	obchod - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodná výplň otvoru podbránia	vyhovujúci nová brána
Hviezdosla- vova č. 1	46	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Hviezdosla- vova č. 17	66	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý preriešiť členenie okenných výplní
Hviezdosla- vova č. 19	70	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	vyhovujúci fasáda
Karola Kuzmányho č. 9	621/1	dom polyfunkčný - služby/ obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	vyhovujúci odstránenie technického zariadenia
Námestie M. Tompu č. 44	639/4	verejná inštitúcia - Gemersko- malohontské múzeum		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý

Námestie M. Tompu	567	kiosk -		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou nevhodná reklama	vyhovujúci reklama
Povstania č. 2	678	finančná inštitúcia - banka		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý preriešiť presvetlenie vikierov
Povstania č. 4	677	dom polyfunkčný - obytná/ obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý úprava farebnosti fasády a reklamy
Povstania č. 8	675/1	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý úprava reklamy
Povstania č. 11	286	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý úprava parteru
Povstania č. 12	655	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Povstania č. 13	288/1	dom polyfunkčný - služby/ lekáreň		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Povstania č. 16	650	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou parter a reklama	vyhovujúci úprava parteru fasády a reklamných označení
Povstania č. 18	649/1	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dobrý

Povstania	643	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnost' s pamiatkovou hodnotou	vyhovujúci zjednotenie výplní otvorov, úprava fasády
Salvova č. 1	20/1	dom polyfunkčný - škola/ obchodná		nehnutelnost' s pamiatkovou hodnotou	dobrý úprava povrchu štítového múru
Svätoplukova č. 13	22/1	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnost' s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Svätoplukova č. 16	60/1	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnost' s pamiatkovou hodnotou	vyhovujúci
Svätoplukova č. 22	67/1	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnost' s pamiatkovou hodnotou	dobrý
Svätoplukova č. 34	82/1	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnost' s pamiatkovou hodnotou	vyhovujúci farebná úprava fasády
Svätoplukova č. 38	87	dom rodinný - obytná		nehnutelnost' s pamiatkovou hodnotou	vyhovujúci farebná úprava parteru
Svätoplukova č. 40	91	dom rodinný - obytná		nehnutelnost' s pamiatkovou hodnotou	vyhovujúci farebná úprava fasády
Tomášikova č. 1	128/1	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnost' s pamiatkovou hodnotou	vyhovujúci

Tomášikova	4	dom rodinný - bez využitia		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	dezolátny celková obnova
Tomášikova č. 4	11	obchodné priestory - obchodná		nehnutelnosť s pamiatkovou hodnotou	vyhovujúci preriešiť reklamu

Objekty rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia

Objekty, ktoré dodržiavajú pôvodnú parceláciu a spôsob zástavby parcely, uličnú čiaru, objem stavby i vo vzťahu k okolitej zástavbe a vhodne dopĺňajú urbanistickú štruktúru pamiatkového územia.

obec súp. č.	parc. číslo	charakter funkčné využitie	fotodokumentácia	zatriedenie nehnutelností v pamiatkovom území	stavebnotechnický stav nutnosť úprav
Bélu Bartóka č. 12/a	2027/ 1-2	banka - služby		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Bélu Bartóka č. 16	2018	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Daxnerova č.3	293/1	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Jána Francisciho Rimavského č.2	654	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia nevhodný obklad parteru	dobrý

Hlavné námestie č. 15	2047/ 4	finančná inštitúcia - banka		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Hviezdosla- vova č. 3	45/6	dom polyfunkčný - obchodná/ služby		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Hviezdosla- vova č. 21	71	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci fasáda
Hviezdosla- vova č. 27	80/2	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci fasáda
Hviezdosla- vova č. 29	81	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Hviezdosla- vova č. 31	84/2	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Hviezdosla- vova č. 33	86	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Povstania č. 6	676	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý

Povstania č. 15	294/1	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia nevhodná úprava parteru	vyhovujúci úprava parteru fasády
Povstania č. 20	641	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Svätopluko- va č. 3	32	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci úprava parteru
Svätopluko- va č. 14	58, 59	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vo výstavbe
Svätopluko- va č. 20	64	škola - ĽŠU		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Svätopluko- va č. 24	68/1	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia nevhodný tvar vikierov	dobrý úprava presvetlenia podkrovia
Svätopluko- va č. 26	73, 74	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci
Svätopluko- va č. 28	75/1- 2	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý

Svätoplukova č. 30	78/1-2	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci úprava fasády
Svätoplukova č. 32	79	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	v obnove
Svätoplukova č. 36	83/1, 83/3	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Škultétyho č. 42	90	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý nevhodné presvetlenie podkrovia
Tomášikova	128/2	garáže -		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Tomášikova č. 3	127, 128/3	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý zjednotenie krytiny
Tomášikova č. 5	12	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Tomášikova č. 7	125	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý zavlhnutie fasády

Tomášikova č. 9	117, 118	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
Tomášikova č. 12	23	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci obnova fasády
Tomášikova č. 15	109, 110	verejná inštitúcia - admin.		nehnutelnosť rešpektujúca pamiatkové hodnoty územia nevhodný obklad sokla	dobrý úprava sokla

Objekty nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia

Novostavby postavené po roku 1970, ktoré hmotou, výrazom a situovaním na parcele pôsobia v pamiatkovej území rušivo.

obec súp. č.	parc. číslo	charakter funkčné využitie	fotodokumentácia	zatriedenie nehnutelností v pamiatkovom území	stavebnotechnický stav nutnosť úprav
Jána Francisciho Rimavského č.1	644/1	finančná inštitúcia - banka		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci asanácia objektu
Jána Francisciho Rimavského č.3	625/1	finančná inštitúcia - sporiteľňa		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci asanácia objektu

	Hlavné námestie	2774/21	obchod - obchodná/ služby		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
	Hlavné námestie č. 7	720/6	obchod - obchodná/ služby		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci asanácia
	Hviezdoslavova č. 15	57/2	verejná inštitúcia - bez využitia		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci asanácia
	Hviezdoslavova č. 35	88	verejná inštitúcia - úrad/garáže		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci objemová prestavba, strecha
	Karola Kuzmányho č. 7	622/1	dom bytový - obytná/ garáže		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
	Povstania č. 3, 5	45/2	dom polyfunkčný - obytná/ obchodná		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý
	Povstania č. 7	281/1	obchodný dom - obchodná		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý asanácia, objemová prestavba, strecha
	Povstania č. 10	670	dom polyfunkčný - obchodná		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý úprava fasády- rozčlenenie

Svätoplukova č. 5	29/1	verejná inštitúcia - mestský úrad		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	narušený asanácia
Svätoplukova č. 7	26/2	verejná inštitúcia - mestský úrad		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	narušený asanácia
Svätoplukova č. 9	26/3	verejná inštitúcia - mestský úrad		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	narušený asanácia
Štvrť Š. M. Daxnera	720/75	trafostanica -		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci úprava strechy
Štvrť Š. M. Daxnera	672	dom bytový - obytná		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci
Tomášikova č. 11	116/2 116/3	dom rodinný - obytná		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci obnova fasády
Tomášikova č. 14	21/1	verejná inštitúcia - úrad		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	vyhovujúci asanácia
Tomášikova č. 17	104/1	dom polyfunkčný - služby		nehnutelnosť nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia	dobrý objemová prestavba

Pamätihodnosti obce

Mesto Rimavská Sobota nevedie zoznam pamätihodností.

F.1.7. Archeologické náleziská

Územie, na ktorom sa dnes rozkladá mesto Rimavská Sobota, na nive a terase rieky Rimava v severozápadnej časti Rimavskej kotliny, patrilo už oddávna k výhodným polohám pre osídlenie. Najstaršie nálezy, poukazujúce na prítomnosť človeka sú datované už do staršej doby kamennej (konkrétne mladšiemu paleolitu).

Sporadické nálezy z obdobia mladšej doby kamennej, dokladujúce obyvateľov bukovohorskej kultúry boli objavené na Hlavnom námestí v Rimavskej Sobote. Intenzívnejšie osídlenie severozápadnej časti Rimavskej kotliny možno predpokladať v období eneolitu, predovšetkým v jeho strednej fáze. Poukazujú na neho sídliskové nálezy bádenskej kultúry (kultúry s kanelovanou keramikou), ktoré boli objavené v Rimavskej Sobote, v polohe *Západ II*, na dnešnom mestskom sídlisku.

Sídliskové nálezy otomanskej kultúry, ktorou vyvrcholil vývoj staršej doby bronzovej, poznáme z Hlavného námestia v Rimavskej Sobote, kde môžeme predpokladať sídlisko uvedenej kultúry. Hospodársky a pravdepodobne aj demografický vzostup v oblasti Rimavskej kotliny, ale aj v regiónoch horného a stredného toku rieky Ipeľ, ako aj v oblasti Cerovej vrchoviny nastal v strednej dobe bronzovej, kedy na tomto území sídlilo obyvateľstvo pilinskej kultúry. Táto kultúra vznikla na podloží otomanskej kultúry a predstavovala staršiu etapu vývoja kultúrneho komplexu juhovýchodných popolnicových polí. Sídliská pilinskej kultúry vykazujú na území Rimavskej Soboty a v jej okolí pozoruhodnú koncentráciu (nálezy štyroch depotov rôznych bronzových predmetov, v koryte Rimavy pri Sobôtke nález bronzovej sekerky). Kultúrne vrstvy a sídliskové objekty s archeologickým materiálom pilinskej kultúry boli doložené viacerými archeologickými výskumami v rokoch 2008-2012 v centre Rimavskej Soboty, konkrétne na Hviezdoslavovej ulici, na pozemku parc. č. KN-C 45/6, 45/7, 45/8 a parc. č. KN-C 265/2 a 266, na Ulici povstania, na pozemku parc. č. KN-C 670, 673/1, 673/2, 673/3, 673/4), Svätoplukovej ulici, na pozemku parc. č. KN-C 58/1, 58/2, 58/3, 59, na ulici B. Bartóka, na pozemkoch parc. č. KN-C 720/7, 720/8, 720/9, 720/13, 720/185, 695/5), ako aj na pozemkoch 1900/61, 1900/62 a na Námestí Š. M. Daxnera, na pozemkoch parc. č. KN-C 831/3, 831/1, 720/136. Výsledky týchto archeologických výskumov poukazujú na skutočnosť, že na celom území PZ Rimavská Sobota a v jej bezprostrednom okolí je opodstatnené predpokladať väčšie sídlisko nositeľov pilinskej kultúry, prípadne koncentráciu viacerých menších sídlisk.

V mladšej dobe bronzovej došlo pod vplyvom lužickej a gávskej kultúry v materiálnej kultúre a zrejme aj v samotnej spoločnosti pilinskej kultúry k určitým zmenám. Výsledkom tohto procesu bolo vyformovanie kyjatickej kultúry, ktorá predstavovala kontinuálne pokračovanie vývoja juhovýchodných popolnicových polí. Nie je vylúčené, že osady na území dnešnej Rimavskej Soboty si svoju dôležitú hospodársku pozíciu, akú mali v strednej dobe bronzovej, udržali. Doklady osídlenia ľudu kyjatickej kultúry boli objavené na dnešnom Hlavnom námestí v Rimavskej Sobote. Nálezy kyjatickej kultúry sú známe aj zo Škultétyho ulice (býv. Pioniersky dom).

Na začiatku staršej doby železnej dochádza v Rimavskej kotline k značnému poklesu hustoty osídlenia, pričom tento jav je charakteristický aj pre ostatné územie Slovenska s výnimkou oblasti obývanej lužickou kultúrou. V mladšej dobe železnej bolo osídlenie Rimavskej Soboty a jej okolia intenzívnejšie, čo súviselo s prenikaním Keltov z juhozápadného Slovenska proti prúdu rieky Ipeľ a zo Zadunajska popri severomaďarských pohoriach ďalej na východ. Prítomnosť Keltov indikuje niekoľko sídlisk. Súveké laténske sídlisko naznačil odkrytý sídliskový objekt v polohe medzi cestou Rimavská Sobota a cestou na Zacharovce. Našli sa v ňom fragmenty keramiky a troska, čo vytvára predpoklad miestnej výroby železa (odkrytie veľkej koncentrácie železnej trosky pri pravom brehu Rimavy oproti cukrovaru)

Na Hlavnom námestí je zastúpená i etapa staršieho stredoveku (predpoklad pohrebiska) a tiež je miestom nálezu esovitých záušníc, ktoré sú datované do 11.–12. storočia.

Názov mesta Rimavská Sobota svedčí o tom, že ide o staré sídlisko, ktoré už v 12. storočí bolo trhovým strediskom. Na základe analýzy keramického materiálu na pamiatkovom území, je najstaršie obdobie osídlenia preukázané až z obdobia 14. storočia. Hlavné námestie mohlo byť zriadené najskôr koncom 13. storočia, prípadne v 1. polovici 14. storočia. Počas výskumu farského kostola Mučeníckej smrti sv. Jána Krstiteľa a objektu (interpretovaný ako „radnica“), sa odkryli základy severnej lode stredovekého kostola, časť sakristie a základy ohradenia

stredovekého cintorína. Podzemné priestory sakristie slúžili ako osárium. V osáriu bola objavená hrubá vrstva prepálených ľudských kostí, so sekundárne vypálenými a zdeformovanými hlinenými nádobami, čo zrejme súvisí s udalosťou veľkého požiaru, ktorá mesto postihla v roku 1506. Na stredovekom cintoríne sa odkrylo sedem porušených kostrových hrobov. Ohradenie cintorína je rozdelené do dvoch etáp. Staršiu fázu ohradenia cintorína možno datovať do 14.-15. storočia a mladšiu fázu do 2. polovice 17. storočia. Mladšia fáza ohradenia sa viaže na písomnú historickú zmienku, podľa ktorej Turci v roku 1661 povolili opravu, prípadne opätovnú výstavbu ohradného múra cintorína. V stredoveku slúžil areál kostola s cintorínom ako refúgium. K nálezom získaným týmto výskumom patrí červenomaľovaná keramika s bielym podkladom z 13.-17. storočia, gotické poháre, zlomky kachlíc a mince razené v rôznych obdobiach v časovom rozpätí od vlády Ľudovíta I. (1342-1382) po vládu Márie Terézie (1740-1780). Súčasne, na Hlavnom námestí boli pod základmi terajšieho farského kostola objavené základy, staršieho, zrejme románskeho kostola. Pri severozápadnej strane veže kostola sa podarilo čiastočne zdokumentovať základy veže gotického kostola. Juhovýchodne od sakristie boli zistené základy ďalšej sakrálnej stavby, identifikovanej ako kaplnka Nanebovzatia Panny Márie z 2. polovice 16. storočia postavennej mešťanom Jánom Wargom. K nálezovému fondu prináležia početný súbor keramiky, fragmenty gotických kachlíc, kovových predmetov z 13.-15. storočia a mincí razených v rozpätí 15.-18. storočia.

Objekt interpretovaný ako radnica má rozmery 12 x 24 m a S-J orientáciu. Vývoj tejto stavby prešiel tromi etapami. Najstaršou bola gotická stavebná etapa realizovaná po roku 1334, neskôr nasledovala neskorogotická prestavba po roku 1506 a najmladšou stavebnou etapou bola renesančná etapa realizovaná v priebehu 17. storočia. Radnica plnila svoju funkciu pravdepodobne až do 18. storočia, kedy bola z neznámych príčin premenená na drevenú tržnicu. Súčasne, na Hlavnom námestí sú odkryté základy objektu so štvorcovým pôdorysom, údajne bitúnku, vzhľadom na historické zmienky, ktoré potvrdzujú v priebehu 15. storočia existenciu štyroch bitúnkov v Rimavskej Sobotě. V juhozápadnej časti Hlavného námestia bol preskúmaný ďalší dvojpriestorový objekt s interiérovými rozmermi 5 x 6,8 m so zvyškami pece, ktorému sa pripisuje funkcia radnice z konca 18. storočia.

Stredoveké osídlenie mesta Rimavská Sobotá siahalo aj na Hatvaniho ulicu, na mierne vyvýšenú terénnu vlnu na ľavom brehu Rimavy, kde bola zistená stredoveká sídlisková vrstva s nálezmi keramiky z 13.-16. storočia a s nálezmi kovových predmetov. Preskúmané boli dva sídliskové objekty. V oboch prípadoch šlo o sídliskové jamy. Najzaujímavejším nálezom bol románsky kľúč s oválnou hlavickou, ktorý daný objekt datuje do začiatku 13. storočia a dno druhého objektu, datovaného do konca 13. storočia vykladané prútím. Pochádza z neho bohatý kovový inventár pozostávajúci zo železnej ostrohy s krátkym bodcom s terčovitou výzdobou s mierne prehnutými ramenami s dvoma malými otvormi na koncoch, zo železného hrotu šípu a zo železných nožníc.

Stredoveké osídlenie bolo v centre Rimavskej Soboty je potvrdené aj na ďalších uliciach (ul. B. Bartóka, na pozemku parc. č. KN-C 720/7, 720/8, 720/9, 720/13, 720/185, 695/5, bola zistená asi 30 cm hrubá sídlisková vrstva, ktorá obsahovala keramické fragmenty z obdobia 13.-14. storočia, zistené sídliskové vrstvy s keramickým materiálom datovaným do 13.-15. storočia vo vnútroblokovej časti Hatvaniho ulice).

Historické jadro Rimavskej Soboty si dodnes ponechalo základnú schému, v ktorej sa plánovite rozvíjalo už od konca 13. storočia, prípadne od 1. polovice 14. storočia. Z ortogonálneho námestia vychádzali tri základné uličné ťahy: na východ, smerom do Rimavských Janoviec, viedla Janovecká ulica (v súčasnosti ulica B. Bartóka), na západ, do Čerenčian, Čerenčianska ulica (dnes Hatvániho ulica) a na sever, do Zacharoviec, Zacharovská (dnes Ulica Povstania).

Výsledky výskumu bývalej tržnice poskytli doklady pravdepodobne o podobe mestskej fortifikácie stredovekej a včasno novovekej Rimavskej Soboty. Kamenné hradby si však Rimavská Sobotá nikdy nevybudovala. Mesto chránilo len jednoduché opevnenie pozostávajúce z drevenej palisády a priekopy. Štyri vstupy do mesta boli chránené drevenými mestskými bránami (Jánovcká, Čerečianska, Zacharovská alebo Pekná a Rimavská), ako to zobrazuje vetuda „*Náboženské nepokoje v Rimavskej Sobotě v roku 1769*“ z roku 1771.

V jednej zo sond na parcele s niekdajšou tržnicou sa v hĺbke 108 cm od súčasnej úrovne terénu odkryl drevený kôl s priemerom 22 cm. Zachovaná výška dochovaného kola bola cca 40 cm (čiže dno kolovej jamy bolo v hĺbke 150 cm). Vo vzdialenosti 30 cm od tohto kola bol zistený ďalší kôl s priemerom 24 cm. Hĺbka jeho kolovej jamy bola asi v úrovni – 140 cm od súčasnej úrovne terénu, čo možno považovať za pozostatky palisády a vďaka objavom fragmentov keramiky zo 14.–15. storočia, je predpoklad ich osadenia v tomto období. V hĺbke 150 cm bola začistená vrstva svetlohnedej farby a sypkej konzistencie. Ide zrejme o žľab (široký 85 cm), do ktorého boli koly palisády uložené. Pôvodná palisáda stála pravdepodobne v smere SZ-JV. Drevené koly boli podrobené dendrochronologickej analýze, ktorou bolo zistené, že ide o dub zoŕatý v roku 1541.

Pozostatky zástavby historickej Rimavskej Soboty zo 17.–1. polovice 20. storočia, deklarované na Hviezdoslavovej ulici, Hatvaniho ulici, Jánošíkovej ulici, Malohonstkej ulici, ako aj na ulici B. Bartóka

Súčasťou Hlavného námestia je prezentácia viacerých pozostatkov historických architektur. Pri severnej strane lode kostola sv. Jána Krstiteľa sú do výšky cca 50 cm prezentované a zakonzervované murivá severnej lode gotickej stavebnej fázy tohto farského kostola a pri južnej strane kostola prezentované murivá veže s južným vstupom do pôvodného kostola. V dlažbe je naznačený pôdorys opevnenia kostola.

Obrázok č.11 – prezentácia archeologických nálezov na Hlavnom námestí (r. k. kostol sv. Jána Krstiteľa a zaniknutý objekt prezentovaný v dlažbe)

F.1.8. Zeleň v pamiatkovom území

V histórii ľudstva s rozvojom stálych sídel súbežne možno identifikovať aj zakladanie organizovanej zelene, záhrad a parkov. Ich vznik a vývoj bol vždy podmienený viacerými činiteľmi, geografickými, klimatickými, hospodárskymi aj kultúrnymi.

Rimavská Sobota už v stredoveku bola významným trhovým mestom so špecializovanými výrobnými a remeselnými činnosťami. Ústredným a najdôležitejším zhromažďovacím a trhovým priestorom bolo námestie. Predpokladá sa, že zakladanie zelene na námestí bolo podmienené hlavne potrebou poskytnutia tieňa a zeleň bola zastúpená iba vo forme solitérnej stromovej vegetácie bez osovej kompozície a nadväznosti, vo veľmi obmedzenom množstve.

V roku 1853 sa začalo s rozsiahlym dláždením priestorov ulíc a s výsadbou líniových štruktúr mestskej zelene – stromoradiami.

Obrázok č.12 - Líniová vegetácia ulíc mesta

Archívny podklad z rokov 1902 – 1903 opisuje v Rimavskej Sobote pravidelné štvoruholníkové námestie so sieťou rovných ulíc naň nadväzujúcich, s asymetrickým umiestnením kostola a po stranách umiestnenými cestami pre vozy. Dvojraková aleja bola jedinou zeleňou v priestore námestia, ktoré slúžilo ako trhové miesto a počas nich tu dominovali stánky s tovarom.

Obrázok č.13 - Hlavné námestie okolo roku 1898, charakteristická atmosféra počas konania trhov

Obdobie prelomu 19. a 20. storočia bolo obdobím aktívnej činnosti skrášľovacích spolkov a zakladania mestských parkov (verejná zeleň) a dvorových záhrad (súkromná zeleň). Realizácie výsadby boli prejavom vtedajšieho estetického cítenia a znalostí (proporčnosť architektúry a prvkov zelene). Takmer vo všetkých uliciach boli aleje vysadené stromami a ich koruny udržiavané v optimálnej veľkosti vo väzbe na architektúru, ktorú dotvárali.

Prevládajúcim stromom uličných alejí bol jaseň štíhly (*Fraxinis excelsior*) rezaný „na hlavu“, ktorý je dodnes ojedinele zachovaný a dožívajúci (zlá kondícia jedincov).

Východne od Hlavného námestia vznikol v polovici 19.storočia projekt nového námestia, dnes Námestie M. Tompu, kde sa v tom čase premiestnil trh s obilím. Neskôr priestor tohto námestia, vzhľadom na výstavbu významných verejných budov a parkovej úpravy centrálného priestoru so sochou Mihálya Tompu získal reprezentačnú funkciu.

Parková úprava bola inšpirovaná francúzskym štýlom úprav parkov. Hlavným vegetačným prvkom boli nízke tvarované ploty z vtáčieho zobu (*Ligustrum vulgare*), ktoré vymedzovali menšie boskety. Vývoj tejto parkovej úpravy prechádzal viacerými zmenami od jednoduchej plochy trávnikov, cez kobercové výsadby letničiek až po nevhodné zahustenie bosketov ihličnatými stromami.

Obrázky č.14 - 17 - Námestie M. Tompu, pôvodná historická výsadba

Po II. svetovej vojne hlavný architekt mesta Ing. Viliam Tóth navrhol úpravu plôch zelene Hlavného námestia. Jeho vnútorná plocha bola rozčlenená plochami trávnik a výsadbou stromov a krovín vo forme parčíka s uplatnením jeho plošnej štruktúry.

Obrázky č.19 - 20 - Hlavné námestie, povojnová úprava zelene

V rokoch 1997 – 1998 prebehla komplexná rekonštrukcia Hlavného námestia. Základným a nosným prvkom zelene námestia je dvojradová alejová výsadba stromov po obvode vnútornej plochy námestia.

Obe námestia sú spojené ulicou s alejovou výsadbou zelene, ktorú v minulosti nazývali korzom a tento charakter si zachovala dodnes.

V území PZ Rimavská Sobota sa nenachádzajú žiadne plochy zelene, ktoré by boli zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ďalej len „ÚZPF“), resp. ktoré by boli súčasťou objektovej skladby NKP, alebo ktoré by sme na základe analýzy navrhovali na zápis do ÚZPF. Napriek tomu zeleň na území pamiatkovej zóny Rimavská Sobota a aj v predchádzajúcich obdobiach bola integrálnou súčasťou rozvíjajúceho sa mesta.

Charakteristika súčasnej štruktúry zelene v pamiatkovom území (priemetu súčasnej štruktúry zelene a rekonštruovanej štruktúry zelene.)

- **Plochy zelene verejných priestranstiev** – sadovnícky upravené plochy námestí, ulíc a menších parkovo upravených plôch. Tento typ zelene je v pamiatkovom území zastúpený sadovníckymi úpravami Hlavného námestia, Námestia M. Tompu a alejovými výsadbami ulíc.
- **Plochy zelene areálov** – sadovnícky a parkovo upravené plochy zelene vyhradených areálov a budov, zastúpené areálom župného domu.
- **Plochy dvorov s podielom zelene** – zeleň záhrad meštianskych domov, obytných domov a súborov okrasného i úžitkového charakteru, ktoré si zachovali svoju funkciu i situovanie s ich redukovaným rozsahom. Sú zastúpené prevažne stromovou a krovínovou vegetáciou (solitérnom i skupinovou) a trávnikovými porastmi v okolí cestných komunikácií, chodníkov a parkovísk a pod.
- **Líniové prvky zelene – aleje** – kompozičný vegetačný prvok interiéru ulíc pamiatkového územia nadväzujúci na vzory z minulosti (Ul. povstania, Hviezdoslavova, Svätoplukova, Salvova, Tomášikova, Daxnerova).
- **Hodnotné solitérne stromy a skupiny stromov** - v pamiatkovom území zastúpené vekovo a habituálne hodnotnými jedincami lipy (*Tilia*) v severozápadnej časti Hlavného námestia pri kostole sv. Jána Krstiteľa.

Zatriedenie zelene podľa zachovaných pamiatkových hodnôt:

- **Plochy zelene zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu:**

- tento typ zelene sa na území pamiatkovej zóny nevyskytuje.

- **Plochy navrhované na zápis:**

- tento typ zelene sa na území pamiatkovej zóny nevyskytuje.

- **Plochy zelene s pamiatkovou hodnotou, prípadne s inou kvalitou:**

- maloplošné úpravy námestia, parkovo upravené plochy, solitérna zeleň alebo uličné aleje zachované aspoň vo fragmentoch na pôvodných plochách a uliciach, s väzbou na zachovanú historickú urbanistickú štruktúru:

- plochy zelene verejných priestranstiev
- plochy zelene areálov
- líniové prvky – aleje
- plochy dvorov s podielom zelene
- hodnotné solitérne stromy a skupiny stromov

- **plochy zelene verejných priestranstiev:**

Zeleň na Hlavnom námestí - základným a nosným prvkom zelene námestia je dvojradová alejová výsadba stromov (javor mliečny - *Acer platanoides* 'Globosum') po obvode vnútornej plochy námestia (plocha medzi okružnou dopravnou komunikáciou a stredovou plochou námestia). Dvojradová aleja je vsadená do pravidelných plôch trávnik a tak je od pevných povrchov námestia opticky a priestorovo odčlenená. Trávnikové plochy sú od seba navzájom v pravidelných intervaloch oddelené chodníkmi s odpočívadlami, kde sú umiestnené lavičky a informačné stĺpy. Toto členenie plôch trávnik a použitie guľovitých foriem stromovej vegetácie spôsobuje, že aleja síce pôsobí kompaktno, ale námestie neuzatvára a nedelí celý priestor na časti. Pred hlavným priečelím kostola sv. Jána Krstiteľa je stromoradie prerušené, čo primerane upozorňuje na túto dominantu námestia a umocňuje tak jej pôsobenie. V severozápadnej časti námestia pri kostole sa nachádza niekoľko jedincov lipy malolistej (*Tilia cordata*), ktoré svojou polohou, veľkosťou a v neposlednom rade historickým kontextom umiestnenia výborne dopĺňajú priestor a atmosféru kostola i námestia.

Zeleň na Námestí M. Tompu - priestor námestia vymedzený okolitými budovami mal v minulosti reprezentačnú funkciu, ktorej zodpovedala aj parková úprava centrálného priestoru námestia s dominantnou sochou Mihálya Tompu. V súčasnosti je priestor námestia miestnou komunikáciou II. triedy rozdelený na dve samostatné časti. Dominantným prvkom severnej časti námestia je takmer centrálna umiestnená fontána, ktorú symetricky dopĺňajú sochy Mihálya Tompu a Sándora Petöfiho. Parkovej úprave v južnej časti námestia dominuje Pomník padlým v I. sv. vojne, ktorý je umiestnený centrálna. Dôležitým zachovaným vegetačným prvkom námestia je tvarovaný plot z vtáčieho zobu (*Ligustrum ovalifolium*). V severnej časti námestia je však značne redukovaný a uplatňuje sa už iba vo forme obvodových línii. Vnútorňa výsadba bosketov v južnej časti námestia je v súčasnosti nevhodne zahustená ihličnatými stromami.

- **plochy zelene areálov:**

Zeleň na nádvorí župného domu - značne redukovaná plošná výsadba na nádvorí župného domu, ktorá v minulosti plnila reprezentačnú funkciu. V súčasnosti je zachovaná len vo forme čiastočného obvodového porastu a centrálna umiestnenej skupinovej výsadby stromov, ktorá bola nevhodne zahustená ihličnatými drevinami. Ihličnaté dreviny tvoria 90 % porastov nádvorja.

- **líniové prvky – aleje:**

Aleje na Uliciach povstania, Hviezdoslavova, Svätoplukova, Salvova, Tomášikova, Daxnerova - predstavuje významnú líniovú kultivovanú zeleň v rámci pamiatkového

územia s vysokou historickou hodnotou. Mnohé z týchto líniových štruktúr sú zachované iba vo fragmentoch, zložené sú z rôznych druhov, so zlým zdravotným stavom jedincov (ul. Hviezdoslavova, Svätoplukova, Salvova, Tomášikova). Časť aleje na Ulici povstania bola spolu s rekonštrukciou Hlavného námestia obnovená a v súčasnosti je tvorená guľovito rastúcou formou javora mliečného (*Acer platanoides 'Globosum'*).

- plochy dvorov s podielom zelene
- hodnotné solitérne stromy a skupiny stromov

• **Plochy zelene rešpektujúce historické prostredie:**

- novodobé parkové úpravy, plochy zelene alebo solitérna zeleň, ktorá síce nenadväzuje na vzory z minulosti, ale vhodne dotvára interiér sídla, prípadne akceptuje historické dominanty;
- plochy zelene na parcelách bez špecifickej funkcie, bez negatívneho vplyvu na historické prostredie:
 - plochy ostatnej zelene

• **Plochy zelene nerešpektujúce historické prostredie:**

- zeleň, ktorá v interiéri sídla pôsobí nevhodne a rušivo, náletová alebo vysádzaná nekonceptne pod vplyvom módných trendov, prekrývajúca dominanty mesta
- líniová, skupinová a solitérna výsadba nevhodných druhov drevín (introdukovaných ihličnatých drevín).

- **plochy dvorov s podielom zelene:**

Zeleň za reformovaným kostolom na Hlavnom námestí - ihličnatými druhmi drevín nekonceptne doplnený priestor za kostolom, ktoré v tomto prostredí pôsobia nevhodne a rušivo. Tento priestor si vyžaduje revitalizáciu.

Zeleň vo vnútornom priestore dvora Župného domu

Charakteristickým prvkom, uplatneným v pamiatkovom území je listnatá stromová vegetácia. jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*) a brestovec západný (*Celtis occidentalis*). Solitérne a skupinovo bola najčastejšie vysádzaná lipa (*Tilia platyphyllo* a *Tilia cordata*). V druhej polovici minulého storočia boli na verejných priestranstvách realizované viaceré vegetačné úpravy s použitím nevhodných ihličnatých drevín.

V súčasnosti alejové výsadby ulíc a plochy námestia najčastejšie reprezentuje javor mliečny (*Acer platanoides Globosum*) a brestovec západný (*Celtis occidentalis*).

Úprava zelene - Hlavné námestie

Obrázky č.21 – 23 – Súčasný stav

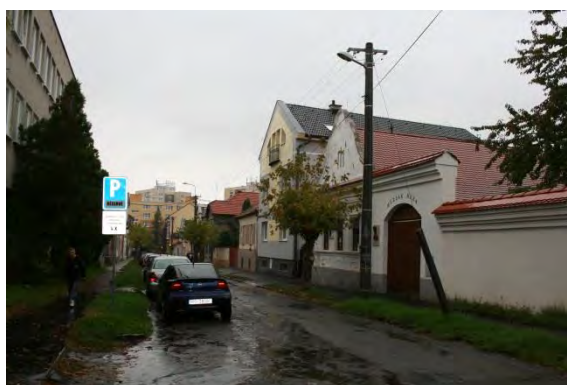
Líniová vegetácia - súčasný stav v PZ Rimavská Sobota

Obrázok č.24 - Ul. povstania

Obrázok č.25 - Svätoplukova ul.

Obrázok č.26 - Salvova ul.

Obrázok č.27 - Nádvorie župného domu, zeleň nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia

Obrázok č.28 - Okolie reformovaného kostola, zeleň nerešpektujúca pamiatkové hodnoty územia

F.1.9. PRVKY ULIČNÉHO INTERIÉRU A ULIČNÉHO PARTERU

Verejné priestranstvá a komunikácie

Mesto malo na konci 19. storočia dláždené hlavné komunikačné ťahy a na chodníkoch pre peších bola prekrytá, resp. nahradená pôvodná dlažba asfaltom (pôvodná dlažba je zachovaná v priestore PZ Rimavská Sobota pravdepodobne pod súčasným asfaltovým povrchom väčšiny peších a cestných komunikácií). Prírodný kameň (čadič, bazalt, a i.) bol najčastejšie používaným materiálom na dláždenie komunikácií, ukladanej do suchého lôžka. Prevládajúca dlažba tzv. „mačacie hlavy, bola dopĺňaná menšími, farebne rozlíšenými dlažbami a veľkoformátovými pravidelnými kamennými blokmi .

Verejné priestory Hlavného námestia a pešej zóny na Ulici povstania boli obnovené v 90. rokoch 20. storočia, pri ktorej bola použitá dlažba z prírodného kameňa v dvoch farbách a rôznych rozmerov. Realizácia povrchovej úpravy Hlavného námestia nezohľadnila historicky overený urbanistický vývoj a účinok tejto úpravy je veľmi polemickej. Geometricky a farebne riešené kladenie dlažby je doplnené náznakovou prezentáciou zaniknutých architektúr, ktoré v tomto priestore splývajú.

Ostatné povrchové úpravy verejných priestorov sú realizované tzv. „betónovou zámkovou“ dlažbou.

Obrázok č.29 - Hlavné námestie, uplatnenie rôznorodých geometrických tvarov v uličnom parteri

F.1.9.1. Drobná architektúra

Osvetlenie

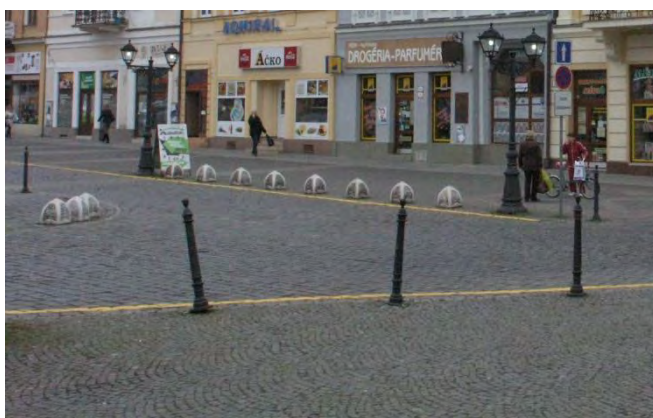
V území bolo už v r. 1895 realizované elektrické osvetlenie, ktoré nahradilo pôvodné, petrolejové kandelábre osvetlenia ulíc. V súčasnosti územie Hlavného námestia a Ul. povstania je na adekvátnej výtvarnej úrovni, stožiare sú historizujúceho vzhľadu 19. storočia, v matnom čiernom farebnom prevedení, prispôbobe prevládajúcim slohom a štýlom fasád meštianskych a reprezentatívnych verejných domov vo viacerých výškových úrovniach a počtoch ramien. Osvetlenie Námestia M. Tompu a časti Ul. povstania je zabezpečené typizovanými železnými stožiarimi z cca 70. rokov 20. storočia. Pouličné osvetlenie ostatných ulíc (Tomášiková, B. Bartóka, Svätoplukova ul., Hatvaniho...) je riešené na betónových stĺpoch vedenia elektrickej energie cca zo 60. rokov 20. storočia, resp. osadením ramien s lampami priamo na fasádu historického objektu.

Mobiliár

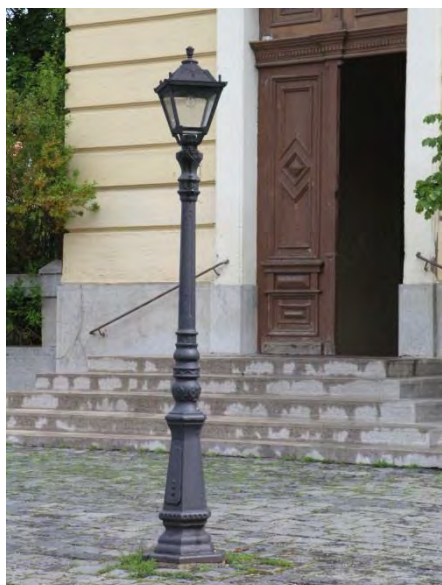
Mestský mobiliár Hlavného námestia je prezentovaný viacerými dizajnerskými a materiálovými prevedeniami. V historizujúcom štýle zhodnom s osvetlením je riešená prevaha osadzovacích prvkov (zahradzovacie stĺpiky, kanalizačné poklopy, reklamné plochy, reklamné stojany a súvislé reklamné „steny“ – vývesné tabule, lavičky, smetné koše, ochranné mreže). Umiestnenie a počet niektorých z nich je diskutabilný. Uvedený mobiliár je doplnený prvkami verejného rozhlasu (reproduktory), kamennými polostĺpikmi helmického tvaru, stojanovými kovovými nosičmi vo viacerých veľkostiach a prevedeniach, stojanmi na bicykle, kioskami na rôznej výtvarnej a dizajnerskej úrovni.

Mobiliár Námestia M.Tompu je zabezpečený minimálne lavičkami zo cca 60. rokov 20. storočia, betónovými smetnými košmi v parku a nefunkčnou fontánou.

Priestor Hlavného námestia je vybavený i fontánou novodobých tvarov, individuálneho výtvarného stvárnenia a estetického účinku.

Obrázok č.30. – prvky uplatnené pri ohraničení priestoru cestných komunikácií

Obrázok č.31 – prvky mobiliáru

Pomníky, pamätníky, pamätné tabule:

- Pamätná tabuľa venovaná spomienke na koncert Bélu Bartóka a jeho manželky klavírnej virtuózky Ditty Pásztorovej, rodáčky z Rimavskej Soboty, ktorý sa uskutočnil 29. marca 1924, odhalená v roku 2006, autor Juraj Bartusz.
- Pamätná tabuľa odhalená pri príležitosti 625. výročia návštevy uhorského kráľa Žigmunda Luxemburského Rimavskej Soboty (16. október 1387) v roku 2012.
- Pamätná tabuľa Šándora Petőfiho, ktorý navštívil mesto v roku 1845, odhalená v roku 1939.
- Pamätná tabuľa umiestnená na budove lýcea (Ul. B. Bartóka), venovaná významným osobnostiam – študentom lýcea (Janko Jesenský, Botto a ďalší), autorka Alžbeta Štefunková – Szabová .
- Pamätná tabuľa na župnom dome, Hlavné námestie – zrušenie poddanstva.
- Pamätník hrdinov 1. svetovej vojny, autor Eugen Makovits – Mátraí, odhalený v roku 1942.
- Pomník padlým v druhej svetovej vojne z roku 1945 (pred Gemersko – malohontským múzeom)
- Socha Mihályja Tompu, autor sochár Barnabáš Holló, slávnostne odhalená 4. júna 1902 (okolie sochy s parčíkovou úpravou s fontánou z roku 1966).
- Socha Šándora Petőfiho, kópia znovu odhalená v roku 2004.
- Busta Istvána Ferenczyho, súčasť krypty významného sochára v reformovanom kostole, autor projektu Gyula Sándy, autori busty Alojs Stróbl a László Vaszary ml.
- Busta venovaná Lujze Blaha, herečke - členke MND v Budapešti, autorom je sochár Jenő Bory, odhalená bola v roku 1940.

Obrázok č.32 – socha Šándora Petőfiho (Námestie M. Tompu) a busta Istvána Ferenczyho na reformovanom kostole (Hlavné námestie)

Uličný parter, výklady

Vrcholným obdobím hospodárskeho rastu mesta bolo 19. storočie a začiatok 20. storočia, čo sa prejavilo i na rozsahu a spôsobe poskytovania služieb a obchodu. Obchodné priestory mali výklady a vstupy uzatvorené plnými drevenými dvernicami (miesto pre umiestnenie reklamy) a boli sprístupnené priamo z ulice niekoľkými schodiskovými stupňami. Iným rozšíreným typom boli drevené výklady (zväčša, v závislosti od šírky fasády, v celej jej šírke a výške parteru), dvojité, skriňového typu, bohato profilované s umiestnením vstupu v osi a s horizontálnym pásom pre umiestnenie označenia prevádzky.

Obrázky č.33 - 34 – historická fotodokumentácia

V súčasnosti je parter poznačený charakterovo rôznorodými formami a materiálmi riešenia výkladov a prezentácie obchodných prevádzok, bez akceptácie historickej hodnoty objektu, s vylúčením inšpirácie archívnyimi dokumentmi a bez akceptácie charakteru a hodnôt územia.

Umiestnenie reklamných zariadení a označenia prevádzok

Ich formy, veľkosť, dizajnérske stvárnenie a materiálové prevedenie je rôzne, uplatnené sú i typovo vyrábané neónové reklamné zariadenia, krabicového typu. Osadzované sú prevažne do úrovne kordónovej rímsy, avšak výnimkou nie sú i reklamné zariadenia umiestnené i v úrovni I. a II. NP.

Porovnanie stavu z obdobia prelomu 19. a 20. storočia a súčasnosti

Obrázky č.35 - 40

Sezónne zariadenia

V súvislosti s vytváraním podmienok pre poskytovanie reštauračných služieb i mimo „kamennej“ prevádzky vznikajú požiadavky na vonkajšie sezónne sedenia na verejnom priestore. Zariadenia tohto druhu nie sú koncepčne riešené a doterajšie realizácie vykazovali nízku dizajnérsku kvalitu a estetický vzhľad (použitie plastových a poplastovaných materiálov, kovových konštrukcií, nevhodná farebnosť, prekryvanie hodnotných architektonických detailov NKP a interiérových priehľadov).

Súčasťou kultúrno-spoločenských akcií, konaných na námestí je realizácia pódia s prestrešením, ktoré svojim vzhľadom, materiálom a farebnosťou nezodpovedá hodnotám územia a znižuje jeho estetické vnímanie.

Obrázok č. 41 - nevhodné riešenie sezónneho sedenia

F.2. Pamiatkové hodnoty územia nehmotnej povahy

Historické názvy mesta:

Zumbothel (1268), Rymoa Zumbota (1270), Ryma Zumbath (1321), Rymazumbatha (1335), Zumbath (1341), Rimazombata (1357), Rymazombatya (1387), Villa Stephany (Istvánfalva, Štefanova Ves, Štefanová), Steffendorff (1433-34), Rimanska Sobotta (1773), Rimavská Sobota (1786).

Erb Rimavskej Soboty :

V striebornom štíte umiestnená čierna orlica s červenou zbrojou (zobák, jazyk, pazúry). Erb mestu pravdepodobne daroval pri svojej návšteve mesta kráľ Žigmund Luxemburský (1387-1430). Definitívna podoba erbu je z roku 1595, z toho istého roku pochádza najstaršie dochované mestské pečatidlo s kruhopisom SIGILLVM OPIDI RIMA SOMBAT (znak mesta Rimavská Sobota) a obrazom orlice. Súčasná mestská čierno – červenou - biela vlajka je odvodená z erbových farieb.

Pôvodné názvy hlavných a dôležitých námestí a ulíc - chronológia

Aktuálny názov	2. pol. 20. stor.	1. pol. 20. stor.	19. storočie	18. storočie
Hlavné námestie	Masarykovo Námestie Gottwaldovo námestie	Alžbetino nám. Erzsébet tér Masarykovo Nám. M. Horthyho	Hlavné námestie Fő tér	
Zanikla v 80.rokoch	Hodžova ulica	Szűjartóva Szűjartó utca	1. Vyšná rimavská Felső rimasor u. 2. Nižná rimavská Alsó rimasor u.	Rimavská Rima utca
Ul. B. Bartóka	Benešova ulica Leningradská	Rákociho Rákoczi utca Benešova	Jánošovská Jánosi utca	Jánošovská Jánosi utca (doložená v r. 1533)
Ulica povstania	Gemerská ulica Ulica SNP Ulica povstania	Ul. F. Deáka Deák Ferenc utca	Cintorínska Temető utca	Zacharovská /Cintorínska/ Temető utca
Ulica I. Hatvaniho	Štefánikova ul. Ulica Červenej armády	Kossuthova ul. Kossuth L. utca	Čerenčianska Cserencsényi utca	Čerenčianska Cserencsényi u.
K. Mikszátha a Škultétyho	Ul. Vansovej a Ul. Škultétyho	1. Tököllyho Thököly utca 2. Kmettyho Kmetty utca	1. Vyšnopokoradzká Felsőpokorágyi ut. 2. Nižnopokoradzká Alsópokorágyi ut.	Pokoradzká Pokorágyi utca
Hviezdoslavova a Svätoplukova	Hviezdoslavova a Svätoplukova	1. Koháryho (Koháry utca) 2. Rózsa ut.	1. Vonkajšia ružová Külső rózsa utca 2. Belső rózsa ut.	Ispotály utca Špitálska ul. Ružová (Rózsa utca)
Daxnerova	Daxnerova	Ferenczyho Ferenczy utca	Krajná Szél (t) utca	Krajná Szél (t) utca
Tomášikova ul.	Tomášikova ul.	Sentpéteryho Szentpétery utca	Školská Iskola utca	Školská (Iskola utca)

Jánošíkova	Jánošíkova	Új város utca Novomestská ulica	Új város utca Novomestská ulica	
Salvova ulica	Salvova ulica	Iskola utca	Fő tér utca	Malá Kis utca
Ul. Kuzmányho	Ul. Kuzmányho	Malá ulica Kis utca	Malá ulica Kis utca	
Cukrovarská	Rázusova	Lučenecká Losonczi utca	Zöldfa utca	
Nám. Š. M. Daxnera	Partizánske nám.	Kispást	Kispást	
Zanikla v 80.rokoch	Dobšinského ulica	Kispást utca	Kispást utca	
Francisciho	Francisciho		Széchy utca	
Ulica J. Fábryho	Leninova ulica	Forgách utca	Szutori utca	
			Tópart utca	
Zanikla v 80.rokoch	Tomášovská Tamásfali utca	Velkomostská ulica	1.Kishid utca 2.Nagyhid utca	Mostová ulica Híd utca (doložená v r. 1533)
Námestie Mihálya Tompu	Stalinovo nám. Dubčekovo nám. Nám. Červenej armády	Nám. M. Tompu Tompa tér	1.Cintorínske nám. Temető tér 2.Husárske nám. Huszár tér 3. Cisárske nám. Csásáre tér	
neexistuje	Legionárska	Ulica M. Tompu	Ulica M. Tompu Tompa Mihály utca	
Ul. Gorkého	Ul. Gorkého	Ul. Domobrany Honvéd utca		
Bottova ul.	Bottova ul.	Ul. Útuku Menyhely utca		
Železničná ul.	Ul. maršála Malinovského	Ul. grófa Andrássyho Andrássy ut.		
Kraskova ul.	Kraskova ul.	Cintorínska Temető utca		
Ul. J. Jesenského	Ul. J. Jesenského	Erzsébetliget utca		

Chotárne a topografické názvy:

Dolinský potok, Žobráccky potok, Muránsky potok, Hrnčiarsky járok, Hradovisko, Skalka, Ždiar, Kubova hoľa, Žobráccka dolina, Za koncom

Osobnosti mesta – výber:

- **Ondrej Plachý** (1755 – 1810), publicista, pedagóg
- **István Ferenczy** (1792 – 1856), sochár, zakladateľ maďarského národného sochárstva; tu pôsobil a je pochovaný v krypte v reformovanom kostole. Krypta bola postavená v roku 1909 podľa projektu J.Sándyho, umelcovu bustu vyhotovili z carrarského mramoru A. Stróbl a L. Vaszary ml. V krypte je uložený aj reliéf Umierajúcej Eurydiky vytvorený I. Ferenczym.

- **Pavol Libay** (1800-1866), zlatník
- **Daniel Lichard** (1812 – 1882), novinár, ľudovýchovný pracovník
- **Karol Tibély** (1813 – 1870), maliar; zomrel v RS
- **Mihály Tompa** (1817 – 1868), básnik, kalvínsky kňaz, jeden z vrcholných predstaviteľov maďarskej romantickej poézie. Jeho sochu slávnostne odhalili v Rimavskej Sobote 4. júna 1902, autorom je sochár B. Holló;
- **Samo Vozár** (1823 – 1850), básnik
- **Peter Kellner – Hostinský** (1823 – 1873), spisovateľ, redaktor Slovenských národných novín
- **Mikuláš Štefan Feriencík** (1825 – 1881), novinár a spisovateľ; Miklós Izsó (1831 – 1875), sochár; v rokoch 1853 – 1856 pracoval v ateliéri Istvána Ferenczyho
- **Ľudovít Kubáni** (1830 – 1869), spisovateľ, pôsobil v roku 1855;
- **Ján Fábry** (1830 – 1907), botanik, pedagóg; významná osobnosť kultúrneho a spoločenského života v Rimavskej Sobote. Bol profesorom a riaditeľom Zjednoteného protestantského gymnázia (od r. 1853), zakladateľom župného múzea (1882). Založil dievčenskú školu, zaoberal sa zapisovaním ľudových zvykov a obyčají, bol členom viacerých spoločností.
- **Kálmán Mikszáth** (1849-1910), spisovateľ
- **Lujza Blaha** (1850 – 1926), herečka, členka Maďarského národného divadla, patrila vo svojom období medzi najuznávanejšie herecké osobnosti Uhorska; na Hlavnom námestí sa nachádza jej busta, autorom je sochár J. Bory, odhalená bola v roku 1940.
- **Jozef Škultéty** (1853 – 1948), literárny pracovník, redaktor
- **Terézia Vansová** (1857 – 1942), spisovateľka
- **Ivan Krasko** (1876-1958), básnik
- **Janko Jesenský** (1874 – 1945), spisovateľ; v Rimavskej Sobote študoval v rokoch 1888 - 89 a v rokoch 1919 – 1922 vykonával funkciu gemersko-malohontského župana;
- **Eduard Putra** (1883 – 1915), maliar

F.3. VYHODNOTENIE PAMIATKOVÝCH HODNOT ÚZEMIA

Podľa Vyhlášky č.2/1993 Okresného úradu v Rimavskej Sobote o vyhlásení historického jadra Rimavská Sobota za pamiatkovú zónu je predmetom jej pamiatkovej ochrany: „**Územie so zachovaným historickým pôdorysom, ktorý spočíva najmä v pravidelnej šachovnicovej štruktúre zástavby, stred ktorej tvorí štvorcové námestie lemované meštianskymi domami. Je to územie s hodnotnou hmotovou skladbou historického súboru meštianskych domov a vežových objektov (kostol rímsko-katolíckej cirkvi, kostol reformovanej cirkvi) a iných kultúrnych pamiatok a objektov dotvárajúcich jej charakter, doplnené zeleňou verejných priestranstiev (Hlavné námestie, Námestie M. Tompu, ich spojnica Ul. SNP (teraz Ul. povstania)), ktoré tvoria charakter pamiatkovej zóny“.**

Pamiatkové hodnoty zóny sú výsledkom kontinuálneho vývoja urbanistickej štruktúry v danom prostredí, podmienenej lokalizáciou sídla a jeho obchodných aktivít; ich špecifikácia je nasledovná:

Historický pôdorys a parcelácia sídla

- historická pravidelná šachovnicová štruktúra zástavby ,
- štvorcové Hlavné námestie a Námestie M. Tompu, so spojnicou (Ul. povstania)
- pravidelná, paralelná uličná sieť
- miestna sieť komunikácií a chodníkov
- historická parcelácia s meštianskymi a remeselníckymi domami s dlhými, hĺbkovo orientovanými parcelami obdĺžnikového tvaru,
- spôsob situovania objektov na parcele

Historická panoráma a jej hlavné dominanty

- charakteristická silueta sídla s výškovými dominantami veží rímskokatolíckeho kostola, reformovaného kostola na Hlavnom námestí a veže evanjelického kostola
- panoráma sídla a jej dominanty
- charakteristické priehľady v interiéri pamiatkového územia

Objemovo-priestorová skladba územia

- kompaktná radová zástavba meštianskych domov a verejných budov Hlavného námestia
- výškové zónovanie zástavby s gradáciou hmôt s ťažiskom na zástavbu Hlavného námestia
- výškové zónovanie prízemných remeselníckych domov na Tomášikovej ulici
- zástavba jednopodlažných remeselníckych domov so segmentovými bránami na Tomášikovej ulici
- objemová a výšková gradácia solitérnych reprezentatívnych budov na Námestí M. Tompu
- radová kompaktná zástavba dvojpodlažných profánnych stavieb v SZ časti Námestia M. Tompu
- reliéf strešnej krajiny s charakteristickou skladbou striech (sedlové, pultové, manzardové) a náročných akcentov

Objektová skladba územia

- objekty NKP a nehnuteľnosti v pamiatkovom území vytypované na vyhlásenie za NKP, nehnuteľnosti s pamiatkovými hodnotami a nehnuteľnosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia
- komunikácie a verejné priestranstvá
- dvory s podielom zelene a parková úprava Námestia M. Tompu
- systém zelene s pamiatkovou hodnotou

Architektonicko-historické hodnoty objektov

- radové, prevažne dvojpodlažné meštianske domy a reprezentatívne verejné budovy, prejazdového typu (kompaktné sústredené po obvode Hlavného námestia)
- jednopodlažné remeselnícke domy so segmentovými vstupnými bránami do dvorov, situované na hĺbkovo orientovaných parcelách obdĺžnikového pôdorysu, podpivničené, so sedlovou strechou s hrebeňom orientovaným kolmo na uličnú čiaru, s profilovanými murovanými štítmi presvetleným jedným alebo dvomi otvormi; s dvorovými krídlami
- sakrálné, verejné a obytné stavby a ich charakteristická dispozícia
- vertikálne a horizontálne konštrukcie
- zachovaný architektonický slohový výraz a jeho detaily 18. až 20. storočia (historizmus, eklektizmus, neoslohy,...)
- zachované typy striech: sedlové, sedlové s murovanými štítmi, pultové, manzardové

Umelecko-historické hodnoty objektov

- štuková výzdoba fasád objektov z 18. až 20. storočia
- maľované nápisy na fasádach verejných, reprezentatívnych budovách (18. -19. storočia)
- štuková výzdoba klenieb v interiéri stavieb
- kamenné ostenia otvorov (okná, prejazdy, suterény) a konzoly balkónov
- drevené výplne okien, dverí a brán
- kovové prvky a detaily (okenné a dverné mreže, zábradlia balkónov a pavlačí, liatinové konzoly pavlačí a balkónov, zábradlia schodísk,...)

Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk :

- areál pôvodne gotického kostola na Hlavnom námestí, na ktorom je situovaný barokový rímskokatolícky kostol sv. Jána Krstiteľa
- pozostatky zaniknutých architektúr

Metóda ochrany a prezentácie

- konzervácia urbanisticko-historickej štruktúry,
- sanácia a regenerácia existujúceho stavebného fondu s jeho primeraným funkčným využitím.
- revitalizácia verejnej zelene

III. STRATÉGIA OCHRANY ÚZEMIA

G. ZÁSADY OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT ÚZEMIA

Pamiatková zóna Rimavská Sobota je územie s vysokým podielom zachovaných pamiatkových hodnôt, reprezentovaných dvomi námestiami s geometrickým pôdorysom a parceláciou, s charakteristickou panoráma a jej vežovými dominantami, s originálnou objemovo-priestorovou skladbou územia a jej objektovou skladbou, s architektonicko-historickými hodnotami objektov v slohoch a štýloch 18. – začiatku 20.storočia s adekvátnym umelecko-historickým stvárnením. Súbor týchto pamiatkových hodnôt rozširuje prezentácia archeologických nálezov a nálezísk z obdobia stredoveku .

Všeobecné podmienky pri ochrane pamiatkového fondu

Každý je povinný správať sa tak, aby svojim konaním neohrozil základnú ochranu kultúrnych pamiatok a základnú ochranu pamiatkového územia a nespôsobil nepriaznivé zmeny stavu pamiatkového fondu a stavu archeologických nálezísk.

G.1. Požiadavky na primerané funkčné využitie územia

Analýza funkcií:

- **historická funkcia:** administratívno-správna, bývanie, výrobná, obchodná, kultúrna, vzdelávacia, cirkevná, trhová
- **súčasná funkcia:** obytná, administratívno-správna, služby (obchodné prevádzky), kultúrna, vzdelávacia
- **cieľová funkcia:** obytná, administratívno-správna, kultúrno-spoločenská, vzdelávacia, oddychovo - rekreačná, drobná výroba, obchod a služby
- **neprípustné funkcie:** funkcie poškodzujúce pamiatkové hodnoty územia (priemyselná a poľnohospodárska veľkovýroba, skladové hospodárstvo, veľké dopravné areály a komunikácie, čerpacie stanice pohonných hmôt, veľko-predajné priestory a iné veľkokapacitné stavebné zámery a funkcie, ktoré narúšajú urbanizmus a charakter pamiatkového územia, sekundárne vyvolávajúce nepríjemné nároky na dynamickú, statickú dopravu, technickú infraštruktúru a jej prvky, riešenia a zariadenia alebo iné nežiaduce nároky, nadmerným spôsobom zaťažujúce objekty alebo prostredie pamiatkovej zóny.

Primerané funkčné využitie územia PZ Rimavská Sobota je základnou požiadavkou ochrany pamiatkového územia.

1. Zachovať a udržiavať súčasnú funkciu pamiatkového územia s dôrazom na obytnú funkciu a regeneráciu drobnej remeselnej výroby.
2. Funkčné využitie nehnuteľností (stavby, pozemky, zeleň) v pamiatkovom území podriaďiť pamiatkovým hodnotám PZ, ich kapacitným a stavebno-technickým možnostiam.

3. Dôsledky nového funkčného využitia nehnuteľností v pamiatkovom území nesmú spôsobiť úbytok ich pamiatkových hodnôt, narúšať ich pohľadovo, prevádzkovo a technickým riešením alebo inak znemožňovať ich vhodnú prezentáciu.
4. Zachovať a udržiavať existujúci stavebný fond, v prípade novej výstavby situovať ju len na miestach po zaniknutých objektoch vyznačených vo výkrese zásad a na rezervných plochách.
5. Domy meštianske a remeselnícke prednostne využívať na obytnú funkciu; trvalé bývanie alebo prechodné ubytovanie s možnosťami uplatnenia v cestovnom ruchu (hotely, penzióny).
6. Vytvárať podmienky na redukciu súčasnej miery využitia Hlavného námestia pre potreby statickej dopravy, vylúčiť ich rozšírenie o ďalšie plochy parkovísk.
7. Dimenzovanie dopravnej infraštruktúry na pamiatkovom území overiť urbanisticko-architektonickou štúdiou.

G.2. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie

G.2.1 Požiadavky na zachovanie a ochranu historickej pôdorysnej schémy

1. Zachovať historický pôdorys, jeho komunikačný systém, tvorený pravidelnou šachovnicovou štruktúrou zástavby, ktorej stred tvorí Hlavné námestie, charakteristický pôdorys Námestia M. Tompu a ich spojnice (Ul. povstania).
2. Zachovať, udržiavať a regenerovať princíp historickej parcelácie (tvar, veľkosť a orientácia parciel ideálneho rovinatého terénu).
3. Zachovať a udržiavať existujúce historické oplotenia, ich tvar materiál.
4. Novostavbu, situovať na mieste zaniknutého objektu, s rešpektovaním tvaru pôdorysu, jej objemovo-priestorového riešenia a to na základe archívnych dokumentov, resp. vo vzťahu k okolitej zástavbe.
5. Zachovať a udržať sieť súčasných cestných komunikácií a chodníkov, vylúčiť ich rozširovanie.

G.2.2. Požiadavky na reguláciu novej zástavby a riešenie rezervných plôch

Územie pamiatkovej rezervácie svojim situovaním a charakterom vytvára podmienky pre realizáciu novostavieb na plochách po zaniknutých objektoch a na určených rezervných plochách (R1, R2 a R3).

1. Novostavby umiestňovať na plochách a v rozsahu po zaniknutých stavbách, archívne dokumentovaných (výkres zásad).
2. Novostavbou prednostne regenerovať charakteristickú objektovú skladbu, zodpovedajúcu urbanistickému architektonickému charakteru prostredia (prieluky, dvory, záhrady) .
3. Novostavby riešiť v rozsahu pôvodného pôdorysu, podlažné s možnosťou zobytnenia podkrovia s rešpektovaním konfigurácie terénu, úrovne komunikácie, chodníka a dobových archívnych dokumentácií, resp. ich analógií.
4. Zobytnenie podkrovia objektov na území PZ je prípustné pri zachovaní charakteristického sklonu strechy, výšky hrebeňa strechy vo väzbe na okolitú zástavbu.
5. Spôsob presvetlenia podkrovia a počet strešných okien (resp. vikierov) a ich rozmery budú individuálne posúdené.
6. Pri výbere krytiny novostavby rešpektovať charakteristický materiál, tvar a farebnosť historickej strešnej krytiny v PZ (kusová pálená, malodrážková) .
7. Hlavné fasády riešiť uplatnením regionálnych architektonických prvkov a charakteristických materiálov.
8. Farebnosť fasád novostavieb riešiť v pastelových farebných odtieňoch.
9. Vylúčiť kontrastné, syté a atypické farby.

10. Vylúčiť budovanie nových dominánt.

11. Vylúčiť použitie netypických a rušivo pôsobiacich architektonických prvkov, materiálov (plasty, hliník, nerez, chróm,...) a spôsobov prevedenia, ktoré nie sú charakteristické pre dané územie.

R1

Lokalita: Lokalita na severnej strane Svätoplukovej ulice, s vnútroblokom vymedzeným zo západnej strany novo vzniknutou obslužnou komunikáciou tvoriacou spojnicu Svätoplukovej ulice a Hviezdoslavovej ulice (zástavba na jej severozápadnej strane), plocha vznikla po asanácii historickej zástavby.

Parcelné vymedzenie: 45/1, 45/8

Návrh funkčného využitia: Polyfunkčná zástavba s mestskou (alt. nadmestskou) vybavenosťou (obchod, služby, administratíva, bývanie, kultúra), podzemné parkovanie, minimalizovanie nadzemného parkovania a plochy zelene.

Kompozičné vzťahy: V tejto časti PZ došlo k plošnej asanácii historickej zástavby a k narušeniu pôvodnej urbanistickej štruktúry (výstavba polyfunkčnej budovy na Hviezdoslavovej ulici s neproporčným objemovo-priestorovým riešením a zakrytím plochou strechou). Novo navrhovanú zástavbu riešiť súčasnými výrazovými architektonickými prostriedkami rešpektovať zachovanú časť parcelácie a nadväzovať na spôsob a pôdorysný tvar zástavby situovanej v jej bezprostrednom okolí a uplatniť dotvorenie križovania ulíc (novo vzniknutej obslužnej komunikácie a Svätoplukovej ulice) nárožným domom. V záujme zvýšenia podielu zelene vo vnútrobloku nahradiť plochy nadzemného parkovania výstavbou podzemného parkoviska. Doplniť pozdĺž novej obslužnej komunikácie alejovú formu výsadby zelene.

Výškové zónovanie: 2 nadzemné podlažia + podkrovie so zastrešením šikmými sedlovými alebo pultovými strechami.

Prípravná a projektová dokumentácia: Dotvorenie priestoru s návrhom výškového zónovania overiť urbanisticko-architektonickou štúdiou (s dôrazom na riešenie plôch zelene a spôsobu parkovania)

Požiadavky ochrany PZ:

1. Novú zástavbu umiestniť s rešpektovaním uličnej čiary na Svätoplukovej ulici a uličnej čiary pri novej obslužnej komunikácii (pôdorys v tvare veľkého písmena „L“).
2. Zástavbu navrhnuť s dvomi nadzemnými podlažiami s prestrešením šikmými (sedlovými alebo pultovými) strechami.
3. Podkrovie presvetliť do dvorovej časti vikiermi alebo strešnými oknami.
4. Zvýrazniť nárožie zástavby (uplatniť analógiu zvýraznených nároží domov existujúcich v PZ Rimavská Sobota).
5. Presentovať arkády susedného domu na jeho prízemí, alternatívne s možnosťou prezentácie arkády v interiéri novej zástavby.
6. Výška hrebeňa strechy a korunnej rímsy nesmie prevýšiť výšku okolitej zástavby (parcela č.37).
7. Použiť prírodné materiály (sklo, kameň, kov, drevo).
8. Vykonať predstihový archeologický výskum, podľa zistených nálezov realizovať ich prezentáciu.

R2

Lokalita: Zástavba juhozápadnej strany Tomášikovej ulice je tvorená uličnou zástavbou domoradia prízemných a dvojpodlažných domov, ktoré tvoria zástavbu v závere priestoru dvora, hlavných meštianskych domov orientovaných smerom do Hlavného námestia.

Parcelné vymedzenie: 7/4

Návrh funkčného využitia: Polyfunkčná zástavba s odporúčanou funkciou bývania, obchodu, služieb, drobných remesiel.

Kompozičné vzťahy: V tejto časti PZ nie je urbanistická štruktúra výrazne narušená, navrhovanou zástavbou by sa eliminovala prerušená zástavba na juhozápadnej strane Tomášikovej ulice. Zástavbu v lokalite riešiť na časti parcely, súčasnými výrazovými architektonickými prostriedkami s rešpektovaním uličnej čiary, z objemovo-priestorového hľadiska nadväzovať na okolité obytné domy, s ukončením zástavby šikmou sedlovou strechou s možnosťou využitia podkrovia.

Výškové zónovanie: 1 nadzemné podlažie + podkrovia

Prípravná a projektová dokumentácia: Dotvorenie priestoru s návrhom výškového zónovania overiť urbanisticko-architektonickou štúdiou.

Požiadavky ochrany PZ:

1. Novú zástavbu umiestniť s rešpektovaním založenej uličnej čiary.
2. Zástavbu riešiť v tvare pôdorysu obdĺžnika na časti parcely (vylúčiť zástavbu na šírku parcely).
3. Navrhnuť jednopodlažnú zástavbu so sedlovou strechou s využitím podkrovia.
4. Presvetlenie podkrovia riešiť do dvora, vikiermi alebo strešnými oknami.
5. Výška hrebeňa strechy a korunnej rímsy nesmie prevýšiť výšku susednej zástavby na parcele č. 4.
6. Dodržať charakteristické výškové osadenie (úroveň podlahy prízemia) voči nivelete chodníka, rešpektovať osadenie tradičnej zástavby domov na Tomášikovej ulici.
7. Vstup do priestoru dvora riešiť analogicky, podľa zachovanej archívnej dokumentácie (formou murovanej segmentovej brány s výplňou).
8. Použiť prírodné materiály (sklo, kameň, kov, drevo).
9. Vykonať predstihový archeologický výskum, podľa zistených nálezov realizovať ich prezentáciu.

R3

Lokalita: Lokalita na juhovýchodnej strane ulice J. Francisciho s vnútroblokom po asanácii historickej zástavby.

Parcelné vymedzenie: 636/2, 635/1

Návrh funkčného využitia: Polyfunkčná zástavba s mestskou (alt. nadmestskou) vybavenosťou (obchod, služby, administratíva, bývanie, kultúra), podzemné parkovanie, minimalizovanie nadzemného parkovania a dotvorenie plôch zelene.

Kompozičné vzťahy: V tejto časti PZ došlo k plošnej asanácii historickej zástavby a k narušeniu pôvodnej urbanistickej štruktúry (výstavba polyfunkčných budov s neproporčným objemovo-priestorovým riešením na ulici J. Francisciho a na krížení s ulicou K. Kuzmányho). Novo navrhovanú zástavbu riešiť súčasnými výrazovými architektonickými prostriedkami rešpektovať zachovanú časť parcelácie a nadväzovať na spôsob a pôdorysný tvar zástavby situovanej v jej bezprostrednom okolí. Zástavba dotvorí založenú uličnú zástavbu na ulici J. Francisciho realizovanú koncom 20. storočia. V záujme zvýšenia podielu zelene vo vnútrobloku nahradiť plochy nadzemného parkovania výstavbou podzemného parkoviska.

Výškové zónovanie: 2 nadzemné podlažia so zastrešením šikmými sedlovými, pultovými strechami v kombinácii s plochou strechou.

Prípravná a projektová dokumentácia: Dotvorenie priestoru s návrhom výškového zónovania overiť urbanisticko-architektonickou štúdiou.

Požiadavky ochrany PZ:

1. Novú zástavbu umiestniť s rešpektovaním uličnej čiary na ulici J. Francisciho.
2. Zástavbu v pôdoryse riešiť v tvare obdĺžnika s hrebeňom strechy rovnobežným s uličnou čiarou.
3. Zástavbu navrhnuť s dvomi nadzemnými podlažiami s ukončením šikmými, pultovými strechami alternatívne v kombinácii s plochou strechou.
4. Podkrovie presvetliť do dvorovej časti vikiermi alebo strešnými oknami.
5. Výška hrebeňa strechy a korunnej rímsy nesmie prevýšiť výšku okolitej zástavby (parcela č. 644/1).
6. Použiť prírodné materiály (sklo, kameň, kov, drevo).
7. Vykonať predstihový archeologický výskum, podľa zistených nálezov realizovať ich prezentáciu.

G.3 Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu hodnotnej objektivej skladby

G.3.1. Požiadavky na ochranu charakteru tradičnej zástavby

1. Zachovať a udržiavať ústredný priestor námestí a ich spojnice.
2. Zachovať typické osadenie objektov, orientáciu hrebeňov striech, meštianskych a remeselníckych domov a verejných budov.
3. Zachovať pozitívne prvky priestorovej a hmotovej kompozície s rešpektovaním pôvodných uličných čiar, podlažnosti budov a náročných akcentov.

G.3.2. Požiadavky na zachovanie a ochranu historických dominánt a kompozície výškového zónovania sídla

1. Zachovať a udržiavať charakteristickú historickú urbanistickú kompozíciu, výškové zónovanie jej zástavby a existujúce historické dominanty územia, spoluvytvárajúce panorámu a siluetu sídla.
2. Zachovať historickú hmotovo-priestorovú gradáciu PZ a charakteristický obraz sídla.
3. Nevytvárať nové dominanty alebo priestorové akcenty, vnútorného alebo vonkajšieho obrazu sídla.
4. Zachovať historickú objemovú skladbu objektov, bez navyšovania podlaží. Vylúčiť hmotové deformácie proporcií historických objektov nadstavovaním a realizáciou akýchkoľvek nevhodných priestorových hmôt.
5. Korigovať a eliminovať architektonickými prostriedkami účinky rušivo pôsobiacich úprav historických objektov (zmena otvorov a ich výplní, použitia zdobných prvkov, nevhodných farebností, detailov a pod.).
6. Regulovať výsadbu verejnej zelene, odstrániť solitérne vzrastlé dreviny, v pohľadovo exponovaných polohách urbanisticky cenných priestorov a dominánt alebo v blízkosti architektonicky hodnotných objektov.

G.3.3. Požiadavky na zásady diferencovaného prístupu k ochrane, obnove a údržbe objektov

Obnova NKP je proces, založený na individuálnom prístupe k ich konkrétnym hodnotám s dôrazom na zachovanie urbanistickej, dispozičnej, hmotovo-priestorovej, výrazovej a ideovej autenticity a originality predmetnej nehnuteľnosti.

1. Zachovať a chrániť architektonické, umelecké, umelecko-remeselné artefakty a prvky, pôvodné materiály, povrchové a farebné úpravy, stavebné techniky a technológie NKP. Nepripustné je neopodstatnené nahradzovanie časových, slohových častí prvkov, či detailov, falzifikujúcich autentický stavebný vývoj, materiál a slohové zaradenie pamiatky.
2. Kópiou možno nahrádzať originálne historické prvky alebo materiály, ak stupeň poškodenia originálu je nezvratný. Kópia musí byť identická s originálom materiálovo tvarovo, konštrukčne, povrchovo a farebne a musí mať rovnaké vizuálne a funkčné vlastnosti.
3. V nevyhnutných prípadoch, ak nie je možné zachovať autentickú hmotu alebo materiál historických prvkov, dodržiavať zásadu kontinuity, t.j. zachovať nadväznosť na pôvodný materiál, technologický a remeselný postup.
4. Pri realizácii obnovy NKP a iných novodobých zásahoch do historických prvkov a materiálov uplatniť zásadu reverzibility.

Úprava nehnuteľnosti v pamiatkovom území je procesom s individuálnym prístupom, zameranom na ochranu exteriéru.

1. Stavebné úpravy a zmeny nehnuteľností, ktoré nie sú NKP, nerešpektujú pamiatkové hodnoty PZ a pôsobia rušivo, zamerať na odstránenie a nápravu tohto nežiaduceho stavu a rehabilitáciu hodnôt pamiatkového územia.
2. Regenerovať nehnuteľnosti v PZ, zosúladiť charakter objektov s ich hmotami, dispozíciou a funkčným využitím.

Zástavba na území PZ sa podľa pamiatkovej hodnoty delí na:

1. **Nehuteľnosti pamiatkovo-chránené**, zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu; sú to nehnuteľnosti, ktoré tvoria podstatu PZ, asanácia týchto objektov je neprípustná.
2. **Nehuteľnosti vytypované na vyhlásenie za NKP** a zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu; sú to nehnuteľnosti s existujúcimi pamiatkovými hodnotami, ktoré je potrebné v budúcnosti na území PZ zachovať a chrániť.
3. **Nehuteľnosti s pamiatkovou hodnotou** sú nehnuteľnosti doplňujúce, s charakteristickou hmotou, autentickou fasádou, konštrukčným riešením a detailmi použitými materiálmi, priaznivo dotvárajúce prostredie PZ; je vhodné ich zachovať a chrániť.
4. **Nehuteľnosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia**, ale ktoré vyžadujú čiastočnú úpravu, napr. fasády, krytina, konštrukčných detailov; ide o nehnuteľnosti, ktoré prešli stavebnými úpravami bez znalosti a rešpektovania lokálnych charakteristických detailov.
5. **Nehuteľnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia**, rušivo pôsobiace svojím hmotovým ako aj výrazovým riešením, ktoré narušujú harmóniu historického prostredia a z hľadiska ochrany individuálnych hodnôt pamiatkového územia je potrebná ich prestavba a úprava, resp. náhrada.

A. Národné kultúrne pamiatky

1. Zachovať, udržiavať a regenerovať všetky pôvodné pamiatkové hodnoty (architektonické – konštrukcia, dispozícia a materiál, historické, výtvarné, technické riešenie, umelecko-remeselné súčasti interiéru a exteriéru).
2. Zachovať a udržiavať výškové, objemové a priestorové usporiadanie NKP.
3. Vylúčiť nadstavanie o ďalšie podlažie.
4. Limitovať zbytnosť a iné funkčné využitie podkrovia, vhodnosť a spôsob presvetlenia podkrovia bude predmetom individuálneho posúdenia; uprednostniť riešenie presvetlenia okennými otvormi orientovanými do dvora.
5. Zachovať existujúce tvary striech (ich konštrukcie, sklony a detaily) a použitú pôvodnú strešnú krytinu (pálená maloformátová, dvojdrážková, medená krytina).
6. Vylúčiť zatepľovanie NKP.
7. Vylúčiť dostavby a prístavby NKP.

B. Nehuteľnosti vytypované na vyhlásenie za NKP

1. Zachovať a udržiavať všetky pôvodné pamiatkové hodnoty (architektonické – konštrukcia, dispozícia a materiál, historické, výtvarné, technické riešenie, umelecko-remeselné súčasti interiéru a exteriéru).
2. Zachovať a udržiavať výškové, objemové a priestorové usporiadanie objektov.
3. Vylúčiť nadstavanie o ďalšie podlažie.
4. Limitovať zbytnosť a iné funkčné využitie podkrovia, vhodnosť a spôsob presvetlenia podkrovia bude predmetom individuálneho posúdenia; uprednostniť riešenie presvetlenia okennými otvormi orientovanými do dvora.
5. Zachovať existujúce tvary striech (ich konštrukcie, sklony a detaily) a použitú pôvodnú strešnú krytinu.
6. Vylúčiť zatepľovanie ich obvodových konštrukcií.
7. Vylúčiť ich dostavby a prístavby.

C. Nehnutelnosti s pamiatkovou hodnotou

1. Zachovať, udržiavať a regenerovať všetky pôvodné pamiatkové hodnoty (architektonické, výrazové, materiálové, konštrukčné riešenie, umelecko-remeselné súčasti exteriéru).
2. Zachovať, udržiavať výškové, objemové a priestorové usporiadanie objektov.
3. Vylúčiť nadstavanie o ďalšie podlažie.
4. Limitovať zbytnosť a iné funkčné využitie podkrovia, vhodnosť a spôsob presvetlenia podkroví preveriť architektonickou štúdiou uprednostniť riešenie presvetlenia okennými otvormi orientovanými do dvora.
5. Zachovať existujúce tvary striech a ich sklony.
6. Prípustnosť ich exteriérového zatepľovania bude predmetom osobitného posúdenia (zdobnosť fasády, iné architektonické detaily).
7. Prípustnosť prístavieb bude predmetom osobitného posúdenia.

D. Nehnutelnosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia

1. Udržiavať a rehabilitovať všetky zachované pamiatkové hodnoty (architektonické, výrazové, materiálové a konštrukčné riešenie, umelecko-remeselné súčasti exteriéru).
2. Zachovať, udržiavať ich výškové, objemové a priestorové usporiadanie.
3. Vylúčiť nadstavanie o ďalšie podlažie.
4. Limitovať zbytnosť a iné funkčné využitie podkrovia, vhodnosť a spôsob presvetlenia podkrovia bude predmetom osobitného posúdenia; uprednostniť riešenie presvetlenia okennými otvormi v štítoch, resp. do dvora.
5. Zachovať existujúce tvary striech a ich sklony.
6. Vhodnosť ich zatepľovania bude predmetom osobitného posúdenia.
7. Prípustnosť prístavieb bude predmetom osobitného posúdenia.
8. Stavebnými úpravami eliminovať nevhodné zásahy z predchádzajúceho obdobia

E. Nehnutelnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia

1. Eliminovať účinok ich nevhodných stavebných riešení.
2. Prípadné stavebné úpravy zamerať na odstránenie ich nevhodného (architektonického, materiálového, konštrukčného a farebného) riešenia a eliminovať ich účinky v historickom prostredí.
3. Vylúčiť akékoľvek ich nadstavby, prípustnosť prípadných dostavieb a prístavieb preveriť architektonickou štúdiou.
4. Odstrániť, resp. premiestniť prvky drobnej architektúry (fontána a socha Š. Petőfiho) Námestia M. Tompu na iné vhodné miesto mimo územia PZ.
5. Vylúčiť realizáciu nehnuteľností, nerešpektujúcich pamiatkové hodnoty územia.

G.4. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu výškového a priestorového usporiadania objektov

1. Zachovať a udržiavať výškové a objemovo-priestorové usporiadanie objektov historickej zástavby s historickými výškovými dominantami (kostol rímskokatolícky, reformovaný, evanjelický, objektov radnice, reduty, hotela Tatra, objektov byv. kasární, Uhorského kráľovského súdu – sedria, župný dom,).
2. Vylúčiť umiestňovanie akýchkoľvek nových výškových a objemovo - priestorových dominant na území PZ.

G.5. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu prvkov uličného Interiéru a uličného parteru

G.5.1. Požiadavky na ochranu typických prvkov prostredia

Uličný parter

1. Zachovať a rehabilitovať historický parter uličných fasád (s typickou osovosťou okenných a vstupných otvorov, ich architektonické a výtvarné riešenie, rytmus a, tektoniku, výplňami otvorov a pod.); neosadzovať novotvary
2. Zachovať a rehabilitovať historické výklady obchodných prevádzok (tvar, materiál, profilácia, typ – skriňový)

Prvky uličného interiéru

1. Zachovať rehabilitované historizujúce prvky uličného interiéru a uličného parteru (doplňať podľa zachovaných archívnych dokumentov, historických fotografií alebo dobových analógií).
2. Zjednotiť dizajnérske riešenie prvkov drobnej architektúry (lavičky, koše, informačné zariadenia, stojany na bicykle, nádoby mobilnej zelene a pod.).
3. Pri návrhu prvkov drobnej architektúry vychádzať z tradičných tvarov, foriem, materiálov a ich farebnosti (kameň, drevo, kov, sklo...).
4. Technicky nevyhnutné mobilné zariadenia je možné umiestniť mimo verejne dostupných priestorov, exponovaných a inak vnímateľných polôh.
5. Vylúčiť umiestňovanie mobilných objektov cudzorodej povahy, katalógové a typizované zariaďovacie prvky.

Povrchy komunikácií a verejných priestranstiev

1. Zachovať, obnoviť a udržiavať plochy námestí a iných verejných plôch vo funkčno-účelovej kombinácii spevnených plôch a zelene.
2. Zachovať historické línie a parametre peších komunikácií a chodníkov (niveletu, pozdĺžne a priečne profily).
3. Zachovať a obnoviť pôvodnú dlažbu chodníkov (prekryté asfaltom)
4. Rehabilitovať pôvodnú povrchovú úpravu a použitý materiál pri obnove verejných komunikácií.
5. Spôsob a technológiu ukladania dlažby realizovať podľa zachovaných archívnych podkladov a historických analógií, uprednostniť prírodné materiály tradičných proporcií.
6. Vylúčiť použitie atypických tvarov a materiálov dlažby; zjednotiť ich vzhľad postupným nahrádzaním nevhodne realizovaných úprav peších komunikácií.
7. Povrch vozoviek určených pre cestnú dopravu je možné realizovať aj z iných ako tradičných materiálov.

Oplotenie

1. Zachovať a udržiavať historické vymedzenie parciel (múry s oplotením) v ich originálnej podobe, resp. obnoviť ich v identických tvaroch, materiáloch a farebnosti.
2. Nové vymedzenia parciel riešiť charakteristickým spôsobom (plný omietaný múr, murované stĺpy s drevenou výplňou), v miestach a tvare pôvodných múrov.
3. Oplotenie nesmie svojim vzhľadom a použitým materiálom narušiť historický výraz prostredia.
4. Drôtené pletivo považovať za dočasné riešenie vymedzenia pozemku.

Sezónne zariadenia (letné sedenia, a pod.)

1. Charakter zariadení (letné sedenia, a pod.) je dočasný, svojim architektonickým stvárnením, pôdorysným a objemovým riešením, farebnosťou, funkciou a použitými materiálmi nesmú pôsobiť rušivo.
2. Sedenia riešiť na úrovni terénu, bez zbytočného vytvárania bariér (zábradlia) a zásahov do terénu.
3. Letné sedenia riešiť na adekvátnej výtvarnej úrovni, s dôrazom na charakter územia bez použitia prvkov reklamy.
4. Uprednostniť tradičné materiálové riešenie (pláténé striedky alebo slnečníky, drevené alebo kovové s použitím subtílnejších konštrukcií a vhodnej pastelovej farebnosti (smotanová, béžová farba rezného plátna) tieniacich konštrukcií.

5. Pri realizácii zachovať odstup od fasád historických objektov, neprekryvať ich výzdobu a tvaroslovné prvky.
6. Vylúčiť sedenia s konštrukciou, celoplošne, či čiastočne prekrytou plastovými alebo poplastovanými materiálmi.

G.5.2. Požiadavky na zachovanie a použitie charakteristických stavebných materiálov

1. Pri návrhu regenerácie prvkov uličného interiéru uplatňovať charakteristické prírodné materiály (pálená krytina, drevo, kameň, kov) a architektonické riešenia s dôrazom na integritu historického prostredia PZ.
2. Pri stavebných úpravách NKP a vytypovaných objektoch použiť charakteristické stavebné materiály, technológie a farebné prevedenie s dôrazom na remeselné prevedenie.
3. Pri exteriérových stavebných úpravách ostaných nehnuteľností a novostavieb použiť charakteristické stavebné materiály typickej farebnosti, použitej v pamiatkovom území.
4. V území PZ vylúčiť použitie nevhodných materiálov a prvkov:
 - Lesklé, zrkadiace a reflexné materiály, resp. ich povrchové úpravy,
 - novodobé obklady fasád,
 - plastové výrobky v akejkoľvek podobe,
 - veľkorozmerné šablóny strešnej krytiny, plechové a poplastované,
 - hliníkové profily, ušľachtilý kov,
 - veľkorozmerné sklenené plochy.

G.5.3. Požiadavky na zachovanie, ochranu, obnovu a údržbu pamiatkových a výtvarných hodnôt drobnej architektúry a umeleckých diel

1. Zachovať kultúrne hodnoty nehmotnej povahy viažuce sa na osobnosti a udalosti symbolicky prezentované najmä pamätnými tabuľami, pomníkmi, sochami, bustami.
2. Prehodnotiť opodstatnenosť a počet prvkov drobnej architektúry na Hlavnom námestí.
3. Upraviť Námestie M. Tompu do podoby zo začiatku 20. storočia s centrálnou umiestnenou sochou M. Tompu (NKP).

G.5.4. Požiadavky pre umiestňovanie reklamných zariadení

1. Umiesťovanie reklamných zariadení je možné len na objektoch poskytujúcich služby (v rozsahu označenia prevádzky).
2. Umiestnenie, veľkosť a množstvo reklamných a iných technických zariadení nesmie narúšať priehľady a pohľady na pamiatkové územie, jeho dominanty.
3. Reklamné zariadenie musí rešpektovať architektonický výraz a historické tvaroslovie fasády objektu a nesmie narúšať architektonickú kompozíciu hlavnej fasády.
4. Reklamné zariadenie riešiť na primeranej tvarovej a materiálovej úrovni, s kvalitným individuálnym výtvarným a dizajnerským prejavom.
5. Veľkosť reklamného zariadenia podriaďiť architektonickému výrazu a individuálnym hodnotám objektu.
6. Reklamné označenia prednostne riešiť na dverniciach výkladov, horná časť rehabilitovaných historických výkladov, vývesnými štítmami na konzolách alebo reklamným zariadením nad alebo vedľa vstupu do objektu.
7. Použiť charakteristické materiály a formy (drevo, kov). Vylúčiť novodobé typizované, sériovo vyrábané reklamné zariadenia (napr. s hliníkovými eloxovanými rámami, neónové, typizované svietiace reklamné zariadenia a pod.).
8. Prípustné sú nápisy (maľované písmo na fasáde alebo drevenej doske) s vhodnou typológiou písma. Veľkosť a farebnosť písma, jeho kompozičné usporiadanie má pôsobiť úmerne a harmonicky s rešpektovaním proporcií nehnuteľnosti a jej tektoniky.

9. Reklamné označenie prevádzky je prípustné nasvietiť.
10. Vylúčiť umiestňovanie plošne svietiacich reklamných zariadení.
11. RPI zariadenia umiestňovať len v časti parteru, maximálne po výšku kordónovej rímsy.
12. Minimalizovať umiestňovanie a počet reklám, označení prevádzok a informačných zariadení na fasádach nehnuteľností v PZ (*zachovať princíp umiestnenia max. 1 plošnej a 1 vývesnej reklamy, reklamného označenia/ 1 prevádzka*).
13. Pri situovaní viacerých prevádzok v jednom objekte je potrebné vypracovať návrh celkovej koncepcie jednotlivých typov označení a reklám umiestnených na fasáde.
14. Preferovať RPI zariadenia v podobe plošných tabuliek menších rozmerov, združených do spoločného nosiča (rámu, podkladu).
15. Umiestňovanie reklám, označenia prevádzok a informačných zariadení v pamiatkovom území je neprípustné:
 - na strechách objektov, bočných štítových stenách, štítoch a atikách,
 - na zábradliach pavlačí, balkónov a lógií,
 - na okenných šambránach a architektonických článkoch fasád (*vstupných portáloch, pilastroch, stĺpoch, a pod*),
 - v polohách, kde by obmedzovali pohľad na architektúru objektov alebo jej hodnotnú časť,
 - na výtvarných dielach, drobnej architektúre a na zeleni.
16. V území pamiatkovej zóny je neprípustné umiestňovanie veľkoplošných reklám, vystužených bannerov a billboardov.

G.5.5. Požiadavky nasvetlenia - iluminácie

1. Použiť prostriedky iluminácie na zdôraznenie dominantných a významných historických objektoch a areáloch.
2. Zosúladiť ilumináciu verejných priestranstiev, dominantných stavieb a individuálne nasvietených reklamných zariadení a označení prevádzok.

G.5.6. Požiadavky na riešenie infraštruktúry a technických zariadení

1. Osvetlenie verejných priestranstiev a prvky verejného osvetlenia tvarovo a materiálovo zosúladiť a prispôbiť historickému charakteru pamiatkového územia.
3. Minimalizovať osadzovanie nadzemných technických objektov, líniové prvky infraštruktúry prednostne umiestiť pod úrovňou terénu.
4. Vodovodné šachty umiestniť na najmenej exponované miesta; materiálové riešenie poklopu zosúladiť s charakterom komunikácie a jeho povrchovým riešením.
5. Eliminovať účinok (zmenou trasovania, resp. realizovaním preložky do zeme) nevhodne umiestnených stĺpov vzdušného elektrického vedenia.
6. Vylúčiť osadzovanie nových trafostaníc a stĺpov vzdušného vedenia. Existujúce zariadenia sú dočasným riešením; nové vedenia musia svojim technologickým riešením zohľadniť požiadavku ochrany pamiatkových hodnôt územia a zachovať jeho nenarušený vnútorný aj vonkajší obraz územia.
7. Odstrániť nefunkčné technické zariadenia a sieťové pripojenia.
8. Minimalizovať rozmery technických zariadení (skriniek pre elektromer, plynomer) a umiestňovať ich v neexponovaných polohách, typizované dvere prekryť drevenými, prípadne kovovými duplicitnými dvierkami s vhodnou farebnou a materiálovou úpravou.
9. Technicky nevyhnutné zariadenia je možné umiestniť mimo verejne dostupných priestorov a exponovaných polôh.
10. Vylúčiť umiestňovanie zariadení technickej infraštruktúry (plynomery, ELI rozvodné skrinky, trafostanice, klimatizačné jednotky, satelitné a telekomunikačné zariadenia, kolektory a iné) v pohľadovo prístupných polohách uličného interiéru a minimalizovať ich vizuálny účinok.

11. Rozvodné skrine na historických objektoch a trasovanie inžinierskych sietí budú posudzované individuálne vo vzťahu k originálnym pamiatkovým hodnotám objektu a pamiatkového územia.

G.6. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu charakteristických pohľadov, siluety a panorámy územia

1. Zachovať a chrániť existujúce historické dominanty územia, ktoré spoluvytvárajú siluetu sídla (kostol sv. Jána Krstiteľa, kostol reformovanej cirkvi, evanjelický a.v. kostol,
2. Vylúčiť realizáciu nových dominant alebo akcentov v obraze sídla.
3. Zachovať historickú objemovo – priestorovú gradáciu zástavby so špecifickým výrazom obrazu sídla .
4. Nové stavebné úpravy existujúcich nehnuteľností a umiestňovanie novostavieb podriadiť zachovaným historickým dominantám a existujúcej kompozícii výškového a priestorového usporiadania.
5. Vylúčiť akékoľvek stavebné činnosti rušivo pôsobiace na uchovanie a prezentáciu charakteristickej siluety a panorámy; posúdením z viacerých chránených pohľadov.
6. Vylúčiť soliternú výsadbu drevín, ktoré by mohli tvoriť dominanty a nevhodne vizuálne zasahovať a narúšať charakteristické pohľady.
7. Zachovať vnímanie charakteristického vonkajšieho a vnútorného obrazu PZ, určených chránenými pohľadmi:

Vonkajšie chránené pohľady:

- I. pohľad na východnú časť mesta z miestnej časti Šibeničný vrch
- II. pohľad na severnú časť mesta z medzinárodnej komunikácie Košická cesta (z miestnej časti Chrenovisko)

Vnútorné chránené pohľady:

1. pohľad na Tomášikovu ulicu východným smerom
2. pohľad na Tomášikovu ulicu západným smerom
3. pohľad z križovatky ulíc Tomášikova a Ulice kráľa Svätopluka juhovýchodným smerom
4. pohľad z križovatky Hviezdoslavovej ulice a Ulice povstania juhozápadným smerom
5. pohľad z parku na Námestí M. Tompu na Ulicu povstania juhozápadným smerom
6. pohľad z Námestia M. Tompu severovýchodným smerom
7. pohľad z Námestia M. Tompu severným smerom
8. pohľad z južnej strany Hlavného námestia severovýchodným smerom na r.k. kostol sv. Jána Krstiteľa a Hotel Tatra
9. pohľad z južnej časti Hlavného námestia na Ulicu B. Bartóka
10. pohľad z južnej časti Hlavného námestia a Ulice B. Bartóka smerom na Hlavné námestie, r.k. kostol sv. Jána Krstiteľa a reformovaný kostol
11. pohľad z Ulice povstania na Hlavné námestie, r.k. kostol sv. Jána Krstiteľa a reformovaný kostol
12. pohľad na južnú časť Hlavného námestia a Ulicu B. Bartóka pred evanjelického kostola
13. pohľad od reformovaného kostola na Hlavné námestie, r.k. kostol sv. Jána Krstiteľa a Ulicu B. Bartóka
14. pohľad z juhozápadnej časti Hlavného námestia smerom na Hlavné námestie a r.k. kostol sv. Jána Krstiteľa
15. pohľad zo západnej časti Hlavného námestia smerom na Ulicu Š. Hatvaniho
16. pohľad pred katolíckeho kostola na severozápadnú časť Hlavného námestia
17. pohľad zo stredu námestia východným smerom na Knižnicu Mateja Hrebendu a Hotel Tatra
18. pohľad spoza r.k. kostola sv. Jána Krstiteľa východným smerom na Knižnicu Mateja Hrebendu, meštianske domy a Hotel Tatra

19. pohľad zo severnej časti Hlavného námestia južným smerom na r.k. kostol sv. Jána Krstiteľa a reformovaný kostol
20. pohľad zo severozápadnej strany Hlavného námestia na Redutu juhozápadným smerom

G.7. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu archeologických nálezísk

1. Zachovať, chrániť a vhodne prezentovať existujúce archeologické náleziská na Hlavnom námestí.
2. Stavebné činnosti, zasahujúce do terénu s predpokladom výskytu archeologických nálezov, sú podmienené vykonaním pamiatkového archeologického výskumu.
3. Prezentovať nové archeologické náleziská v súlade s výsledkami archeologického výskumu. Spôsob, rozsah a forma prezentácie archeologických nálezov sa určí individuálne, na základe ich lokalizácie, výsledkov výskumu, povahy a stavu zachovania nálezu.

G.8. Požiadavky na zachovanie, ochranu, regeneráciu a údržbu zelene

Plochy dvorov s podielom zelene

1. Zachovať, udržiavať a regenerovať vyvinutú a doposiaľ zachovanú profiláciu a niveletu terénov dvorov.
2. Zachovať spôsob vymedzenia plôch dvorov – od ulice bránou a od susedných pozemkov objektmi domov, alebo oplotením; zachovať tradičný tvar, materiál a farebnosť.
3. Plochy dvorov zachovať a udržiavať vo forme otvorených priestranstiev (dvory alebo ich časti neprestrešovať trvalými alebo dočasnými prístreškami).
4. Dvory zachovať, obnoviť a udržiavať v kombinácii zelene a spevnených plôch; spevňovať iba nevyhnutné komunikačné trasy a pre ich spevnenie použiť prírodný materiál
5. Pri sadovníckych úpravách dvorov v porastovej štruktúre uplatniť domáce druhy drevín, z introdukovaných sú prípustné len tie, ktoré sa domácim druhom podobajú tvarom.

Plochy zelene verejných priestranstiev

1. Zachovať, chrániť a regenerovať/rekultivovať plochy zelene verejných priestranstiev.
2. Pri zásahoch do porastovej štruktúry zelene uplatňovať domáce druhy drevín typické pre prostredie PZ.
3. Do úprav verejných priestranstiev nevnášať novodobé a netradičné prvky, cudzokrajné dreviny a materiály.
4. Existujúcu stromovú vegetáciu pravidelne udržiavať a zaistiť tak jej dlhodobú funkciu, dobrý zdravotný stav a prevádzkovú bezpečnosť.
5. Revitalizovať sadovnícku úpravu Pamätníka padlých na Námestí M. Tompu – odstrániť ihličnaté dreviny a sadovnícku úpravu realizovať vo forme trávnikového porastu v kombinácii s krovinovou listnatou, príp. kvetinovou výsadbou; sadovnícka úprava nesmie narúšať pohľady na hlavnú fasádu múzea.

Plochy zelene areálov

1. Zachovať, obnoviť a udržiavať vo forme otvorených trávnatých plôch s príp. solitérnou alebo skupinovou výsadbou, v kombinácii zelene a spevnených plôch; spevňovať iba nevyhnutné komunikačné trasy a pre ich spevnenie použiť prírodný materiál z miestnych zdrojov alebo jeho imitáciu.
2. Pri sadovníckych úpravách v porastovej štruktúre uplatniť domáce druhy drevín; z introdukovaných sú prípustné len tie, ktoré sa domácim druhom podobajú tvarom.

Líniové prvky – aleje

1. Zachovať, obnoviť/revitalizovať a udržiavať alejové výsadby na Tomášikovej ulici a Ul. povstania.
2. Zachovať pôvodné zloženie alejovej výsadby.
3. Pri náhrade dožitých jedincov alejových výsadiel je prípustná jednorázová asanácia celej aleje, s bezprostrednou náhradnou výsadbou vzrastlých stromov vhodného druhu.
4. Vykonávať pravidelnú údržbu jedincov s cieľom zabezpečiť ich dlhodobú funkčnosť, vitalitu, vyhovujúci zdravotný stav, bezpečnosť a primeraný estetický stav.

Hodnotné solitérne stromy a skupiny stromov

1. Existujúce hodnotné solitérne stromy zachovať a udržiavať ich v dobrom zdravotnom a estetickom stave.
2. Pri náhrade dožitých jedincov uplatniť zásadu zachovania druhového zloženia.

H. LEGISLATÍVA, MANAŽMENT OCHRANY, VYUŽÍVANIA A REGENERÁCIE ÚZEMIA

H.1. Legislatíva, medzinárodné dohovory

Platné právne predpisy :

- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov
- Zásady ochrany pamiatkových území, Usmernenie Pamiatkového úradu SR k spracovaniu dokumentácie „ Zásady ochrany pamiatkového územia“ , s účinnosťou k 1.1.2008
- Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov;
- Vyhláška Okresného úradu v Rimavskej Sobote č. 2/1993 o vyhlásení historického jadra mesta Rimavská Sobota za pamiatkovú zónu
- Uznesenie č. 91/2001 Z. z. k Deklarácii Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva z 28. februára 2001
- Zákon č. 479/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 55/2001 Zb. o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii

Medzinárodné dohovory:

- Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva (revidovaný - oznámenie č. 44/2001 Z. z.)
- Dohovor o ochrane architektonického dedičstva Európy (oznámenie č. 369/2001 Z. z.)
- Európsky dohovor o krajine č. 515/2005 Z. z. (EdoK)

H.2. Pamiatkový zákon a základné pojmy

Podmienky ochrany kultúrnych pamiatok, pamiatkových území, archeologických nálezov a archeologických nálezísk, v súlade s vedeckými poznatkami a na základe medzinárodných zmlúv v oblasti európskeho a svetového kultúrneho dedičstva, ktorými je Slovenská republika viazaná upravuje zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších zmien.

Pamiatkový zákon ďalej upravuje organizáciu a pôsobnosť orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy, ako aj práva a povinnosti vlastníkov, iných právnických osôb a fyzických osôb a ukládanie pokút za protiprávne konanie na úseku ochrany pamiatkového fondu, ktorý je významnou súčasťou kultúrneho dedičstva a ktorého zachovanie je verejným záujmom (pozn. čl. 44 ods. 2 a 3 Ústavy SR).

Pamiatkový fond je podľa § 2 ods. 1 pamiatkového zákona súbor hnutelných vecí a nehnuteľných vecí vyhlásených podľa pamiatkového zákona za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny. Za pamiatkový fond sa považujú aj veci, o ktorých sa začalo konanie o vyhlásenie za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny.

Pamiatková hodnota je podľa § 2 ods. 2 pamiatkového zákona súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany.

Kultúrna pamiatka je podľa § 2 ods. 3 pamiatkového zákona hnutelná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku. Ak ide o archeologický nález, kultúrnou pamiatkou môže byť aj neodkrytá hnutelná vec alebo neodkrytá nehnuteľná vec, zistená metódami a technikami archeologického výskumu.

Archeologický nález je podľa § 2 ods. 5 pamiatkového zákona hnutelná vec alebo nehnuteľná vec, ktorá je dokladom o živote človeka a o jeho činnosti od najstarších dôb do roku 1918 a spravidla sa našla alebo nachádza sa v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou. Archeologickým nálezom je tiež zbraň, munícia, súčasť uniformy, vojenský výstroj alebo iný vojenský materiál, ktorý sa našiel v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou a pochádza pred rokom 1946.

Pamiatkové územie je podľa § 2 ods. 4 pamiatkového zákona sídelný územný celok alebo krajinný územný celok sústredených pamiatkových hodnôt alebo archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktorý je z dôvodu ich ochrany podľa tohto zákona vyhlásený za pamiatkovú rezerváciu (PR) alebo pamiatkovú zónu (PZ).

Archeologické nálezisko je podľa § 2 ods. 6 pamiatkového zákona topograficky vymedzené územie s odkrytými alebo neodkrytými archeologickými nálezmi v pôvodných nálezových súvislostiach.

Pamiatková rezervácia je podľa § 16 ods. 1 pamiatkového zákona územie s uceleným historickým sídelným usporiadaním a s veľkou koncentráciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok alebo územie so skupinami významných archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktoré možno topograficky vymedziť.

Ochrana pamiatkového fondu je podľa § 2 ods. 7 pamiatkového zákona súhrn činností a opatrení zameraných na identifikáciu, výskum, evidenciu, zachovanie, obnovu, reštaurovanie, regeneráciu, využívanie a prezentáciu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.

Základná ochrana pamiatkového územia je podľa § 29 ods. 1 pamiatkového zákona súhrn činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľnosti zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

Pamiatkový výskum je podľa § 35 ods. 1 a 2 pamiatkového zákona odborná činnosť zameraná na získavanie poznatkov o kultúrnych pamiatkach, pamiatkových územiach,

archeologických nálezoch a o archeologických náleziskách. Vykonáva sa na prípravu obnovy a reštaurovania kultúrnych pamiatok, na vypracovanie zásad ochrany pamiatkových území a na vedecké a dokumentačné účely.

Urbanisticko-historický výskum je druh pamiatkového výskumu, ktorého výsledkom je dokumentácia urbanisticko-historického výskumu pamiatkových území. Pamiatkový výskum podľa § 35 ods. 3 môže vykonávať len fyzická osoba s osobitnou odbornou spôsobilosťou v príslušnom odbore na základe osvedčenia vydaného Ministerstvom kultúry SR.

Predpisy a postupy pri obnove a údržbe kultúrnych pamiatok alebo objektov, ktoré sa nachádzajú na pamiatkovo chránenom území pamiatkovej rezervácie upravujú ustanovenia pamiatkového zákona.

Orgánom štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu sú Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Pamiatkový úrad SR a krajské pamiatkové úrady.

Krajský pamiatkový úrad je podľa § 11 ods. 1 pamiatkového zákona v prvom stupni vecne príslušným správnym orgánom, ktorý rozhoduje o právach a povinnostiach právnických a fyzických osôb na úseku ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezisk.

Prvostupňový orgán podľa § 32 pamiatkového zákona :

- vydáva rozhodnutia a záväzné stanoviská vlastníkom, ktorý má zámer realizovať obnovu alebo úpravu nehnuteľnosti, vyhlásenej za národnú kultúrnu pamiatku, alebo sa nachádzajúcej v pamiatkovom území.
- v rozhodnutí alebo v záväznom stanovisku uvedie, či navrhovaný zámer je z hľadiska záujmov pamiatkovej ochrany prípustný a určí podmienky, za ktorých je možné tieto práce pripravovať a vykonávať. Toto rozhodnutie alebo záväzné stanovisko je podkladom pre rozhodovanie stavebného úradu.

Práva a povinnosti vlastníka NKP alebo nehnuteľnosti v pamiatkovom území obsiahnuté v pamiatkovom zákone:

Ochrana pamiatkového fondu (§ 27 ods. 1a 2 pamiatkového zákona) :

- Základná ochrana kultúrnej pamiatky je súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie jej ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu, na trvalé udržiavanie dobrého stavu, vrátane jej prostredia a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu
- V jej bezprostrednom okolí nemožno vykonávať stavebnú činnosť ani inú činnosť, ktorá by mohla ohroziť pamiatkové hodnoty kultúrnej pamiatky. **Bezprostredné okolie nehnuteľnej kultúrnej pamiatky je priestor v okruhu desiatich metrov od nehnuteľnej kultúrnej pamiatky;** desať metrov sa počíta od obvodového plášťa stavby, ak nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou je stavba, alebo od hranice pozemku, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou aj pozemok.

Vlastník NKP má právo (§ 28 ods. 1 pamiatkového zákona) :

- požiadať KPÚ o bezplatné poskytnutie odbornej a metodologickej pomoci vo veciach ochrany NKP
- požiadať obec a ministerstvo o finančný príspevok

Vlastník NKP je povinný (§ 28 ods. 2 a 3 pamiatkového zákona) :

- vykonávať základnú ochranu NKP
- užívať NKP v súlade s jej pamiatkovou hodnotou
- umožniť zamestnancom orgánu na ochranu pamiatkového fondu vstupovať do priestorov nehnuteľných NKP

- oznámiť KPÚ a obci každé ohrozenie, poškodenie, odcudzenie alebo zničenie NKP
- oznámiť na KPÚ každú zamýšľanú zmenu využitia NKP.

Vlastník nehnuteľnosti, ktorá nie je NKP, ale nachádza sa na pamiatkovom území alebo ochrannom pásme (§ 28 ods. 4 pamiatkového zákona) :

- má právo požiadať KPÚ o bezplatné poskytnutie odbornej a metodologickej pomoci
- je povinný s nehnuteľnosťou nakladať a užívať ju tak, aby neohrozoval pamiatkové hodnoty kultúrnej pamiatky a pamiatkového územia

Obnova kultúrnej pamiatky a úprava nehnuteľnosti (§ 32 pamiatkového zákona) :

Ak zamýšľa vlastník, resp. užívateľ NKP alebo objektu v pamiatkovom území vykonať obnovu – súbor špeciálnych odborných činností, ktorými sa vykonáva údržba, konzervovanie, oprava, adaptácia a rekonštrukcia NKP alebo jej časti, je povinný KPÚ predložiť žiadosť (a predpísané prílohy) o vydanie rozhodnutia o zámere obnovy (§ 32 ods. 2 pamiatkového zákona).

Podľa (§ 32 ods. 4 pamiatkového zákona) v rozhodnutí KPÚ uvedie, či predpokladané práce sú z hľadiska záujmov chránených pamiatkovým zákonom prípustné, a určí podmienky, za ktorých možno tieto práce pripravovať a vykonávať tak, aby sa kultúrna pamiatka neohrozila, nepoškodila alebo nezničila, najmä či tieto práce možno pripravovať iba na základe výskumov a inej prípravnej dokumentácie.

Ak vlastník nehnuteľnosti v pamiatkovom území, ktorá nie je kultúrnou pamiatkou má zámer vykonať úpravu takejto nehnuteľnosti, novú stavbu alebo úpravu pozemku alebo stavby je povinný vyžiadať si rozhodnutie KPÚ. V rozhodnutí KPÚ uvedie či je predkladaný zámer prípustný a určí podmienky vykonania úprav, najmä zásady objemového členenia, výškového usporiadania a architektonického riešenia exteriéru nehnuteľnosti (§ 32 ods. 5 a 7 pamiatkového zákona).

Reštaurovanie kultúrnej pamiatky (§ 33 pamiatkového zákona) :

Podľa § 33 ods. 1 pamiatkového zákona je reštaurovanie národnej kultúrnej pamiatky alebo jej časti osobitný druh obnovy.

Podľa § 33 ods. 2 pamiatkového zákona reštaurovanie môže vlastník pripravovať iba na základe predchádzajúceho rozhodnutia krajského pamiatkového úradu o zámere na reštaurovanie.

Podľa § 33 ods. 4 pamiatkového zákona druh reštaurátorskej dokumentácie, rozsah reštaurátorských výskumov, druh, rozsah a podmienky vykonávania reštaurátorských prác určí krajský pamiatkový úrad v rozhodnutí o zámere na reštaurovanie v prípade nehnuteľnej kultúrnej pamiatky najneskôr v rozhodnutí o prípravnej dokumentácii obnovy kultúrnej pamiatky.

Podľa § 33 ods. 6 pamiatkového zákona krajský pamiatkový úrad vydá osobitné rozhodnutie o každom stupni reštaurátorskej dokumentácie.

Podľa § 33 ods. 7 pamiatkového zákona reštaurovanie môže vykonávať len fyzická osoba, ktorá má odbornú spôsobilosť podľa § 5 ods. 2 písm. a) až d) zákona č. 200/1994 Z. z. o Komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov v znení neskorších predpisov.

Úloha obcí pri ochrane pamiatkového fondu (§ 14 pamiatkového zákona) :

- na území obce utvárať všetky podmienky potrebné na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu
- dbá, aby vlastníci kultúrnych pamiatok konali v súlade s pamiatkovým zákonom
- koordinuje budovanie technickej infraštruktúry sídiel s pamiatkovým územím

- spolupôsobí pri zabezpečovaní úprav uličného interiéru a uličného parteru, drobnej architektúry, historickej zelene, verejného osvetlenia a reklamných zariadení tak, aby boli v súlade so zámermi na zachovanie a uplatnenie hodnôt pamiatkového územia
- podporuje iniciatívu občanov a občianskych združení pri ochrane pamiatkového fondu
- na základe výpisov z ústredného zoznamu vedie evidenciu pamiatkového fondu na území obce
- obec môže rozhodnúť o vytvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce
- zákon umožňuje okrem vyhláseného pamiatkového fondu chrániť aj ďalšie regionálne a miestne kultúrne hodnoty, ktoré rozhodnutím zaradí do evidencie pamätihodností obce
- pamätihodnosť je hnutelná alebo nehnuteľná vec kultúrno-historickej hodnoty, kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce

I. Záverečné ustanovenia

Poloha mesta Rimavská Sobota na ideálnej rovine sa stala predpokladom vytvorenia historicky špecifickej sídelnej štruktúry, tvorenej s dvomi prepojenými námestiami v bezprostrednej blízkosti. Staršie z nich (Hlavné námestie) je prezentované pravidelnou kompaktnou šachovnicovou zástavbou, okolo štvorcového pôdorysu a mladšie (námestie M. Tompu) prezentuje hospodársky význam sídla v podobe solitérnych, reprezentatívnych verejných budov s centrálnou parkovou úpravou.

Vďaka svojim individuálnym pamiatkovým hodnotám je toto územie historického jadra mesta Rimavská Sobota vyhlásené za pamiatkovú zónu.

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatkovej zóny Rimavská Sobota sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia, sú súhrnom činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkami nehnuteľností zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia.

Predmetné zásady definujú účel a predmet pamiatkovej ochrany, územný rozsah pamiatkového územia a požiadavky na zachovanie a ochranu jeho hodnôt. Sú súčasťou územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu.

Zásady ochrany pamiatkového územia sú predpokladom na dlhodobé a systémové zabezpečenie ochrany kultúrno-historických hodnôt územia, spoluprácu orgánov štátnej správy a územnej samosprávy, odborných organizácií, odborníkov špecializovaných vied, neziskových organizácií, laickej verejnosti a predovšetkým vlastníkov nehnuteľností.

Nadobudnutím ich účinnosti, sa stávajú základným dokumentom pamiatkovej ochrany, používanom v rozhodovacom procese Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica.

Ing. arch. Zuzana Klasová
riaditeľka
Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica

IV. PRÍLOHY

A. GRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA

- **Vyhláška** Okresného úradu v Rimavskej Sobote č.2/1993 o vyhlásení historického jadra mesta Rimavská Sobota za pamiatkovú zónu
- **Výkresová dokumentácia**
 - Historická mapa. Rimavská Sobota. **1867** . Archív PÚ SR Bratislava.
 - Právny stav
 - Širšie vzťahy
 - Rozbor pamiatkových hodnôt a priestorov v pamiatkovom území – porovnanie s historickou katastrálnou mapou z roku 1867
 - Zásady ochrany, obnovy a prezentácie pamiatkových hodnôt
- Fotodokumentácia

V Y H L Á Š K A

Okresného úradu v Rim. Sobote č. 2 /1993

o vyhlásení historického jadra mesta

RIMAVSKÁ SOBOTA – za pamiatkovú zónu

Okresný úrad v Rimavskej Sobote podľa ustanovenia § 7 ods. 1,7 a § 14 ods. 3 zákona SNR č. 472/1990 Zb. o organizácii miestnej štátnej správy, čl. V zákona SNR č. 295/1992 Zb. o niektorých opatreniach v miestnej samospráve a v štátnej správe a § 6 zákona SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti vydáva v y h l á š k u o vyhlásení historického jadra mesta "Rimavská Sobota" za pamiatkovú zónu.

Čl. 1

Účelom tejto vyhlášky je zabezpečiť ochranu historického jadra mesta Rimavská Sobota, vyhlásením za pamiatkovú zónu hranicou určenou v prílohe tejto vyhlášky textovým popisom a grafickým zobrazením.

Čl. 2

§ 1

Historické jadro mesta Rimavská Sobota sa vyhlasuje za pamiatkovú zónu.

§ 2

Hranica pamiatkovej zóny je vyznačená v prílohe tejto vyhlášky textovým popisom a grafickým plánom v mierke M 1:1000 a M 1:5000. Územie pamiatkovej zóny je zakreslené v písomných a mapových operátoch evidencie nehnuteľností.

§ 3

Pre účely tejto vyhlášky sa za pamiatkovú zónu mesta Rimavská Sobota považuje:

a/ historický pôdorys mesta Rimavská Sobota, ktorý spočíva najmä v pravidelnej šachovnicovej štruktúre zástavby, stred ktorej tvorí štvorcové námestie lemované dvojpodlažnými meštianskymi domami.

b/ historická panoráma a jej hlavné dominanty - hodnotné hmotovou skladbou historického súboru vyplývajúcou z kontrastu vyrovnanej výškovej hladiny zástavby meštianskych domov a blízkym situovaním vežových objektov /kostol rímsko-katolíckej cirkvi, kostol reformovanej cirkvi/. Svoju funkciu v panoráme prevýšením okolitej zástavby zdôrazňuje i hmota av. a v. kostola, ktorý je síce mimo pamiatkovej zóny, ale je v ochrannom pásme. V interiéri námestia má dominantnú funkciu najmä hmota budovy bývalého župného domu /teraz knižnica v rekonštrukcii/, budova hotela Tatra a budova Okresného úradu na námestí M. Tompu.

c/ nehnuteľné kultúrne pamiatky, objekty navrhnuté na zápis do štátneho zoznamu kultúrnych pamiatok /ÚZKP/ a objekty dotvárajúce charakter pamiatkovej zóny, ktoré sú určené v grafických podkladoch uložených na Okresnom úrade Rimavsá Sobota, Obvodnom úrade v Rimavskej Sobote, Mestskom úrade v Rimavskej Sobote, Obvodnom úrade Životného prostredia Rimavská Sobota, Okresnom úrade Životného prostredia Rimavská Sobota, Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti Bratislava, Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti stredisko Rožňava, Katastrálnom úrade v Rimavskej Sobote.

d/ verejná zeleň - mestský park, plochy zelene v cintoríne v rámci ochranného pásma pamiatkovej zóny ako aj zeleň na Hlavnom námestí a námestí M. Tompu.

e/ priestranstvá tvoriace charakter pamiatkovej zóny: Hlavné námestie, ul. SNP a naväzujúce námestie M. Tompu.

§ 4

Všetky subjekty sú povinné :

- a/ primerane využívať, udržiavať a postupne regenerovať kultúrne pamiatky zapísané v ústrednom zozname
- b/ primeranými úpravami zhodnocovať priestory v pamiatkovej zóne
- c/ zachovávať a modernizovať objekty dotvárajúce charakter

pamiatkovej zóny, ktoré majú architektonickú alebo inú hodnotu a stavebno-technickú kvalitu

ď/ novostavby povoliť len v rozsahu jednotlivých prelúk s rešpektovaním pôvodných parciel a v mierke urbanistickej štruktúry pamiatkovej zóny

e/ udržiavať a uchovávať verejné priestory, plochy a drobnú architektúru vrátane verejnej zelene

f/ zachovávať pozitívne prvky priestorovej a hmotovej kompozície s rešpektovaním pôvodných uličných čiar a podlažnosti budov.

§ 5

Úpravy kultúrnych pamiatok ako aj objektov dotvárajúcich prostredie a charakter pamiatkovej zóny a zásahy do priestorovej a hmotovej skladby pamiatkovej zóny môžu byť vykonané len po vyžiadaní stanoviska Obvodného úradu v Rimavskej Sobote, ktoré sa opiera o odborný posudok Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti stredisko Rožňava.

Mestský úrad v Rimavskej Sobote pri obstarávaní a schvaľovaní územnoplánovacej dokumentácie sídelného útvaru a koncepcií jednotlivých oblastí života mesta prihliada k hodnotám pamiatkovej zóny a vytvára pre regeneráciu územia primerané podmienky.

č 1. 3

Vyhlásením pamiatkovej zóny nie sú dotknuté majetkovo-právne vzťahy.

čl. 4

ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

§ 7

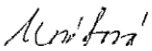
Porušenie ustanovení tejto vyhlášky podlieha pod kontrolnú činnosť orgánov miestnej štátnej správy a orgánov štátnej pamiatkovej starostlivosti.

§ 8

Porušenie povinností stanovených v tejto vyhláške sa postihuje v zmysle ustanovenia § 35 ods. 1, písmena d, e, i, a § 39 ods. 2 písmena d, e, g, zákona SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a v zmysle § 46 zákona č. 524/1990 Zb. ktorým sa mení a dopĺňa zákon SNR č. 372/1990 Zb. o piestupkoch ak nejde o trestný čin.

§ 9

Táto vyhláška nadobúda účinnosť dňom 15.12.1993.

Ing. Iveta Nováková
prednostka Okú